

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA



RIJEČ

BROJ 953

23. SRPNJA 2021. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257



Izborna skupština DSHV-a

**Žigmanov ostaje
na čelu stranke**

SADRŽAJ

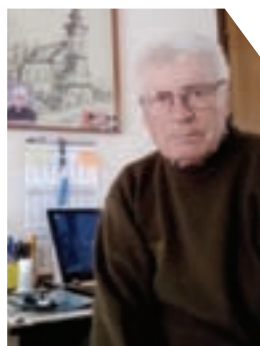
8

Politička zastupljenost
nacionalnih manjina (IV.)
**Uključiti zahtjeve
manjinskih naroda
u izmjene izbornog
sustava**



10

Pavle Žebić o preseljenju
iz Gibarca u Hrvatsku
**S vrećicom stvari
u novi život**



12

Dragan Sudarević,
načelnik Općine Stari Jankovci
**Prepoznati potrebe
svakog pojedinca**



21

Natjecanje u pucanju bičevima
**Mladost pobijedila
iskustvo**



30

X. Seminar bunjevačkog
stvaralaštva u Tavankutu
**Ples, pjevanje,
tambure, slama**



34

Proštenje i crkveni god
**Susret s Bogom u
sakramentu pomirenja**



OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Ladislav Suknović (predsjednik), Josip Stan-
tić (zamjenik predsjednika), Branimir Kunti-
ć, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav
Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i
Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Ivana Petrekanić Sič

(koordinatorka dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Zvonko Sarić

(novinar)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Suzana Darabašić

(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Birograf Comp DOO, Zemun

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

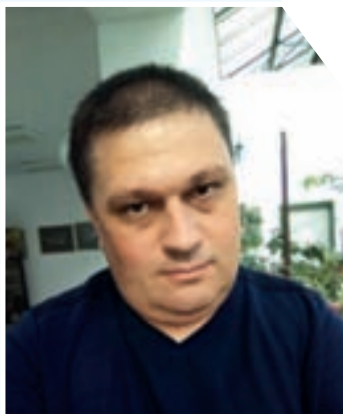
COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)



Tri skupa, trojica predsjednika, jedna pozornica

Tri stranke održale su u proteklom medijskom tjednu stranačke skupove na kojima su se trojica stranačkih lidera obratila dijelu puka u kojem vide svoje glasače. To su bili događaji koji su mamili na reakcije, zapošljavali analitičare, provocirali na pisanje priopćenja i na druge reakcije, od sokaka do mrežnih bespuća.

»Šaljemo jasnu poruku ne samo o našoj lojalnosti državi u kojoj živimo, već i stalnoj spremnosti da na partnerski način s tijelima vlasti rješavamo sve naše izazove i potrebe«. »Želimo živjeti u Srbiji kao demokratskom, tolerantnom i inkluzivnom društvu, koja će imati programe pozitivnoga respekta spram njezinih građana hrvatske nacionalnosti«. Ovo su neke od poruka koje je na izornoj skupštini Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini izrekao **Tomislav Žigmanov**, stari-novi predsjednik ove stranke. Poruke su bile upućene izaslanici-ma i gostima skupštine.

»Zadatak ove generacije političara jest stvaranje srpskoga svijeta, zadatak ove generacije političara jest da objedini Srbe gdje god budu živjeli«. Ovo je, čini se, najzvučnija poruka predsjednika Pokreta socijalista (i ministra unutarnjih poslova) **Aleksandra Vulina**, izrečena na proslavi desetogodišnjice stranke kojoj je predsjednikom. Dobar dio ostalih poruka bio je upućen predsjedniku jedne druge stranke i gostu na ovom događaju.

Treća stranka, najveća i vladajuća, održala je sastanke sa svojim odborima u tri najveća grada Srbije. Oni nisu bili otvoreni za javnost. S njih je, u pripremama za predstojeće stranačke, predsjedničke, parlamentarne, prijestolničke i možda još neke izbore, barem po ocjeni promatrača, »mobilizirano članstvo pred predstojeće izborne događaje«.

Što se događalo nakon skupova? Žigmanov je nastavio rad u strukturama zajednice kojima je na čelu. Vulin je nastavio javno prikazivati stravične slike masakra ljudi iz ovdašnjega kriminalnoga svijeta, u medijsko-političkoj križaljci u kojoj je još puno praznih mjesta. Vučić je odletio u Bruxelles na pregovore s predstavnicima Kosova.

Žigmanov se zahvalio Vučiću i u pozitivnom kontekstu ocijenio njegove poteze koji se tiču nekih od potreba ovdašnjih Hrvata. Ne znamo jesu li ostali govornici spomenuli ovdašnje Hrvate.

Bit će više no zanimljivo biti akterom na društvenoj pozornici u Srbiji. U njemu i manjinska, i stranka zapaljive retorike i upitnog utjecaja i, naravno, najbrojnija ovdašnja – vladajuća – imaju svoje mjesto. Raspodjela uloga, vidimo to, odavno je počela.

M. T.

Plenković čestitao Žigmanovu

Predsjednik Vlade Republike Hrvatske **Andrej Plenković** uputio je u utorak čestitku **Tomislavu Žigmanovu** na ponovnom izboru na dužnost predsjednika Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini. U čestitki hrvatskoga premijera stoji sljedeće:

»Poštovani gospodine Žigmanov, čestitam Vam na ponovnom izboru za dužnost predsjednika Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini i želim Vam puno uspjeha u daljnjem vođenju stranke. Poštovanje prava te položaj hrvatske nacionalne manjine u Srbiji iznimno su važna pitanja za hrvatsku Vladu te Vam ovom prigodom zahvaljujem na svemu što ste dosad učinili kako bi status i položaj hrvatske nacionalne manjine u Srbiji bio što bolji i kako bi njeni pripadnici sačuvali svoj nacionalni identitet, jezik, kulturu i vjeru. Radujem se nastavku suradnje i stalnom dijalogu hrvatske Vlade s predstavnicima hrvatske manjine u Srbiji. Zajedno ćemo raditi na boljem statusu i položaju Hrvata u Srbiji, osobito glede političke zastupljenosti. Želim Vam puno uspjeha u Vašem daljnjem radu!«, stoji na kraju čestitke predsjednika Vlade Republike Hrvatske Andreja Plenkovića Tomislavu Žigmanovu na izboru za predsjednika DSHV-a.

Press služba DSHV-a

Izaslanstvo DZH-a u Veleposlanstvu RH u Beogradu

Izaslanstvo Demokratske zajednice Hrvata prošle je srijede, 14. srpnja, održalo radni sastanak u Veleposlanstvu Republike Hrvatske u Beogradu.



»Službeni posjet delegacije Demokratske zajednice Hrvata veleposlaniku Republike Hrvatske u Beogradu **Hidajetu Bišćeviću** protekao je u srdačnom razgovoru, tijekom kojeg je postignut visok stupanj suglasnosti o prioritetima i glavnim pravcima djelovanja u interesu jačanja položaja hrvatske zajednice u Republici Srbiji. Veleposlanika smo upoznali s prijedlogom Programa Demokratske zajednice Hrvata, a razgovarali smo i o ulozi koju DZH može imati na planu afirmiranja europskih vrijednosti kao dio ukupnog pregovaračkog procesa Republike Srbije«, stoji u priopćenju predsjednika DZH-a **Marinka Prčića**.

Online sastanak Tramišak-Žigmanov

O uključivanju u prekogranične projekte

Hrvatska ministrica regionalnog razvoja i fondova EU **Nataša Tramišak** i predsjednik DSHV-a **Tomislav Žigmanov** održali su u ponedjeljak, 19. srpnja, online sastanak na kojem su razgovarali o uključivanju hrvatske zajednice u Vojvodini u partnerstvo na prekograničnim projektima iz EU fondova kako bi se jačala svijest o kulturi i doprinosu hrvatskog naroda u povijesnom razvoju Vojvodine, priopćilo je navedeno Ministarstvo.

Kako se navodi, prekogranična suradnja ključna je za suočavanje s izazovima koji nadilaze državne granice pri čemu im se treba pružiti sva moguća podrška i pomoć u učvršćivanju i izgradnji stabilnog, prosperitetnog i demokratskog sustava. Pritom je od ključne važnosti za sigurnost i stabilnost, kao i razvoj cjelokupne regije, kontinuitet u pružanju podrške europskim integracijskim procesima obje države, koje u Europskoj uniji vide priliku za razvoj svojih društava i za bolji život za sve svoje građane.

Ovaj sastanak također pokazuje i nastavak velikog interesa od strane potencijalnih korisnika za novi INTERREG IPA Program prekogranične suradnje Hrvatska-Srbija 2021. – 2027., kao i za ostale programe europske teritorijalne suradnje.

Ministrica Tramišak je naglasila kako se trenutno provodi proces programiranja za novo financijsko razdoblje 2021.-2027. Očekuje se da će novi program biti financijski veći, oko 40 milijuna eura EU sredstava (trenutni je oko 34 milijuna eura) s obzirom da je Hrvatska povećala alokaciju za sami program. Kao prvi korak u programiranju, teritorijalna i socijalno-ekonomska analiza je izrađena, a budući program će financirati projekte koji doprinose sljedećim ciljevima politika EU: *Pametnija Europa*, *Zelenija Europa* te *Socijalna Europa*.

Žigmanov je istaknuo kako aktivno prate napredak procesa programiranja i u tom smislu su već započeli inicijalni razgovori s regionalnim koordinatorima na programskom području kao potencijalnim partnerima u Hrvatskoj. Kao teme od značajnog interesa za Hrvate u Vojvodini naveo je očuvanje kulturne baštine, turizam, zdravstvenu zaštitu te prateću infrastrukturu, ekologiju i kružno gospodarstvo. S obzirom na raznolikost tema, projekte je moguće ostvariti i kroz druge programe, pri čemu će resorno hrvatsko Ministarstvo pružiti pomoć u vidu informiranja i prijenosa dobrih praksi te povezivanja partnera s obje strane granice.

Ministrica Tramišak pozvala je Žigmanova sa suradnicima u radni posjet Zagrebu u rujnu kako bi se mogao pratiti napredak oko dogovorenih tema.

H. R.

Izborna skupština DSHV-a

Žigmanov ostaje na čelu stranke

»Zbog svega onoga što smo započeli mjesto predsjednika zahtijeva da on mora biti predsjednik kontinuiteta za dostojanstvo i ravnopravnost Hrvata«, poručio je Žigmanov. Za njega je, kao jedinog kandidata za predsjednika, glasalo 135 delegata od 144



i poručila da »s velikom brigom prate sve što se događa u svezi Hrvata u Srbiji«.

»Želim uvijek da i Andrej Plenković i Vlada i stranački stojimo uz vas što god budete trebali. Osjećam se ovdje kao doma, osjećam vas kao prijatelje i bliske nama i bliski ćemo i ostati. Brinemo se o vama i uvijek ćemo biti uz vas«, poručila

Tomislav Žigmanov ostaje predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, odlučeno je na 15. redovitoj i izbornoj skupštini DSHV-a koja je održana 16. srpnja u Domu kulture u Tavankutu. Za Žigmanova, kao jedinog kandidata za predsjednika, glasalo je 135 delegata, 4 je bilo protiv, a 5 biračkih listića je bilo nevažećih.

Žigmanov je rekao kako je cjelokupni izborni proces u stranci, nakon što su provedeni izborni procesi u mjesnim organizacijama i podružnicama, ovom izbornom skupštinom završen kao pravi »festival demokracije«.

Na Skupštini, kojoj je predsjedala i vodila ju **Ankica Jukić-Mandić**, osim izlaganja kandidata za predsjednika i pozdrava gostiju iz Hrvatske međutim nije bilo rasprava oko bilo kojeg pitanja. Delegati su velikom većinom izabrali starog-novog predsjednika, članove Predsjedništva, Vijeća, Nadzornog odbora i Statutarnog povjerenstva.

Osnajiti političku potporu Hrvatske

Potpredsjednica Hrvatske demokratske zajednice **Zdravka Bušić** je pozdravila nazočne i u ime predsjednika ove stranke i premijera Hrvatske **Andreja Plenkovića**

je Bušić u emotivnom govoru.

Potpredsjednik HDZ-a i župan Osječko-baranjski **Ivan Anušić** je poručio da kao čovjek koji već četiri godine intenzivno surađuje s Hrvatskim nacionalnim vijećem i DSHV-om smatra kako se mora osnažiti politička potpora Hrvatima u Srbiji.

»Materijalna potpora matične domovine je važna, no presudno je da se Hrvatima u Srbiji pruži politička potpora, u kojoj će se jasno stati iza njihovih interesa«, istaknuo je Anušić.

Poručio je i da su Hrvati u Vojvodini, Srbiji »vrijedni ljudi koji vole svoju državu u kojoj žive, a naravno žele imati i svoju poveznicu s matičnom državom Hrvatskom«.

»Tu želju moramo poštivati i stojim vam na raspolaganju 24 sata dnevno, 7 dana u tjednu i 365 dana u godini za sve ono što mislite da trebamo ojačati, bolje i preciznije artikulirati, brže i snažnije reagirati. Moramo osnažiti vezu između Hrvatske i vas«, poručio je Anušić.

Žigmanov: »Za dostojanstvo i ravnopravnost«

Žigmanov je podnio izvješće o radu stranke u prethodnom mandatu te je kao kandidat za predsjednika pred-

stavio svoju Platformu pod nazivom »Za dostojanstvo i ravnopravnost Hrvata u Srbiji«.

Istaknuo je kako ambijent u kojem stranka djeluje često nije naklonjen pripadnicima hrvatske zajednice što otežava rad DSHV-a, ali i da »izravno, ali ne i redovito, komuniciraju s institucijama Srbije, predstavnicima Vlade i predsjednikom« i da su zahvaljujući tome i ostvarili brojne uspjehe u njegovom prvom mandatu na mjestu predsjednika.

»Ostvarili smo svi skupa brojne uspjehe, od kojih ćemo ovdje izdvojiti kapitalne infrastrukturne objekte – most Šmaguc u Monoštoru, Dom kulture u Tavankutu, *šokačke kuće* u Beregu, Vajskoj i Monoštoru, rodna kuća bana **Josipa Jelačića** u Petrovaradinu, reprezentativni prostor u Beogradu te početak izgradnje Hrvatske kuće u Subotici, što smo ostvarili zahvaljujući kako predsjedniku Srbije **Aleksandru Vučiću** tako i podršci Vlade Hrvatske na čelu s predsjednikom Andrejom Plenkovićem te neko-

liko županija, prije svega Osječko-baranjskom i njezinim županom Ivanom Anušićem i Vukovarsko-srijemskom županijom; apsolutnu pobjedu na izborima za IV. saziv Hrvatskog nacionalnog vijeća, čijim radom i suradnjom smo i više nego zadovoljni, dobru pripremljenost i provedene aktivnosti za izbore na svim razinama 2020., koje na žalost nisu pratili i očekivani rezultati, kontinuirano zalaganje za eurointegracijske procese Srbije, kvalitetno odgovaranje na izazove s kojima smo se suočavali, recimo djelovanje glede uvođenja tzv. bunjevačkog jezika u Subotici, uključivanje u procese donošenja odluka u Pokrajinskoj vladi i Grada Novog Sada, te očuvanje stabilnosti unutar hrvatske zajednice, koja je bila ozbiljno dovedena u pitanje u vrijeme poslije izbora – od ljeta 2020., i zadržavanje statusa jedine relevantne i neprikošnovene političke stranke hrvatskog naroda u Srbiji, koju na taj način respektiraju kako srbijanske vlasti tako i one u Hrvatskoj«, naveo je Žigmanov u Platformi.

Ponovio je da se u Srbiji ne primjenjuje članak 9. iz bilateralnog Sporazuma o zaštiti manjina kojim se garantira da će se osigurati zastupljenosti predstavnika hrvatske zajednice u zastupničkim tijelima i izvršnom segmentu na svim razinama i da će on i dalje inzistirati na poštivanju Sporazuma.

»Još uvijek smo isključeni iz procesa odlučivanja, a pozitivni primjeri su Pokrajina Vojvodina i Grad Novi Sad. Mi smo htjeli ostvariti vertikalnu od republike do lokalna, a nismo to postigli ne zato što to nismo htjeli već zato što nismo bili ni pozvani, a plasiraju se lažne informacije da

Problemi u financiranju stranke

Knjigovođa **Vesna Čović** je podnijela financijsko izvješće te je upozorila da je od posljednje skupštine DSHV-a, budući da više nema financiranja iz Republike Srbije na temelju mjesta zastupnika u Narodnoj skupštini, primljeno samo oko 35 tisuća dinara iz državnih institucija, 16 tisuća dinara iz donacija i od članarine 52 tisuće dok su rashodi daleko veći. »Želim vam skrenuti pozornost da ste imali primanja oko 104 tisuće, a redoviti minimalni troškovi su deset puta veći, oko 961 tisuću dinara«, rekla je Čović.





smo konflikti i da nismo spremni za suradnju. Te objede s indignacijom odbacujem i ne pristajem na takve manipulacije. Odgovorno smo i predano vodili, ja sa svojim suradnicima članovima Predsjedništva i Vijeća našu stranku, konsolidirali smo stanje u zajednici, napravili zdravu koheziju jezgru od ključnih aktera i u crkvenom životu, i u kulturnom i u manjinskim tijelima samouprave i u političkom, imamo strašne predispozicije za razvoj i razvitak. Na žalost, isključeni smo i često smo objekti zaprečavanja, pa i tlake ali smo sačuvali supstancijalnu jezgru zajednice. Sačuvali smo DSHV, prepoznati smo u hrvatsko-srpskim odnosima kao ključni faktor suradnje i od Hrvatske i od Srbije, gradimo perspektivu složno s ključnim institucijama hrvatske zajednice, a to je prije svega HNV«, poručio je Žigmanov i istaknuo kako danas DSHV ima preko 2.000 članova.

Rekao je kako i u drugom mandatu planira voditi DSHV, kao i u prvome mandatu, na proaktivni način pri rješavanju problema i uz nastojanje da stranka bude integrativnim čimbenikom u hrvatskoj zajednici.

Među najvažnijim programskim ciljevima Žigmanov je naveo ostvarenje prava Hrvata na sudjelovanje u donošenju političkih odluka (instituti zajamčenih mandata), jednake mogućnosti sudjelovanja u javnom životu (što se odnosi na probleme u obrazovanju, kulturi, informiranju, službenoj uporabi hrvatskog jezika i pisma, zapošljavanju u državnim institucijama i javnim ustanovama), poboljšanje kvalitete uvjeta za život u naseljima u kojima Hrvati žive i kvalitetne politike na području ekonomije – poljoprivrede, razvoju poduzetništva, ruralnim sredinama.

»Posebno ću inzistirati na postizanju suštinske jednakosti s drugim sličnim nacionalnim zajednicama kada je riječ o manjinskim pravima. Hoćemo isto vrijeme za televizijske i radijske programe, hoćemo istu količinu sredstava iz republičkog, pokrajinskog i proračuna lokalnih samouprava za rad hrvatskih institucija i organizacija, hoćemo katedru za hrvatski jezik i književnost, hoćemo

Tijela stranke

U Predsjedništvo stranke izabrani su (ili potvrđeni) **Mirko Ostrogonac** iz Starog Žednika, **Goran Kaurić** iz Zrenjanina, **Krunoslav Đaković** iz Srijemske Mitrovice, **Marin Piuković** iz Subotice, **Renata Kuruc** iz Sonte, **Goran Krnčević** iz Novog Sada, **Marica Stantić** iz Đurđina, **Mladen Petreš** iz Tavan-kuta, **Zoran Čota** iz Sombora, **Vladislav Horvacki** iz Subotice, **Ankica Jukić-Mandić** iz Novog Sada i **Dario Španović** iz Srijemske Mitrovice

U Nadzornom odboru su **Dražen Petrekanić**, **Ivan Budinčević** iz Subotice, **Željko Šeremešić** iz Monoštora, **Dario Bošnjak** iz Vajske i **Klaudija Klopota** iz Ečke. Zamjenici članova Nadzornog odbora su **Ilinka Vukoja**, **Grgo Bačlija** i **Petronela Skenderović** iz Subotice, **Matilda Pelhe** iz Male Bosne i **Bran-ko Matin** iz Monoštora.

Statutarno povjerenstvo čine **Ankica Jukić-Mandić** i **Goran Krnčević** iz Novog Sada, **Josipa Vojnić Tunić** i **Svetislav Milanković** iz Subotice, **Goran Kaurić** iz Zrenjanina te zamjenici **Tomislav Žigmanov** i **Krunoslav Đaković** iz Srijemske Mitrovice.

osnutak Hrvatskog školskog centra, hoćemo Dramu na hrvatskom. Osim ostvarenja ravnopravnosti, svako drugo rješenje bit će nastavak diskriminacije Hrvata u Vojvodini«, poručio je Žigmanov.

Poručio je na koncu: »Očuvanje postignute razine zajedništva unutar hrvatske zajednice koju smo svjesno i planski gotovo kao nikada do sada uspjeli ostvariti na izborima za IV. saziv HNV-a i u prvim trima godinama njihova rada mora svima i nadalje biti strateški važan cilj u djelovanju«, te je istaknuo kako će prvi ozbiljniji ispiti za stranku biti popis stanovništva iduće godine i izbori za V. saziv HNV-a u jesen 2022.

J. D.

Politička zastupljenost nacionalnih manjina (IV.)

Uključiti zahtjeve manjinskih naroda u izmjene izbornog sustava

SDA Sandžaka smatra kako postojeći izborni sustav i izborna pravila ne nude adekvatna rješenja kada je u pitanju položaj manjinskih političkih stranaka u izbornom procesu i traži zasebne izborne jedinice, smanjenje broja potpisa za kandidiranje liste, ukidanje obaveze plaćanja takse za ovjeru potpisa i povećanje sredstava za financiranje troškova sudjelovanja u izborima, ravnopravan tretman u medijima, upis u poseban birački popis kandidata, zastupljenost manjinskih političkih stranaka u radu biračkih odbora * Potrebe, zahtjevi i interesi političkih stranaka manjinskih naroda trebaju biti sastavni dio konačnog dogovora, odnosno rješenja koja će dovesti do unaprjeđenja izbornog procesa i do slobodnih, fer i demokratskih izbora, ističe generalni tajnik SDA Sandžaka Ahmedin Škrijelj

Političke stranke bošnjačke nacionalne manjine aktivno sudjeluju u političkom životu na svim razinama, od lokalnih do republičkih, od samih početaka ponovnog uvođenja višestranačja u Srbiji. Jedna od najstarijih i najistaknutijih bošnjačkih stranaka, Stranka demokratske akcije Sandžaka, osnovana je 29. srpnja 1990. u Novom Pazaru, ali je pod ovim imenom prvi put službeno upisana u Registar 26. rujna 1996. godine.

Analiza rezultata izbora koje je provela doc. dr. sc. **Jelena Lončar** u radu pod nazivom »Politička zastupljenost nacionalnih manjina u predstavničkim institucijama: preporuke za izmenu izbornog zakonodavstva« govore da izborni uvjeti omogućuju zastupljenost jedino najbrojnijim manjinama među koje spada i bošnjačka nacionalna manjina. Prema posljednjem popisu u Srbiji se 145,3 tisuće stanovnika izjasnilo Bošnjacima i teritorijalno su koncentrirani u nekoliko općina na jugu Srbije – Novi Pazar, Tutin, Sjenica, Prijepolje i Priboj.

Međutim, prema indeksu reprezentacije, koji predstavlja razmjernost između postotka osvojenih mandata i postotka manjine u ukupnoj populaciji, ni brojnost i teritorijalna koncentriranost nije bila dovoljna sve do izbora 2020. da bi Bošnjaci bili razmjerno predstavljeni u parlamentu. Kako navodi dr. sc. Lončar »Bošnjaci se tek 2016. godine približavaju značajnijoj vidljivosti u parlamentu. Ovakvi podaci govore da sve do 2020. godine u Srbiji izborni sustav, čak i nakon usvajanja afirmativnih mjera 2004. godine, nije omogućavao značajniju vidljivost nijedne nacionalne manjine u parlamentu«.

Mjere usvojene 2020. godine – prirodni prag s umanjnim količnikom su pridonijele porastu broja predstavnika političkih partija mađarske, bošnjačke i albanske manjine, međutim, navodi Lončar, proporcionalna nadpredstavljenoost tri najveće nacionalne manjine (za Bošnjake indeks

reprezentativnosti iznosi 1,39) u parlamentu rezultat je ne samo povoljnijih izbornih uvjeta nego i bojkota izbora od strane oporbe, odnosno malog broja kandidiranih lista i nešto nižeg postotka izišlih birača na izbore. Drugim riječima, u drugačijoj situaciji ta reprezentativnost možda ne bi bila postignuta.

Reformirati i unaprijediti izborni sustav

Kako u SDA Sandžaka vide postojeći izborni sustav i koji su njihovi zahtjevi za izmjene izbornih zakona kako bi se poboljšala zastupljenost nacionalnih manjina i kako bi sve nacionalne manjine bile ravnopravno zastupljene u tijelima u kojima se donose najvažnije političke odluke, razgovarali smo s generalnim tajnikom stranke **Ahmedinom Škrijeljom**.

On kaže kako je u svim razgovorima u kojima je sudjelovao u svezi reforme izbornog sustava i osiguravanja uvjeta za održavanje demokratskih i slobodnih izbora tražio da »zahtjevi SDA Sandžaka budu ne samo sastavni dio preporuka već i da se neodložno pristupi njihovoj realizaciji«.

»Smatramo da u političkom i društvenom smislu nije dobro da se ovaj dijalog svede na međusobni dogovor



srpskih političkih stranaka i da se zanemare zahtjevi SDA Sandžaka, ali i političkih stranaka drugih manjinskih naroda. SDA Sandžaka smatra da potrebe, zahtjevi i interesi političkih stranaka manjinskih naroda trebaju biti sastavni dio konačnog dogovora, odnosno rješenja koja će dovesti do unaprjeđenja izbornog procesa i do slobodnih, fer i demokratskih izbora», smatra Škrijelj te isitče kako su »Europska unija kao posrednik u ovom dijalogu i Vlada Srbije kao direktno odgovorna za politički ambijent u društvu i negativan odnos prema Bošnjacima i drugim manjinskim narodima, dužne s posebnom pažnjom prići zahtjevima SDA Sandžaka i iste prihvatiti i implementirati«.

Stav SDA Sandžaka je da je postojeći izborni sustav i izborni proces neophodno reformirati, unaprijediti i uskladiti s potrebama bošnjačkog i drugih manjinskih naroda.

»U skladu s tim, mi smo EU, Vladi Srbije i svim relevantnim domaćim i međunarodnim organizacijama predložili konkretne mjere i dali prijedlog kako treba reformirati izborni sustav i kako treba unaprijediti izborni proces«, kaže Škrijelj.

Zahtjevi SDA Sandžaka za unaprjeđenje izbornog sustava

Zahtjev SDA Sandžaka za reformu izbornog sustava i unaprjeđenje izbornog procesa podrazumijeva da se:



Bošnjake u ovom sazivu predstavlja devet narodnih zastupnika s tri liste

»Sandžak definira kao zasebna izborna jedinica iz koje se bira najmanje 20 narodnih zastupnika u Narodnu skupštinu Republike Srbije, te definiranje Preševske doline kao zasebne izborne jedinice iz koje se bira najmanje 5 narodnih zastupnika«.

Nadalje, ova stranka traži da se smanji broj potpisa potrebnih za podnošenje izborne liste za političke subjekte manjinskih naroda, budući da je sada potrebno prikupiti 10.000 potpisa i za manjinske kao i za sve druge liste. Također traže i da se ukine obaveza plaćanja takse za ovjeru potpisa podrške izbornim listama i da se poveća »postotak sredstava za financiranje troškova izborne kampanje te smanji izborna jamstvo za političke subjekte manjinskih naroda«.

Stranka demokratske akcije Sandžaka

Stranka demokratske akcije Sandžaka je manjinska politička stranka bošnjačke nacionalne zajednice u Srbiji.

Djelovanje Stranke posebno je usmjereno na predstavljanje i zastupanje bošnjačke nacionalne manjine, zaštitu i unaprjeđenje prava pripadnika bošnjačke nacionalne manjine u skladu s Ustavom, zakonom i međunarodnim standardima, programom i statutom stranke.

Stranka se zalaže za priznanje i poštovanje nacionalnog identiteta Bošnjaka, koji kao autohton narod u Srbiji čine brojčano izraženiju manjinsku nacionalnu zajednicu, navodi se na portalu ove stranke.

U aktualnom sazivu Narodne skupštine SDA Sandžaka ima tri zastupnika koji se nalaze u oporbi.

U SDA Sandžaka smatraju kako se treba uvesti »obaveza da kandidati za narodne zastupnike na listi političkog subjekta manjinskog naroda moraju biti upisani u poseban birački popis nacionalne manjine koju žele predstavljati«.

U ovoj stranci zahtjevi za izborne uvjete odnose se i na vidljivost i ravnopravnu prisutnost u medijima te zahtijevaju da se osigura »konstantan ravnopravan tretman u medijima svim političkim subjektima, bez obzira na vlasničku strukturu u medijima«.

Nadalje, traže da se »provodi posebna kontrola nad radom i postupanjem republičkih inspekcija, naročito u periodu od šest mjeseci prije izbora do okončanja izbornog procesa, i da se zakonom utvrdi obaveza Republičkoj izbornoj komisiji da u nacionalno mješovitim jedinicama lokalne samouprave, biračke odbore za provođenje izbora za izbor narodnih zastupnika imenuje shodno sastavu skupštine jedinice lokalne samouprave, odnosno razmjerno

broju vijećnika, vijećničkih grupa u skupštini jedinice lokalne samouprave u cilju zastupljenosti manjinskih političkih stranaka u radu biračkih odbora«.

»Ako se sagledaju ovi zahtjevi SDA Sandžaka, evidentno je da postojeći izborni sustav i izborna pravila ne nude adekvatna rješenja kada je u pitanju položaj manjinskih političkih stranaka u izbornom procesu. Zahtjevi SDA Sandžaka su koncipirani na taj način da budu prihvatljivi i drugim manjinskim političkim strankama i dobar dio njih, koji su sudjelovali ili sudjeluju u međustranačkom dijalogu, je i prihvatio ove naše zahtjeve«, tvrdi Ahmedin Škrijelj.

J. D.

Pavle Žebić o preseljenju iz Gibarca u Hrvatsku

S vrećicom stvari u novi život

»Bilo bi Bogu hvala, lijepo i dobro, kada bi se istinski izvukle pouke iz tih nesretnih devedesetih godina i da se tako nešto više nikada ne ponovi. U ljudskoj je prirodi da se oprašta, ali isto tako da se teško zaboravlja«, istaknuo je Pavle Žebić

U ovotjednoj priči o Hrvatima koji su ratnih devedesetih godina preselili u Hrvatsku predstavljamo priču još jednog Gibarčanina, **Pavla Žebića**. I Žebić je, poput većine svojih sunarodnjaka, devedesetih godina, zajedno sa svojom suprugom **Leposavom**, morao napustiti svoje rodno selo. Kao i prethodni sugovornici, za Srijem i Gibarac vezuju ga samo lijepe uspomene iz mladosti, sve do devedesetih godina kada je u selu zavladao nemir među stanovništvom hrvatske nacionalnosti. Većina ih je tada napustila svoje selo i utočište pronašla u raznim gradovima diljem Hrvatske.

Lijepa sjećanja

»Ja sam Pavle Žebić Mitrov. Ovo Mitrov za Gibarac puno znači jer se u komunikaciji, izuzev one službene, nisu koristila prezimena, već samo nadimak«, započinje svoju priču Žebić dodajući: »Tako je skoro svaka obitelj u selu imala svoj nadimak. Dobila ga je po nekom ili po nečem. Evo primjera: u mojoj Fruškogorskoj ulici (šoru) susjedi su mi bili: **Bajvini, Orozovi, Miščini, Manojlini, Ribičevi** itd., a nosili su prezimena: **Martinović, Orozović, Josić, Tomić i Pinterović**. Odrastao sam u kućanstvu s puno osoba, a takva su pretežno i bila sva ostala kućanstva u našem selu. Živio sam s bakom, ocem i materom i dvije sestre, strinom i njene dvije kćerke. Kasnije se domaćinstvo izdijelilo pa je strina s kćerkama iselila u novu kuću. To je bilo razdoblje mog ranog djetinjstva i period mog teškog života nakon Drugog svjetskog rata. Tada je sve bilo zapušteno, jer nije bilo dovoljno muške čeljadi. Nakon rata, zbog nametnute obveze, mljeli su se ambari i bilo je teško prehraniti se a kamoli nešto stvarati. Kruh se spravljao od ječmenog i kukuruznog brašna, a najčešće jelo je bila proja. U selu nije bilo struje pa se sve radilo ručno. To je zahtijevalo puno rada, pa su i malo veća djeca morala raditi. Za igru nije bilo baš puno vremena, a uglavnom smo se igrali na šoru ili kod nekog u avliji. Poslije su



došla malo bolja vremena, a bili smo stariji pa je sve bilo lakše. Krajem pedesetih godina u selu je uvedena struja i sve se počelo mijenjati. Uglavnom je svaka kuća imala korna i kola, kao i osnovna sredstva za rad u polju. Isto tako, skoro svaka kuća je imala krave i svinje i puno peradi. Veći poslovi poput vršidbe žita, berbe grožđa i kolinja radili su se uz pomoć mobe i obično su tada dolazili rodbina, susjedi, prijatelji. To je ujedno bila prilika za druženje. Nedjeljom i na velike blagdane se obavezno išlo na misu u crkvu, poslijepodne na nogometne utakmice i uvečer na igranke. U Gibarcu se poštivao svaki svetac, a najveći je bio kirbaj, 16. svibnja na dan sv. Ivana Nepomuka. Za taj dan su se krećile kuće, uređivala dvorišta, jer su tada dolazili gosti, rodbina iz okolnih mjesta. Gibarac je bio autohtona hrvatska zajednica s oko tisuću žitelja u oko 300 kućanstava. Tu se rađalo i umiralo, a vrlo malo je bilo onih koji su radili negdje drugdje. Tek sedamdesetih godina i kasnije to se znatno promijenilo. Selo je vidno napredovalo, asfaltirale su se sve ulice, razvedena je vodovodna i telefonska mreža u selu, napravljeno je nogometno igralište. Svaka treća kuća je imala u avliji traktor, a po ulici se vidjelo puno automobila«, prisjeća se naš sugovornik.

Društvena i politička kriza

Devedesetih godina se, kako kaže, sve promijenilo. Društvena i politička kriza na nivou bivše Jugoslavije odrazila se i u Gibarcu.

»Ljudi su bili uznemireni i uplašeni, jer nisu znali što se događa. Na svakom koraku se vidjelo da nešto ne valja. Sve češće su se događali razni incidenti. U selo dolaze nepoznati ljudi, provociraju i prijetе. Ljudi se počinju povlačiti u sebe i sve se tiše govori. U poduzećima i ustanovama se smjenjuju Hrvati s rukovodećih položaja, a u društveno-političkim organizacijama s funkcija. I sâm sam bio jedan od smijenjenih, a kasnije i istjeran iz poduzeća u kojem sam radio tridesetak godina. Posao sam našao u jednoj privatnoj tvrtki gdje sam radio do odlaska u Hrvatsku. U naše mjesto dolaze nepoznati ljudi. Počinju se protjerivati prve obitelji i počinje zamjena kuća. Ljudi su potpuno zbunjeni i pitaju se kako je moguće da Gibarac, koji je samo po dobru bio poznat i priznat, doživi tako nešto. Kulminacija je bila kada su 9. kolovoza 1995. godine navečer došle naoružane grupe u selo, nakon čega su mnogi s vrećicom najnužnijih stvari potražili utočište kod rodbine i prijatelja u Šidu i drugim mjestima. Već 10. kolovoza krenule su kolone Gibarčana prema Hrvatskoj i za mjesec dana se preselilo skoro cijelo selo. Tako sam i ja sa suprugom stavio u auto najpotrebnije stvari i krenuo za Hrvatsku. Kada smo konačno kod Berega uspjeli preći u Mađarsku, zaplakali smo jer smo se oslobodili straha«, prisjeća se Žebić.

Prilagodba na nove uvjete života

Iz Mađarske je sa suprugom došao u Osijek. No, kako kaže, tu je počela tužna i ružna priča o zamjeni kuće.

»Preko nekoliko agencija iz Srbije dobio sam desetak adresa ljudi u raznim dijelovima Hrvatske, koji su željeli mijenjati kuće. Međutim, kada smo odlazili na te adrese, ispostavilo se da tamo nema nikoga i ničega. Tek poslije nekoliko dana, kada smo ponovno otišli u Mađarsku, ponovo smo pozvali agencije u Srbiji. Tada smo dobili nove adrese. To je bio najtužniji i najružniji period mog života. Kuću sam uspio



Pavle Žebić u Gibarcu

zamijeniti poslije nekoliko tjedana. Sreća je što su mi djeca tada bila u inozemstvu kod rođaka, pa nisu morala kroz sve to prolaziti. Kuću smo zamijenili u Višnjevcu, prigradskom naselju Osijeka. Prijavili smo se u Crveni križ radi dobijanja osnovnih životnih namirnica i u zajednicu za izbjeglice i prognanike gdje smo dobijali neku novčanu potporu. Svaki odlazak u te institucije je bio velika trauma. Bili smo primorani tražiti bilo kakav posao. Bilo je teško, jer su tvornice bile razorene i čekalo se završetak Domovinskog rata i neka bolja vremena. Nova sredina, novi ljudi, drugačiji mentalitet. Jednostavno, nemaš se kome obratiti za pomoć. Srećom, uspio sam naći posao, pa je tada bilo lakše i drugačije. Ubrzo je osnovana i naša Zavičajna udruga *Gibarac*, gdje smo se okupljali, družili, razmjenjivali informacije i činili sve da se ne izgubi duh Gibarca. Naša udruga je i danas aktivna

i zahvaljujući njoj sačuvali smo sve naše običaje, neke makar simbolično. Polako smo se na taj način integrirali i u ovdašnje društvo«, navodi Žebić.

Kao i drugi Gibarčani, u svoje selo dolazi svake godine za Svi svete, kako bi obišao grobove svojih umrlih roditelja i rođaka.

»Rijetko kad se zadržavam, jer to nije više onaj Gibarac već samo kuće s nekim drugim ljudima. Ponekad se sretnem sa starim poznanicima i osjećaji su pomiješani. Uglavnom se brzo uspostavi kontakt i osjeti nostalgija.

Međutim, najtužnije mi je kada vidim da neki ljudi još uvijek ne shvaćaju što se to dogodilo tih devedesetih godina. Obično se traži krivica kod nekog drugoga, što je i točno, kao što je i točno da su mnogi podržavali takvu politiku. Ne prihvaćam dijeliti krivicu, jer na mojoj, na našoj strani, krivice nema i ne može biti. Svatko mora nositi svoje breme i to se jednostavno ne može prebaciti na nekog drugog. Bilo bi, Bogu hvala, lijepo i dobro kada bi se istinski izvukle pouke iz tih nesretnih devedesetih godina i da se tako nešto više nikada ne ponovi. U ljudskoj je prirodi da se oprašta, ali isto tako i da se teško zaboravlja«, istaknuo je na kraju razgovora Pavle Žebić.

S. D.



Pavle Žebić sa sestrama Katicom i Anicom u Gibarcu

Dragan Sudarević, načelnik Općine Stari Jankovci



Prepoznati potrebe svakog pojedinca

Intervju vodila: Zlata Vasiljević

Uvjeran sam da će kolege načelnici kao nositelji izvršne vlasti u svojim jedinicama lokalne samouprave i u skladu sa svojim ovlastima prepoznati potrebe hrvatske nacionalne manjine u Vojvodini, ali isto tako i svojih nacionalnih manjina u Hrvatskoj

Brojni projekti i aktivnosti Hrvatskog nacionalnog vijeća realiziraju se zahvaljujući financijskoj potpori iz matične države. Osim natječaja Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Veleposlanstva Hrvatske, značajnu potporu pružaju gradovi, općine i županije, ministarstva. Na taj način u 2020. godini osigurano je oko 340.000 eura za različite programe, projekte i aktivnosti.

Kroz ovakav vid potpore osiguran je i besplatni prijevoz za učenike koji nastavu pohađaju na hrvatskom jeziku. Pomogla je Općina Stari Jankovci. Načelnik **Dragan Sudarević** u razgovoru za *Hrvatsku riječ* govori o tome zašto je važno dati potporu Hrvatima u Srbiji,

kako surađuje s nacionalnim manjinama u svojoj općini, o proračunu ove male općine na istoku Hrvatske, te o mogućnostima korištenja EU fondova.

► **Vodstvo hrvatske zajednice u Srbiji osiguralo je pomoć za aktivnosti i projekte iz hrvatskih županija, općina, gradova. Jedna od lokalnih sredina koja pomaže Hrvatima u Vojvodini je i Općina Stari Jankovci. Konkretno, gdje je usmjerena vaša pomoć i zašto mislite da je važno i na ovakav način dati potporu hrvatskoj zajednici u Srbiji?**

Iz neformalnih razgovora s prijateljem, gospodinom **Tomislavom Žigmanovim** upoznao sam se s problemima djece koja pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku i problemima hrvatske zajednice u Vojvodini. Nepojmljivo mi je bilo da bilo koje dijete, odnosno skrbnik, nema mogućnosti školovanja na materinjem jeziku. Državljanstvo i nacionalnost treba razlikovati. Svako dijete ima pravo na školovanje na materinjem jeziku, u bilo kojem obliku. Svako. Naša potpora je usmjerena isključivo na sufinanciranje prijevoza djece koja stanuju daleko od škole.

► **Hoće li ovaj vid skrbi biti i nastavljen narednih godina?**

Uvjeran sam da će kolege načelnici kao nositelji izvršne vlasti u svojim jedinicama lokalne samouprave i u skladu sa svojim ovlastima prepoznati potrebe hrvatske nacionalne manjine u Vojvodini, ali isto tako i svojih nacionalnih manjina u Hrvatskoj. U skladu s mogućnostima i potrebama prepoznat ćemo daljnji oblik suradnje. Djeca i njihove potrebe su prioritet ispred svih prioriteta.

► **U Vašoj lokalnoj samoupravi oko 30 posto stanovništva čini srpska nacionalna manjina. S obzirom na način izbora u Hrvatskoj koji manjinama garantira zastupnička mjesta i sudjelovanje u izvršnoj vlasti, kako to izgleda na primjeru Općine Stari Jankovci?**

Nacionalnim manjinama se osigurava njegovanje njihovog identiteta. Ne samo nacionalnim manjinama nego i vjerskim, kulturnim ili jezičnim manjinama. Uglavnom je to usko povezano. Zakon obvezuje i osigurava zastupljenost nacionalnih manjina u političkoj vlasti. Tako je i u našoj općini zakonska obveza imati zamjenika općinskoga načelnika iz reda srpske nacionalne manjine. Ali i mogućnost da manjina ima i samoga načelnika kao nositelja izvršne vlasti. Isto tako je osigurana zastupljenost manjina u općinskim vijećima.

► **Što to znači u praksi?**

Ako manjinski predstavnici budu realni u svojim zahtjevima, nikada neće biti problema. Ako teže pravima koja su veća od prava većine ili se bave političkim trgovinama, razumljivo je da će izazvati kontrareakciju. Kod nas to nije problem. Sve odluke se donose jednoglasno. I nadam se da će tako ostati na obostrano zadovoljstvo.

► **Koliko podupirete kulturne programe i aktivnosti srpske manjinske zajednice? Koliko se iz proračuna novca izdvaja za to?**

Najčešći odgovor je zakonski obvezujući. Ali u zbilji je to malo kompleksnije. Ovisno o aktivnostima i stvarnim

potrebama udruge, društva ili zajednice. Često se susrećemo s pojmom »etno biznismeni«. To su pojedinci ili skupine koji se referiraju isključivo na slovo na papiru, tj. obvezu koja je opet zakonski propisana. Ustrojem jedinica lokalne samouprave u Hrvatskoj svaki načelnik jako dobro poznaje svoje mještane, aktivnosti svih udruga, zajednica ili pojedinaca i na njemu je da valorizira rad, zalaganje, doprinos cjelokupnoj zajednici. Konkretno, unazad pet ili šest godina mađarska manjina je iz proračuna naše općine dobila isto novaca kao i srpska. Iako je brojčano manja. Ali to znači da je toliko puta bila i prepoznatljivija ili aktivnija. Negdje je razmjer obrnut, pretpostavljam. Novac u funkcioniranju lokalnih zajednica jest presudan, ali nije uvjet. On je rezultat rada i aktivnosti. Valoriziramo isključivo po aktivnostima i programima koje provode. Natječajni su transparentni i mjerljivi za financiranje. U Povjerenstvu za dodjelu sredstava su svi zastupljeni, vlast i oporba, javni i civilni sektor. I ovim putem provociram srpsku nacionalnu zajednicu na pojačani angažman i aktivnosti. Mi se stavljamo na raspolaganje.

► **Kako funkcionira onaj svakidašnji međunarodni suživot?**

Vraćam se na već rečeno. Manjine u bilo kojem smislu cijenimo i poštujemo. Dok ne izađu iz svojih okvira, tj. dok ne potenciraju osjetljiva pitanja i teme koje su izvan okvira zajednice u kojoj djeluju nikakvih problema neće biti, maksimalnu podršku ćemo pružiti. Žargonski rečeno, nek' svatko kopa svoj red kukuruza i svi će biti zadovoljni. U prilog tome moram istaknuti podatak da su naše odluke na općinskom vijeću sve donesene jednoglasno. Isto nebo, zemlju, brige i probleme dijelimo, uživamo i brinemo. I za isto to smo odgovorni.

► **Načelnik Općine Stari Jankovci ste od 2013. godine. Na ovogodišnjim lokalnim izborima pobijedili ste u prvom izbornom krugu. Znači li to za Vas priznanje Vaših sugrađana za sve što ste do sada uradili i potporu za nove ideje i projekte?**

Načelnik kao nositelj izvršne vlasti mora biti vizionar u smislu vremena koje dolazi. Niti je uspješniji niti sposobniji od drugih sumještana. Samo ima mogućnosti i prilike prepoznati perspektive koje se pružaju njegovoj zajednici u kojoj živi i misli sa svojom obitelji ostati. Iskreno sam sretan što sam u trećem mandatu izabran kao jedini kandidat. Ali teret toga je golem. Očekivanja mještana pet naselja (Stari Jankovci, Novi Jankovci, Srijemske Laze, Slakovci i Orolik) ne smijem iznevjeriti. U treći četverogodišnji mandat ulazim s najviše elana i strasti do sada s obzirom na mogućnosti koje nam se pružaju u novome programskom razdoblju EU. Načelnik je po funkciji samo jedan dio lanca u kojem svaka karika mora biti čvrsta. Zaposlenici općine, mještani, nacionalna politika, regionalna politika... Jako kompleksno na izgled, ali jako jednostavno u praksi. Svatko svoje radi. I svačije je mjerljivo. Sve postkomunističke zemlje imaju problem odnosa javni – privatni sektor. Kada se te relacije izjednače ili barem približe, onda smo na dobrom putu. Svi zaposleni u javnom sektoru su pod lupom i

odgovaraju javnosti. U privatnom sektoru nije tako. S druge strane, vrijedni djelatnici u javnom sektoru nose krimen sumnje i percepcije da se u javnom sektoru ne radi. A radi se ponekada i više. Sâm sam bio desetak godina u privatnom sektoru, a sada sam u javnom pa mogu razlučiti prednosti i mane svakoga.

► **Od te 2013. godine što biste izdvojili kao najveći uspjeh, pomak koji je napravljen?**

Infrastruktura u našoj općini podignuta je na jednu od najviših razina naše Vukovarsko-srijemske županije, sigurnost građana i međuljski odnosi su za primjer, a također mogu istaknuti zadovoljstvo što socijalni program Općine sa svojih 26 mjera sve više daje rezultate, kao i potpore za poljoprivrednike i gospodarstvenike. Općina s pet malih naselja i 4.405 stanovnika ima vrtić, vlastito komunalno poduzeće koje se brine o komunalnim radovima kao što su košnja javnih površina, groblja, ukopi, odvoz smeća samostalno obavljamo, imamo reciklažno dvorište, dimnjačarsku službu, uređenje lenija s vlastitim strojevima... U pet naselja imamo brojne udruge koje podupiremo, pet nogometnih klubova, pet lovačkih udruga, pet udruga žena, tri DVD-a... Sve ih pratimo i podupiremo u radu. Svako naselje ima svoj dom kulture, uređene centre kao mjesta okupljanja. Djeca u svakom naselju imaju školu, srednjoškolcima sufinanciramo autobusni prijevoz do srednje škole, jednokratno uplaćujemo stipendije, svi članovi udruga mogu besplatno na vinkovačke bazene...

► **Teritorijalna organizacija u Hrvatskoj drugačija je nego u Srbiji. Stari Jankovci imaju oko 4.500 stanovnika, a u statusu su općine. Koliko još mjesta pripada općini, koliki je proračun i što se sve iz tog proračuna financira?**

Općina Stari Jankovci ima prema popisu iz 2011. godine 4.404 stanovnika, a broji pet naselja – Stari Jankovci i Novi Jankovci, Slakovci, Srijemske Laze i Orolik. Proračun iznosi 22 milijuna kuna, što je tri milijuna eura u koje su uključeni i razvojni programi sufinancirani fondovima EU te prihodi od ministarstava, no imamo i svoje prihode – osim pripadajućih poreza, imamo rudnu rentu od eksploatacije nafte i plina s našeg područja. Blagodati EU koristimo kroz financiranje projekta za koje smo dobili sredstva. Do ulaska u EU proračun nam je bio milijun eura, a sada je dvostruko ili trostruko veći. Isključivo namjenski i isključivo po pravilima koja su definirana na nacionalnoj razini s EU. Tim pravilima uz prijepore, skepse, pa i sumnje se moramo prilagoditi i vremenom uviđamo njihovu opravdanost. Budući da imamo bogom dano područje koje obiluje prirodnim bogatstvima kao što su poljoprivredna zemlja, nalazišta nafte, šume, vrijedne i poduzetne ljude, naši izvorni prihodi su dostatni za redovno funkcioniranje lokalne zajednice. Imamo mogućnosti sve propisane obveze (komunalna naknada, grobna naknada, komunalni doprinos, porez na kupnju nekretnine) svesti na minimalan iznos. Ustroj lokalnih zajednica u Hrvatskoj je unatoč javnom mnijenju idealan. Svaka općina ili načelnik jasno prepoznaje potrebe svakoga pojedinca. Doslovno svakoga. Dijete

iz najudaljenijega mjeta mora imati mogućnosti prisustvovati nastavi i baka mora imati mogućnosti doći do doktora. Na desetak kilometara svaki pojedinac u našoj općini ima vrtić, školu, trgovinu, doktora, stomatologa, poljoprivrednu apoteku, poštu, bankomat, crkvu. I to su minimalni uvjeti za daljnju nadogradnju ostanka stanovništva.

► **Na istoku ste Hrvatske, koliko je to problem za razvoj, ostanak ljudi i kako se borite s time?**

Ostanak ljudi je velik problem kao i u većini krajeva, iako nezaposlenost više nije problem. Mi se borimo potporama – gospodarstvenicima i poljoprivrednicima, potom različitim vrstama pomoći u koje su uključene sve dobne skupine – od novorođenih beba, vrtićke djece, osnovnoškolaca i srednjoškolaca, studenata, sve udruge s područja Općine – a ima ih zavidan broj, te osobe starije populacije za koje imamo različitih vrsta pomoći: pomoć u kući, prijevoz u toplice, božićnice i dr. Ingerencije nas kao lokalne izvršne vlasti ne ulaze u plaće i tu je jedini problem. Dok plaće u minimalnom ili prosječnom iznosu ne budu pratile ostatak razvijenijeg dijela Hrvatske, ali i Europske unije, bojim se nastavka iseljavanja. U posljednje vrijeme smo deficitarni s brojnim kadrovima. Ali na to se referira radna snaga, koja se napokon počela cijeniti. I u budućnosti je to jedino što može osigurati opstanak stanovništva u ruralnim i slabije razvijenim krajevima. Možemo se pohvaliti i time da vraćamo mladim obiteljima koji kupe kuću i dosele na područje Općine plaćeni porez za nekretnine i po djetetu 10.000 kuna uz oslobođanje plaćanja komunalne naknade, odvoza otpada, dimnjačarskih i drugih usluga i ista mjera je uistinu dala rezultat.

► **Od 2015. godine predsjednik ste Lokalne akcijske grupe Srijem. Na što su usmjerene aktivnosti?**

Aktivnosti Lokalne akcijske grupe Srijem su usmjerene na razvoj ruralnog područja LAG-a Srijem, koje čini 14 jedinica lokalne samouprave. Budući da smo akreditirani LAG od strane Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, te smo osigurali sredstva kroz Program ruralnog razvoja Hrvatske 2014.-2020., primarno u okviru svojih aktivnosti objavljujemo LAG natječaje te dodjeljujemo potpore za poljoprivrednike i jedinice lokalne samouprave s područja LAG-a Srijem. Trenutno smo objavili pet LAG natječaja u ukupnoj vrijednosti od 6,9 milijuna kuna. Uz prethodno navedeno, LAG Srijem provodi i druge razne projekte kojima se, među ostalim, educiraju razne ciljne skupine s područja LAG-a Srijem, a također se bavimo i, kako projektima kojima je cilj razvoj poduzetništva tako i onima kojima razvijamo civilno društvo. LAG Srijem se najviše bazirala na bespovratnim potporama obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima.

► **Može li se taj pogranični položaj uspješno iskoristiti za programe prekogranične suradnje? Općenito, koriste li se dovoljno mogućnosti?**

Mogućnosti su velike, čak nismo nekada niti svjesni. Kroz projekte prekogranične suradnje provodimo drugi projekt s Bosnom i Hercegovinom i Crnom Gorom. Re-

alizirali smo otvorenje Centra kompetencije u Starim Jankovcima. Partneri su Razvojna agencija Žepče iz Bosne i Hercegovine te Unija poslodavaca iz Crne Gore. Drugi projekt zaredom gdje su prošli isti dionici. U budućnosti će biti puno više mogućnosti kojih nismo, nažalost, svjesni. Uspješnost u realizaciji ovisi o svakom stanovniku. Davanjem povjerenja na izborima pojedinci su obvezni to povjerenje opravdati kroz mogućnosti koje su pružene njegovoj zajednici, selu ili općini.

► **Trebaju li i mogu li partneri iz Hrvatske u programima prekogranične suradnje sa Srbijom inzistirati da u projekte budu uključena i mjesta u kojima dominantno žive Hrvati ili da u te projekte budu uključeni pojedinci iz zajednice?**

To do sada nije bio slučaj. Hrvati su do sada kroz neposredne kontakte pokazali da su upoznati s mogućnostima koje slijede. Mi im pružamo ruku suradnje, izmjene iskustava... Iz dosadašnjih susreta Hrvati su te mogućnosti spoznali na sjeveru Vojvodine, imaju potencijal, rade na osnaživanju ljudskih potencijala koji su trenutno prividni, ali dugoročno najbolji. I jedni su od rijetkih koji se ne ustručavaju izmijeniti iskustva. Nudimo se svima da ne gube vrijeme na birokraciji i nebitnim stvarima kroz koje smo prolazili. Svima. I moj kontakt je javno dostupan i vrlo rado ću bilo kome pomoći da ne gubimo vrijeme na perifernim stvarima. Iskustva su velika, a vremena je premalo da si ne pomognemo.

► **I na koncu razgovora da se vratim na suradnju s Hrvatima u Vojvodini. Osim te financijske potpore, razmišlja li se i o nekim drugim mogućnostima povezivanja, suradnje? Recimo neki susret poljoprivrednika, kulturnih djelatnika...**

Između ostalog, preko prethodno spomenutog LAG-a Srijem, a u okviru suradnje s LAG-ovima s područja Vojvodine, pa i s LAG-ovima na čijem području žive Hrvati, kada LAG-ovi u Vojvodini dođu u tu fazu, u budućnosti će biti moguće ostvariti projekte suradnje koji služe upravo za razmjenu iskustava, posjete jedni drugima te povezivanje raznih dionika, pa tako i organiziranje susreta poljoprivrednika, kulturnih djelatnika i drugih



sličnih zajedničkih aktivnosti. Ponavljam da se nudimo svima. Hrvati su pokazali, prirodno ili povijesno, najveću zainteresiranost. Ponovo kažem da provociram i ostale da se aktivnije uključe u zajedničke projekte i inicijative. U zajedničkom interesu. Sličnu suradnju imamo u Bosni i Hercegovini. Prije osam godina imamo potpisanu Povelju o bratimljenju iz koje se izrodio već drugi EU projekt prekogranične suradnje. Mi smo otvoreni i svojim iskustvom možemo pomoći, no suradnja mora biti na obostranu želju. Uvijek dobra iskustva i spoznaje nosimo iz drugih država.

Arboretum Trsteno

Svjedočanstvo o ladanjskoj kulturi života

U mjestu Trsteno se nalazi Arboretum, osnovan 1948. godine na prostoru renesansnoga ljetnikovca s vrtom, na imanju koje se od kraja 14. stoljeća nalazilo u vlasništvu dubrovačke plemićke obitelji Gučetić-Gozze. Godine 1949. zakonom je zaštićen kao spomenik prirode

Možda nije klasični muzej u Hrvatskoj, ali je najstariji spomenik vrtnoj arhitekturi. Trsteno je maleno primorsko mjesto, udaljeno 19 km od Dubrovnika, poznato po prirodnoj ljepoti i 500 godina starim spomenicima prirode – gigantским azijskim platanima.

Ovaj spomenik prirode objedinjuje nekoliko cjelina: renesansni park s ljetnikovcem, neoromanički park s kraja 19. i početka 20. stoljeća, stari maslinik i prirodnu vegetaciju šume i makije s priobalnim stijenama. U okviru kompleksa arboretuma nalaze se i kapela svetog Jeronima iz 17. stoljeća, stara mlinica za masline, akvadukt iz 15. stoljeća i barokna fontana s rimskim bogom Neptunom i nimfama, sagrađena 1736. godine. S bogatim biljnim fondom koji čini 465 uzgojenih i 510 samoniklih vrsta, Arboretum Trsteno predstavlja pravu malu zelenu oazu.

Osnutak Arboretuma Trsteno

O ovom spomeniku prirode razgovarali smo s **Ivanom Šimićem**, Dubrovčaninom koji je na Agronomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu za studij vrtlarstvo i oblikovanje pejzaža završio 2000. godine. Doktorirao je na istom fakultetu 2018. godine s disertacijom pod naslovom »Stanje ishranjenosti biljaka tipičnih za renesansu kao podloga za revitalizaciju Arboretuma Trsteno«. Od 2005. godine do danas radi u Arboretumu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Trstenu na radnom mjestu stručnog suradnika i upravitelja. Član je Hrvatske komore arhitekata i ovlašten i krajobrazni arhitekt.

»Arboretum Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti nalazi se u naselju Trsteno, koje je smješteno uz Jadransku magistralu, dvadesetak kilometara sjeverozapadno od Dubrovnika. Trsteno se nalazi u Dubrovačko-neretvanskoj županiji, a upravno pripada Gradu Dubrovniku. U naselju živi dvjestotinjak ljudi. Nastanjeno je od prapovijesti, a od 1399. u sastavu je Dubrovačke Republike«, kaže Šimić i navodi kako se naselje smjestilo u uskom obalnom pojasu između visokih brda i mora.

»Izvori vode, bujna vegetacija i lijepa priroda u bližem i daljem okruženju čine Trsteno lijepim mjestom dubrovačkog primorja, odakle se pružaju slikoviti vidici na Elafitske otoke i more. U naselju, podno Arboretuma, malena je lu-

čica koja omogućuje brzu morsku povezanost s Dubrovnikom i obližnjim otocima. Azijski platani nalaze se uz magistralnu cestu. Ta dva gorostasna stabla ubrajaju se među najveće platane u Europi. Platani su u nadležnosti Javne ustanove za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima na području Dubrovačko-neretvanske županije. Stari su oko 500 godina«, kaže Šimić i ističe kako je Arboretum Trsteno najvažnija arhitektonsko-pejzažna cjelina jadranske Hrvatske iz starijih povijesnih razdoblja koja svjedoči o ladanjskoj kulturi života hrvatskog plemstva u razdoblju kasnog feudalizma.



»Ljetnikovac s vrijednim inventarom, perivoj s obilježjima arboretuma, povijesne građevine i perivojna oprema – sve to čini izuzetnu spomeničku cjelinu – ne samo u razmjerima dubrovačke kulture ladanja nego i cjelokupne hrvatske kulturne baštine. Arboretum Trsteno Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, smješten u naselju Trsteno, jedna je od Akademijinih jedinica. Od ukupno 27 znanstvenih jedinica i 7 muzejsko-galerijskih jedinica u sastavu Akademije, Arboretum je poseban zbog više obilježja – znanstvenih, kulturno-galerijskih, nastavnih, edukacijskih i turističkih. Arboretum je osnovan 1948. godine na prostoru i na podlozi povijesnoga ladanjskog posjeda dubrovačke plemićke obitelji **Gučetić-Gozze**. Hrvatskoj

akademiji znanosti i umjetnosti ladanjska cjelina dodijeljena je 1948. godine, kada je i zaštićena. Arboretum Trsteno posjeduje svojstva kulturnoga dobra i spomenika parkovne arhitekture. Zato je zaštićen na temelju dvaju zakona – Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i Zakona o zaštiti prirode. Prema Zakonu o zaštiti prirode, zaštitu i upravljanje Arboretumom nastavlja provoditi Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.«



Prirodna obilježja

S Ivanom Šimićem razgovarali smo koje cjeline ovaj park prirode objedinjuje i o prirodnim obilježjima parka.

»Na 25,61 ha površine Arboretum se sastoji od graditeljskoga sklopa ljetnikovca s pomoćnim zgradama te od pejzažnih površina koje čine renesansno-barokni perivoj uz ljetnikovac s fontanom i akvaduktom, neoromantični perivoj s početka 20. stoljeća na Drvarici, maslinik, nasađi agruma i palmi te raznolika prirodna vegetacija šume i makije. Aktivnosti u Arboretumu na 25,61 ha površine provode se u pet različitih prostornih i pejzažnih cjelina, a to su: renesansno-barokni perivoji zgrade ljetnikovca, romantični perivoj na Drvarici iz 19. stoljeća, dodirni pojas renesansno-baroknog perivoja, povijesni maslinik i pejzažne površine prirodne vegetacije«, kaže Šimić i pojašnjava kako od renesansnih početaka pa do suvremenoga doba današnji prostor Arboretuma Trsteno obilježava prirodna i kulturna sastavnica.

»Prirodni dio Arboretuma prepoznamo po prirodnoj i kultiviranoj vegetaciji, a kulturni dio po perivojima i građevinama. U međusobnoj isprepletenosti obje sastavnice pokazuju »kako je čovjek usavršio divlju prirodu« i postigao skladan, ugodan i kulturno-povijesno vrijedan ambijent. Unatoč potresima, požarima i ratovima te nikad dovoljnoj količini novca za temeljitu obnovu i uzorno održavanje, pet stoljeća stari ladanjski sklop s obilježjima arboretuma uspio se održati. U mjestopisnom pogledu najveći dio Arboretuma smješten je na zaravni, gdje se

nalaze renesansno-barokni perivoj s ljetnikovcem i pratećim građevinama, historicistički perivoj na Drvarici, maslinik, prirodna šuma medunca i površine za šumarske pokuse na mjestu nekadašnjega vinograda. Do mora se spušta vrlo strm, stjenovit teren. Uz istočnu granicu Arboretuma, kao i njegovim središnjim dijelom, teče potok. Biljnogeografski Trsteno leži na južnom području eumediteranske vegetacijske zone mediteransko-litoralnog vegetacijskog pojasa mediteranske vegetacijske regije. Na tom se području razvija mješovita šuma hrasta crnike i crnoga jasena. Utvrđeno je devet biljnih zajednica veće pokrovnosti i tri fragmentarno razvijene zajednice. Zajednice pripadaju šumskoj, travnjačkoj, korovnoj i ruderalnoj vegetaciji, halofilnoj vegetaciji obalnih grebena te vegetaciji zidova i stijena. Najzastupljenija je šumska vegetacija koja je prije požara 2000. godine prekrivala oko tri četvrtine površine Arboretuma. Novim istraživanjima dendroflora, obavljenima 2018. godine, u Arboretumu je utvrđeno 317 drvenastih svojti, koje pripadaju u 179 različitih rodova iz 82 porodice. U Arboretumu se nalaze i vrijedne zbirke kultivara maslina, agruma, vinove loze, palmi, juka, aloja, kaktusa, bambusa i drvenastih pelargonija«, kaže Šimić.

Perivojno-kulturna obilježja

Podignut u razdoblju 1494. – 1502. godine, perivoj ljetnikovca obitelji Gučetić-Gozze jedini je sačuvani dubrovački perivoj čiji je razvoj u proteklih pet stoljeća tekao evolucijskim rastom.

»Od jednostavne, ranorenesansne kompozicije u kasnorenesansnoj i baroknoj etapi razvija se izrazita jednoosna koncepcija, koja se kao prepoznatljiva osebnost zadržala do danas. To ukazuje na odmak od uobičajenog tlocrta dubrovačkog renesansnog perivoja u obliku nepravilne mreže. Jednoosnom kompozicijom Trsteno se izdvaja kao tipološka različitost renesansne dubrovačke perivojne arhitekture. Perivoj u Trstenom bio je jedini na dubrovačkom području gdje se tekuća voda mogla slobodno upotrijebiti za perivoj. Godine 1736. podignuta je barokna fontana s bazenom, velikom špiplom i kipovima iz antičke mitologije. Fontana se opskrbljivala vodom iz potoka preko akvedukta s 14 lukova. U doba kasne renesanse, u drugoj polovici 16. stoljeća, perivoj se širi unutar lovorova gaja i postaje jedno od mjesta intelektualnog života Dubrovnika. U zapadnom dijelu posjeda počinje se 1905. godine podizati novi perivoj, na predjelu zvanom Drvarica, na podlozi dijelom staroga maslinika, a dijelom prirodne vegetacije makije i gariga«, kaže Šimić.

Ladanje je obilježilo hrvatsku povijest od renesansnoga doba. Ljetnikovci na Jadranu, a dvorci u kontinentalnom dijelu Hrvatske, bili su žarišta kulture, umjetnosti i političkog života. Ladanjske su cjeline bile ambijentalni sklopovi ljetnikovca, perivoja, gospodarskih zgrada, vrtova, voćnjaka i obradivih površina te livada, pašnjaka i gajeva. Tako je bilo i u Trstenom.

Zvonko Sarić

»Laki plijen«

Ovo ljeto baš je čudno! Tropske vrućine, potom pljuskovi, pa velika vlažnost zraka, kao da smo u tropskim krajevima; u drugim dijelovima Europe iznenadne poplave, zbog velike količine padalina, stotine mrtvih u Njemačkoj, u Sibiru toplije nego u Europi, šume gore na sve strane itd. Možda netko ne vjeruje, ali ja sam uvjeren da polako ali sigurno doživljavamo promjenu klime. Ima za nas penzionere, osim raznih varijanti kovida, i drugih nedaća zahvaljujući gospodinu **Grahamu Bellu** (pronalazač telefona, 1876.). Moram priznati da sam u životu često spominjao njegovu škotsku majku (mada nije kriva)



Odisej i sirene

u vrlo negativnom kontekstu, najčešće kada me telefon budio u nevrijeme, npr. noću. Uvijek sam doživio stresove, strahujući da se nekom iz moje familije nije dogodila neka nesreća. Uvijek mi je pao kamen sa srca kada se ispostavilo da je pogrešan poziv. Naravno, sada već postoje i »pametni telefoni« koji prikazuju tko zove, pa čovjek može slobodno ne dići slušalicu. Tehnika je unaprijeđena s mobilima tako da ako ima dometa i u najmanjoj prostoriji kuće ili stana, mogu vas pronaći. Naravno, ako ste ponijeli spravicu sa sobom. Pametna mašinka uredno zabilježi tko vas je zvao, pa ako želite možete se javiti dotičnoj osobi. Broj mobitela na neki način možete »sakriti« tako što vaš broj nećete dijeliti svima. Fiksni broj, osim ako to niste osobno tražili, dostupan je svima, zahvaljujući telefonskom imeniku. Tu sad stižem do teme o kojoj želim pisati. Posljednjih godina razne organizacije »zlorabe« ove imenike.

Ima li u vašoj kući penzionera?

Zvoni telefon. Ako stignem do njega, javim se i s druge strane najčešće se javlja ugodni ženski glas, predstavi se samo imenom i kaže: »Dobar dan, na telefonu je Aleksandra, recite, molim Vas, ima li u vašoj porodici nekog penzionera?«. Već iz iskustva znam, ako odgovorim potvrdno, počinje »telefonski marketig« obrada, da kupim to i to, za

umirovljenike se daje specijalni popust, može i na rate itd. U drugim prilikama vrše neko ispitivanje javnog mnijenja u stilu: »što mislim o toj i toj partiji, ili hoću li izaći na glasanje, za koga ću glasati«. Najčešće mi ime Agencije nije poznato ili na moje pitanje koja je dobijem nerazumljivi odgovor. Počuo ovakvim iskustvima, najčešće slažem: »Ovdje nema penzionera« ili ako sam malo agresivnijeg raspoloženja, postavim pitanje: »Što mi želite prodati?«. Ako dobijem neki odgovor, kažem: »Hvala, nisam zainteresiran« i prekinem liniju, ali najčešće to uradi onaj tko je zvao. Suvremeni marketig bazira se na sociološkim istraživanjima, popisu stanovništva i podacima prikupljenim na razne načine. Htio ne htio, sve više sam primoran gledati reklame. Najveće ciljne grupe su djeca, mlade i starije žene i naravno umirovljenici. Sjećam se reklame koja agitira da umirovljenici dignu kredit da bi unucima mogli kupiti sve što oni žele. Možda je nekad popularna pjesmica *Tata, kupi mi auto* bila preteča ove i sličnih reklama. Nisu samo prodavačima interesantne grupe umirovljenici, tu su i političari.

Zašto umirovljenici?

Prije svega zbog demografske slike, ne samo naše zemlje nego i Europe. Europa, pa i naša država, postaje sve starija. Ovo nameće velike novčane obveze Vladi. Istina, prosječne mirovine su niske, ali se bar isplaćuju redovito. Mislim sigurno do izbora sljedeće godine. Postoji problem: kako prolaze godine ova populacija počinje imati sve više zdravstvenih tegoba. Kako jedan cinik veli: »Čovjek je dizajniran da živi šezdeset godina, nakon toga se mašina počinje habati«. Mašina zvana »zdravstvena zaštita« također se troši. Sada je sve koncentrirano na obuzdavanje pandemije, a što je s drugim uslugama? Tu ima bezbroj problema, neki mjesecima čekaju na neke male rutinske intervencije, osim ako imaju novac, i to rješavaju »privatno«. Svi moji poznanici štede, ako mogu, za »crne dane« što znači plaćanje u gotovini za hitno liječenje. Tu se otvara prostor za »telefonski i TV marketing«. Elektronske reklame nude razne tablete, kreme čudesnih sposobnosti; nakon par tableta ponovo ćete se kretati kao da ste mladi, nestat će bolovi u leđima itd. Telefonsko uvjeravanje često je mnogo lukavije. Pozove vas osoba i predstavi se kao suradnica recimo »instituta za reumatologiju«, oni u suradnji s Ministarstvom zdravlja organiziraju pomoć umirovljenicima: prodaju jastuke, prekrivače koji olakšavaju reumatske tegobe, i sve to po povoljnim cijenama i na višemjesečni kredit! Naravno, dotična dama i institut obično nisu u vezi. Po mitu Odiseja su vezali za jarbol kako bi mogao odoljeti pjevanju sirena. Kako ćemo odoljeti mi »penzosi«, tko će nas vezati?

Recept tjedna: salama s kanikule

Čitatelji koji su bili na Bliskom ili Dalekom istoku, uglavnom u zemljama islamsko-hinduističko-budističkog svijeta, lako mogu usporediti koliko je istinita slika koju je o tom dijelu svijeta utemeljio još »dobri, stari« Hollywood: slika krcatih i bučnih bazara na kojima se prodaje sve i svašta, od proizvoda domaće radinosti, preko onih filigranskih, pa do prehrambenih. U toj gunguli domicilno stanovništvo, baš kao i njihova roba, sliče jedni drugima kao jaje jajetu, a precizniji opis njihova »lika i dje-la« ovisi tek o žanrovskim potrebama filma ili pak o scenariističko-redateljskom (političkom) opredjeljenju prema istima. Tek kada na red dođu krupni kadrovi, gledatelj već po liku uočava karakter sporednog aktera, pri čemu roba služi za dodatno pojačavanje istog dojma: jako sunce i gomila muha na mesu, recimo, kroz sveopću nehygijenu



jasno sugeriraju zaostalost i podređenost toga dijela svijeta u odnosu na ovaj, »naš«. Čitatelji, pak, koji se ovoga ljeta zapute u Albaniju ili su se iz nje već vratili lako će uočiti slične slike od Skadra do Drača (pa i južnije prema Valoni i Sarandi): različite vrste mesa i druge prehrambene robe prodaju se u sklepanim »prodavaonicama« duž ceste. Tako je to, moguće, i u drugim dijelovima Balkanskoga poluotoka na čuđenje, moguće i zaprepaštenje, posjetitelja iz malo uređenijih društava.

Ako ste pomislili da su takve slike rezervirane samo za društva iz kategorije tzv. trećeg svijeta i ako mislite da su scene domaćih životinja u vlaku stvar naše daleke prošlosti, odnosno da toga kod nas (već odavno) nema – razmislite malo. Razmislite o tome što vidite kada odete na Mliječnu ili neku drugu prigradsku tržnicu, Buvljak, pa čak i improvizirana prodajna mjesta diljem subotičke periferije, posebno kada je riječ o prehrambenim artiklima. Vidite, recimo – hajde da se fokusiramo na Mliječnu tržnicu kao mjesto najbolje za opis kontrasta – prodavače mesa i mli-

ječnih proizvoda s obaveznim rashladnim vitrinama; vidite ribarnice i mesnice u kojima su hladnjaci i zamrzivači nešto što se podrazumijeva samo po sebi. Što, međutim, vidite tik do njih ili tik preko puta njih? Vidite na tezgama gomilu robe različitih profila, među kojima se miješa(ju) kozmetika i sanitarije, konzerve i vrećice za konzerviranje, s mliječnim i suhomesnatim proizvodima. I to na temperaturama koje su se do prije samo nekoliko dana približavale četrdesetom Celzijevom stupnju!

Što znači rizik od pokvarenih mliječnih prerađevina, a posebno mesa i ribe, možda najbolje znaju vlasnici ribarnica, mesnica ili rashladnih vitrina na tezgama, napose kada im sanitarna inspekcija počne nabrajati što im se sve u prodajnom prostoru ne poklapa sa zakonom predviđenim propisima o prodaji hrane. Shodno prethodnoj, nije

teško zaključiti kako se isti rizik odnosi i na one koji prehrambenu robu prodaju na tezgama za koje (Gradu) plaćaju samo paušal. Razlika je, međutim, u tome što prvi moraju ispunjavati sve zakonom propisane uvjete dok drugi ne moraju ništa od toga, odnosno ostavljeno im je da po vlastitoj savjesti izlažu i prodaju namirnice koje su (uglavnom u Mađarskoj) također kupili u strogo kontroliranim higijenskim uvjetima i koju su po istoj toj kanikuli (jakoj vrućini) vukli preko granice do svog prodajnog mjesta.

Kako je to i zašto moguće i je li nešto (na)trulo u samom sustavu kontrole prodaje živežnih namirnica na subotičkim tržnicama? Odgovor se,

vjerojatno, krije upravo u posljednjem dijelu pitanja, jer zdrava logika nalaže da su meso i mliječni proizvodi itekako podložni kvarenju na visokim temperaturama, bez obzira na to tko ih prodaje. Drugim riječima, kada su ovakve stvari u pitanju – a ispravnost namirnica tiče se općeg zdravlja populacije – potpuno je nebitno kako je tko kao prodavač registriran, odnosno pod kojom se »specifikacijom« vodi: prodaje li prehrambenu robu u uvjetima koji ne zadovoljavaju osnovne higijenske kriterije on potencijalno vodi k izravnom ugrožavanju zdravlja. Što bi, onda, sanitarni inspektori u ovakvoj situaciji trebali učiniti? Ehhhh, pa znate i sami. Zašto to ne čine? Ehhhh, pa znate i sami. Uostalom, je li netko prijavio stomačne ili neke druge tegobe nakon kupovine mesa, salame ili sira na tezgji? Nije. Treba li, onda, nešto zakonski mijenjati u sustavu kontrole prodaje prehrambene robe na tezgama? Neeee! Pa zašto? Nama dobro i ovako.

Z. R.

Dužijanica u Tavankutu

Dužijanica – prenositelj duhovnih vrednota

Svečanom svetom misom zahvalnicom u crkvi Presvetog srca Isusova u Donjem Tavankutu, u nedjelju, 18. srpnja, proslavljena je ovogodišnja tavan-kutska *Dužijanica*. Ova misa ujedno je bila i oproštajna za dosadašnjeg župnika u Tavankutu prečasnog **Franju Ivankovića**, koji je dekretom subotičkog biskupa **Slavka** imenovan župnikom u Žedniku. Svećeničko zajedništvo za oltarom činili su, osim župnika domaćina, prošlogodišnji tavan-kutski mladomisnik **Tomislav Vojnić Mijatov** i predsjednik UBH-a *Dužijanica* mons. dr. **Andrija Anišić**. Nositelji *Dužijance* bili su veliki i mali bandaški par **Nikola Skenderović** i **Matea Milojević** i **Josip Mamužić** i **Lucija Vukmanov Šimokov**.

Oduševljeno propovijedajući vlč. Tomislav Vojnić Mijatov je među ostalim rekao da je u *Dužijancu* utkana sva briga za kruh svagdanji. No, Bog kao Dobri Pastir se uistinu brine za nas da nikada ne oskudijevamo te da uvijek imamo osiguran kruh. On je pojasnio da pročitani evanđeoski odlomak svjedoči o potrebi čovjeka da zastane i odmori se od napornog rada, kao što je i sam Bog imao potrebu odmora nakon stvaranja svijeta.

»Ne dajmo se zavesti radoholičarima, onim vječito tjeskobnim, užurbanima ljudima, kojima nikada dosta zemlje i dovoljno dana u godini, pri čemu zaboravljaju na Božji poziv da se povuku u osamu, u svoje obitelji, Božji dom, crkvu i otpočinu malo od napornog rada. Cjelokupna tradicija, baština i običaji bačkih Hrvata – Bunjevaca ne mogu se ni razumjeti ni objasniti bez katoličke vjere! Vjera, ljubav i domovina jesu za nas stupovi na koje se oslanja sav naš vjerski i nacionalni identitet. Prvo i najvažnije jest vjera i pouzdanje u Boga, koji nas je obdario rodnom zemljom, vrijednim i poštenim ratarskim rukama koje nastavljaju djelo stvaranja novoga kruha za život svijeta. Zatim ljubav prema narodnoj bunjevačkoj nošnji, milozvučnoj tamburi, folkloru i zajedništvu bez kojega bismo bili kulturno i društveno siromašni. I ljubav prema svojoj domovini Bačkoj, u kojoj smo više od tri stoljeća vjerni Bogu i Crkvi, pritom ne zaboravljajući na vlastite hercegovačke korijene koji su puno dublji od pšeničnih«, rekao je vlč. Vojnić Mijatov.

Na kraju propovijedi vlč. Tomislav je uputio nekoliko riječi župniku Franji Ivankoviću:

»Zahvaljujem Bogu što Vas je stavio na moj životni put i za Vašu nesebičnu podršku koju ste mi pružali sve do Kristova oltara. Vjerujem da svaki iskreni i dobronamjerni župljanin ove župe može posvjedočiti kako ste bili revan i predan Kristov svećenik na oltaru, graditelj i obnovitelj crkve, župne kuće, kapelice, ali najvažnije od svega Kristov suradnik u izgradnji duhovnosti žive Crkve, nerukotvoreno doma«.



Krunu od slame koja simbolizira 75 godina postojanja i rada HKPD-a *Matija Gubec* izradila je **Jozefina Skenderović**, a na oltar su je prinijeli mladi u bunjevačkoj nošnji.

Misno slavlje dostojno je uzveličao crkveni zbor uz orguljsku pratnju kantore **Elizabete Balazević**. Cijela crkva je nakon pričesti zapjevala *Tebe Boga hvalimo*, a uslijedili su oproštajni govori. U ime župe, dosadašnjem župniku je zahvalila **Bernadica Vojnić Mijatov**:

»Hvala Vam i na tome što ste svojim radom često pomagali da ova sela procvjetaju, na svakom proštenju u Gornjem Tavankutu, na ustrajnoj organizaciji *Dužijance* u Mirgešu, na svakoj pomoći u školi, Hrvatskom kulturno-prosvjetnom društvu, kad gosti posjećuju Donji Tavankut, a ne zaboravimo i najdraže nam, čikerijsko proštenje«.

Simbolični dar – kofer i sliku od slame predali su predstavnicima župljana.

U ime Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva *Matija Gubec* od dugogodišnjeg župnika se oprostio i predsjednik Društva **Ladislav Suknović**, koji je među ostalim rekao:

»Često smo potvrđivali da naše malo lokalno 'sveto trojstvo' – župa, škola i *Gubec* čine zajedništvo na kome sigurno počiva naša zajednica i razvija se u svoj punini za primjer drugima. Tavankut i Mirgeš će navijek biti vaš topli dom«.

U ime Društva mladi su Franji Ivankoviću uručili sliku od slame, a Ladislav Suknović predao Zbornik radova Seminara bunjevačkog stvaralaštva *Čuvari tradicije*.

Nakon zahvale Franje Ivankovića za 23 godine u Tavankutu, zaorila se hrvatska himna *Lijepa naša domovino*, a na kraju mise je župnik podijelio svečani blagoslov. Slavlje je završeno u večernjim satima bandašičinim kolom u dvorištu župe.

Prva *Dužijanica* u Tavankutu je održana 1928. godine i s prekidima se održavala do 1966. Veliki prekid nastaje do 1987. kada je obnovljeno slavljenje *Dužijance*, a od tada nije održana samo prošle godine zbog pandemije koronavirusa.

Nela Skenderović



Natjecanje u pucanju bičevima

Mladost pobijedila iskustvo

Natjecanje u pucanju bičevima i ove godine okupilo je veliki broj posjetitelja, što natjecatelja, što onih koji su promatrajući sa strane brojali čiji će *švigar* bolje i više puta puknuti. Imali su što brojati budući da se ove godine u ovoj skoro zaboravljenoj vještini natjecalo njih 42, i to od 7 do 77 godina (a možda i više).

Ono što je specifično za ovaj događaj jest da je iz godine u godinu sve više natjecatelja, a samim time i posjetitelja. Uz zabavu i razgovor, te brojanje iskusnih članova žirija došlo se i do onih najboljih. Natjecatelji su imali prilike pokazati koliko puta mogu puknuti bičem u 30 sekundi za odrasle i 20 sekundi za djecu.

U kategoriji do 10 godina prvo mjesto je osvojio **Ivo Miković**, drugo **Filip Šarčević**, a treće **Lazar Matković**. Prvo mjesto u sljedećoj kategoriji, od 10 godina, pripalo je **Marijanu Tonkoviću**, drugo **Mariju Kujundžiću**, a treće **Pavlu Tumbasu**. U ove dvije kategorije bilo je ukupno 22 natjecatelja, među kojima i dvije curice, što je dobar pokazatelj da vještina pucanja bičem neće skoro izumrijeti.

Ovoga puta učenik je bio bolji od učitelja. Naime, pobjednik u kategoriji do 10 godina Ivo Miković je uz pomoć svog vršnjaka Filipa Šarčevića naučio pucati bičem.

»Filip me je učio pucati bičem. Prvo sam pucao skupa s njim, a kasnije sam i sam vježbao. To mi je baš zanimljivo, ali s obzirom na to da živimo u gradu mojim susjedima baš i nije«, kaže kroz smijeh Ivo.

Kada je vježbanje u pitanju, Marijan Tonković je u prednosti budući da živi u Đurđinu.

»Bičem sam počeo pucati kada sam imao šest godina, a sada imam punih deset. Moj ujak **Nikola Gabrić** mi je pomogao napraviti bič, a onda sam isprobavao tehniku kako bič najbolje puca«, kaže Marijan i pojašnjava da je bilo situacija da je umjesto da pukne *švigar*, bič puknuo po njegovim nogama, leđima, a to, kako je rekao, »dobro peče«.

Kada su u pitanju odrasli sudionici, mogli su se natjecati u dvije discipline: u simplom i duplom pucanju bičem. U

kategoriji odraslih u simplom pucanju prvo mjesto pripalo je sedamnaestogodišnjem **Borisu Radakoviću**, dok je drugo mjesto osvojio **Slavko Lulić** i treće **Jakov Ivanković Radak**.

»Drugi puta sam na natjecanju, no nisam se stigao puno pripremati, došao sam u varijanti *sve ili ništa*. Zainteresiralo me je ovo natjecanje i odlučio sam napraviti sebi bič. Njime sam naučio pucati, a kasnije sam dorađivao dužinu, težinu... Promatrajući druge, isprobavao sam tehniku i način kako pucati bičem, a kada se jednom nauči, rekao bih da je sve ostalo stvar prakse«, kaže Boris Radaković.

Prvo mjesto u duplom pucanju pripalo je **Željku Šarčeviću**, drugo **Stipanu Kujundžiću** i treće **Antunu Kudliku**, a natjecateljski dio Šarčevića i Kujundžića pretvorio se u performans koji je nagrađen ovacijama prisutnih.

»Još ko dite sam naučio pucati bičem i mislim da ne prođe dan da bar koji put ne *opalim*. Došao sam bez obaveze, podržat ovaj događaj i nisam se nado ovom rezultatu«, kaže Šarčević i pojašnjava da nije svejedno kakvim se bičem puca: »Staro nepisano pravilo je da bič treba biti dugačak onoliko koliko je čovik visok. Ako je zdravo dugačak bič, onda je spor, a ne smi biti ni previše kratak. Moram kazati da je lipo bilo večeras, mislio sam da ovo moje zanimanje polagano izumire, a sad vidim da ima puno mladi i dice, a to mi je posebno drago«, kaže Šarčević.

Natjecanje u pucanju bičevima održano je 17. srpnja na njivi pokraj crkve u Đurđinu, a organizator je UBH *Dužijanca*. Svi sudionici natjecanja dobili su zahvalnice za sudjelovanje, a djeca su dodatno dobila i medalje. Prvi u sve četiri kategorije osvojili su i pokale, dok su prvih troje u najmlađoj kategoriji dobili i nove bičeve koji su dar vlač. **Dražena Dučića**.

Za sve okupljene bilo je pripremljeno ono što i dolikuje ovome natjecanju: »mašćom kruva«, a druženje je nakon natjecanja nastavljeno uz kuhani grah.

Ž. V.

Što nam otkrivaju detalji proteklih restauracija Najstarije kuće u Subotici (III.)

Neobična povijest grba s kapetanske kuće

*Spletom različitih okolnosti, obiteljski grb s istočne fasade Najstarije kuće još prije nekoliko desetljeća premješten je u Raichlovu palaču, a time vjerojatno i spašen, iako ova dva značajna objekta ništa drugo ne povezuje, osim simbola poznate obitelji * Tko je u prošlosti postavio obiteljski grb na kapetansku kuću?*

Kompleks Najstarija kuća pokraj crkve sv. Mihovila Arkanđela sadrži prvu, autentičnu kapetansku kuću iz prve polovice osamnaestog stoljeća, ali je u narednih stotinu godina ovaj objekt dograđen i znatno proširen. Izvorno, kuća je imala pravokutnu osnovu, međutim, poslije proširenja kao samostalna zgrada ne postoji. Naknadnim dogradnjama u pravcu trga nastao je objekt čija je osnova u obliku slova »U«, jednim krajom okrenut Trgu cara Jovana Nenada. Iako naknadno dograđen, danas je pogledima s Trga upravo ovaj krak vidljiv, s prepoznatljivim zanatskim lokalima, a najstariji dio, tj. izvorna kapetanska kuća, ostala je u dvorištu i vidi se samo iz pasaža. Ona je prizemna, građena od opeke i kamenja (vjerojatno iz utvrde), debelih zidova i veoma čvrstih temelja. Trista godina odolijeva svim promjenama i događajima!



Plan regulacije grada iz 1799. godine, na kojem je pod brojem 5 ucrtana Najstarija kuća, s prvotnim pravokutnim oblikom tlocrta

U opsežnom projektu prijedloga restauracije i revitalizacije ovog kompleksa, koji je vodio mr. **Antun Rudinski** u Međupćinskom zavodu za zaštitu spomenika kulture 1991. godine, posebno je naglašena njegova vrijednost: i pored niza devastacija u proteklim stoljećima, objekt Najstarije kuće izgrađen u stilu baroka jedinstven je primjer građanske arhitekture na teritoriju Vojvodine, pa i šire – očuvan u cijelosti.

Zanimljiva povijest kapetana Jakova

Na osnovu knjige franjevca **Paškala Cvekana** (*Subotički franjevački samostan i crkva*), nastale na temelju starih franjevačkih ljetopisa, u vrijeme dodjele posjeda nad kaštelom i okolnim zemljištem franjevačkoj rezidenciji 1723., iz utvrde su se narednih godina iselile kapetanske obitelji: »Jakov Sučić, prvi kapetan, podigao je kuću na prostoru jug-zapad, gdje i danas stoji nedaleko lijevog tornja današnje crkve«, navodi Paškal Cvekan. Evo tek nekoliko podataka o povijesnoj ličnosti koju autor spominje kao graditelja kuće pokraj crkve. Kapetan **Jakov Sučić** je slavna ličnost subotičke povijesti, rođen je u Subotici i među prvima upisan u tek ustrojenu matičnu knjigu krštenih (1688. godine); sin je prvog kapetana **Luke**. Postoje pojedinačne zabilješke o njegovim uspjesima na ratištima u tada burnoj povijesti ne samo ovih krajeva, ali ne postoji kompletan životopis koji bi više osvijetlio njegovu biografiju, ne samo vojnu. Franjevci ga u povijesti nazivaju svojim velikim dobročiniteljem i prvim predsjednikom Trećeg reda u Subotici. Povelja o statusu komorske varoši Sent Marija (kada ovo mjesto dobija status varoši s civilnim tijelima i upravom, umjesto dotadašnje vojne) potpisana je u Pragu u svibnju 1743. godine, a Jakov je umro svega nekoliko mjeseci kasnije. Sahranjen je u kripti crkve sv. Mihovila. Dvije godine potom, 1746., umrla su i tri njegova sina: **Petar**, **Pavlo** i Jakov. Obiteljsku lozu nastavio je najmlađi sin...

Podatak koji navodi Paškal Cvekan o nastanku i vlasniku Najstarije kuće, na osnovu zapisa u arhivi Franjevačke rezidencije, vjerojatno je jedini, stoga zanimljiv i za dodatna stručna proučavanja o povijesti građevine koja je danas spomenik kulture.



Grb s Najstarije kuće više od pola stoljeća nalazi se u Raichlovoj palači

Ne zna se koliko je dugo ova kuća ostala u vlasništvu obitelji Sučić, niti kada je i zašto stekla nove vlasnike. Uzgred, Sučići su u to vrijeme uvažena obitelj i imena članova ove, tada još velike familije, na vlasničkim su listovima i na drugim lokacijama u samom centru grada.

Kuća dobija nove vlasnike

Na planu regulacije grada iz 1799. godine Najstarija kuća postoji, ucrtana je pod brojem 5, i u posjedu je **Mihályja Vermesa** na velikoj parceli između crkve i današnje Ulice Dimitrija Tucovića. Objekte koji se danas nalaze na ovom potezu, i koji su okrenuti ka Trgu Republike, upravo će izgraditi ova obitelj, ali kasnije, u devetnaestom stoljeću. U studiji koju je Međuopćinski zavod za zaštitu spomenika kulture izradio 1991. godine, uspoređujući dostupne katastarske knjige i karte grada, promjena na Najstarijoj kući zapažena je u periodu između 1799. i 1837. godine. Najstarija kuća je u to vrijeme proširena i dobila je današnji izgled u obliku slova »U«.

Glavni ulaz u kompleks Najstarije kuće nekada je bio okrenut prema crkvi sv. Mihovila, što je ustanovljeno u stručnim istraživanjima. Iako je glavni ulaz vremenom zazidan, vjerojatno početkom dvadesetog stoljeća, a na tom mjestu na fasadi postavljen prozor, ostao je vidljiv otisak grba koji se nekada nalazio iznad glavnog ulaza.

Time se vraćamo pitanju s početka teksta u prvom nastavku: čiji se grb nalazio na fasadi – obitelji Sučić ili Vermes?

Kada se povijest Najstarije kuće postavi kronološki, odgovor je znatno jednostavniji. Glavni ulaz bio je otvoren na objektu koji je naknadno, u devetnaestom stoljeću, dograđen na izvornu kuću kapetana Sučića, prema zamisli novih vlasnika, obitelji Vermes. Obitelj Vermes je svoju kuću označila grbom, postavljajući ga iznad glavnog ulaza.

U dvadesetom stoljeću, nakon što je objekt nacionaliziran i podijeljen na više stanova, cjelokupan kompleks je vremenom potpuno ruiniran. Sedamdesetih godina prošlog stoljeća čak je i opstanak došao pod znak pitanja, zbog najavljenih planova u regulaciji grada. Stručnjaci upućeni u povijesnu i kulturnu baštinu uspjeli su kompleks spasiti. Ovo je, u suštini, malo riječi za duga i uporna zalaganja zaljubljenika i poznavalaca baštine, za očuvanje povijesnog naslijeđa – čak i od rušenja. Da, doista je prije četrdesetak godina bilo prijedloga o rušenju oronulog kompleksa. Prevađu je, ipak, odnio zaštitarski aspekt.

S trošne fasade grb je prije već bio skinut i radi zaštite premješten u prostorije Gradskog muzeja, koji se u to vrijeme nalazio u Raichlovoj palači. Nakon što je Muzej preseljen, a 1969. godine u palači otvorena Suvremena galerija, grb je ostao na istom mjestu, na zidu izložbene sale na katu. Usporedbom povijesnih podataka i fotografija o obiteljskim grbovima, ova priča dobija svoj epilog: na zidu Suvremene galerije u Raichlovoj palači čuva se grb obitelji Vermes, koji potječe s Najstarije kuće u Subotici.

Katarina Korponaić



Grb obitelji Vermes u knjizi o plemićkim obiteljima Mártona Szluhe iz 2002. godine

Ljeto u Vojvodini (I.)

Orluškov salaš u Tavankutu



Budući da salaš nosi zaštitu kulturnog spomenika, ideja i želja Ladislava Suknovića bila je da ga sačuva u autentičnom ambijentu

Uz sada već nadaleko i mnogima poznat Etnosalaš *Balažević* u Tavankutu, od 2018. godine nezaobilazna postaja za ljubitelje etno turizma koji u ovo »misto di Sunce grli Bačku« dolaze kako bi se upoznali sa svim kulturnim, gospodarskim i drugim bogatstvima koja ono nudi, postao je *Orluškov salaš*. Njegovu povijest, razvoj od jedne ruinirane pa do reprezentativne nastambe i ponudu za turiste i svoje goste, predstavlja nam njegov vlasnik **Ladislav Suknović**, koji, zahvaljujući svom dugogodišnjem iskustvu, i ovu turističku priču vodi veoma uspješno.

Sretna sudbina salaša

Salaš obitelji **Orlović**, sagrađen davne 1900. godine, koji se nalazi na adresi Tavankut salaš 1686, odlukom Vlade Srbije iz 2001. godine, nosi zaštitu kulturnog spomenika kao salašarska nastamba od značajnih arhitektonskih elemenata. Uz njega, još samo jedan salaš koji se nalazi u Nosi, nosi zaštitu kulturnog spomenika na teritoriju Grada Subotice. Unatoč tome, prijetilo mu je urušenje i samim tim i nestanak, odnosno sudbina brojnih salaša na ovim našim prostorima. Na njemu nitko nije živio punih 40 godina, bio je prilično devastiran, oronuo, nakon više obijanja ostao je potpuno prazan, ali njegova vlasnica **Ružica Orlović** nije željela odustati od svoje djedovine i željela ga je sačuvati na način da ga ostavi nekom tko bi ga oživio i vratio mu stari sjaj. Prvo je to pokušala kroz neke institucionalne oblike, ali zbog stanja u kojem je bio nitko za to nije pokazao interes i volju. Prateći kao novinarka aktivnosti Ladislava Suknovića vezano za rad u Tavankutu i brigu oko obnove Etnosalaša *Balažević*, pozvala ga je na razgovor i izrazila želju da mu pokloni svoj salaš.

»Svjestan da salaš u takvom stanju podrazumijeva veliki finansijski, materijalni i logistički zahvat za njegovo, prvo

spašavanje, a potom obnovu, predložio sam joj da to uradimo zajedničkim snagama, ali je ona ipak odlučila sve prepuštiti meni. To je i učinila na način da mi ga je, s dijelom zemlje, i to bez mog znanja, ostavila oporukom, nakon što je, kao teško oboljela, preminula. Tako sam 2016. godine došao u vlasništvo te neke vrste legata i uz ogromnu pomoć brojnih dobrih ljudi iz Tavankuta, prijatelja i poznanika, započeli su poslovi oko njegove obnove«, priča nam Suknović.

Budući da salaš, kako je već navedeno, nosi zaštitu kulturnog spomenika, ideja i želja njegovog novog vlasnika bila je da ga sačuva u autentičnom ambijentu.

»To je bilo jako važno, ne samo meni koji sam došao u posjed ovog salaša nego i Tavankutu da ima ovakvu vrstu kulturnog spomenika na svom teritoriju i to je predstavljalo jednu referencu više i u bavljenju turizmom, a s druge strane i u stvaranju nečeg što se zove 'mini muzej' ambijentalnog uređenja sa svim onim elementima koji prate jedan salašarski način života. Naravno, sve ono što se moglo se spasilo, zaštitilo, adaptiralo, vratilo u prvobitno stanje. Budući da je objekt bio potpuno prazan krenulo se u akciju prikupljanja raznih stvari, gdje mi se odazvao izuzetno veliki broj ljudi iz Subotice i okolnih sela koji su htjeli da se na ovom salašu nađe i tako sačuva komad nekog namještaja, tekstila, nošnje, upotrebnih predmeta, oruđa za obradu zemlje.«

A da je uspio u svom naumu potvrdili su predstavnici Republičkog zavoda za zaštitu spomenika kulture, koji su u okviru obilaska kulturnih spomenika na teritoriju Grada Subotice posjetili i *Orluškov salaš* i izrazili oduševljenje kada su vidjeli što se sve na njemu uradilo, budući da su imali podatke o njegovom stanju kada je rađen elaborat za zaštitu. Shodno tome, dodaje Suknović, iskazali su zanimanje da daju ozbiljnu preporuku za daljnji razvoj ove priče, oso-

bito kad je riječ od nadogradnji pomoćnih objekata koji nisu uspjeli biti sačuvani, a koji bi bili interesantni da se prikažu u autentičnom, odnosno izvornom obliku.

Ponuda za turiste i goste

Orluškov salaš je, prema riječima Suknovića, zamišljen kao neka vrsta nadopune turističke ponude Tavankuta u smislu ponude obilaska salaša koji se ne nalazi u centru sela već u autentičnom okruženju, usred njive, za čime su turisti prilikom posjeta u više navrata izrazili želju. I tako on, od 2018. godine, postaje nezaobilazna stanica prilikom upoznavanja raznovrsne ponude ovog sela.

»Objekt sadrži četiri sobe – tzv. čistu sobu opremljenu namještajem, perjem i svim elementima karakterističnim za nju, potom sridnju sobu, koja je sada opremljena tako da može poslužiti za održavanje sastanaka, ručkova ili večera, i tu je velika soba koja je predviđena za turističke posjete, odnosno za prezentiranje ili konzumiranje određene gastronomske ponude. Osim toga, iako nije u autentičnom stilu, od jedne male sobe sam napravio malu biblioteku, u kojoj se, među ostalim, nalazi više od 40 starinskih molitvenika, starih knjiga i to na više jezika, koje turisti mogu prelistati. Tu je i priručna kuhinja koja je inače na salašima služila kao ostava ili komara, a sada nam je zahvaljujući njoj olakšano posluživanje. Ono što je karakteristično za salaše jeste prostorija koja je nosila naziv 'pod odžak', a u ovoj se, budući da je u pitanju veći salaš, ložilo u dvije *parasničke peći* koje su bile u sobama s jedne i s druge strane. Tu je nekad bio i šporet za pripremanje hrane, te *katlanka* s kotlom gdje se grijala voda i gdje su se kupali članovi obitelji«, opisuje Suknović salaš.

Sačuvana je i mala kuća ili *litnja kujna*, koja se sastoji od dvije prostorije – trpezarije s *parasničkom peći*, u kojoj se u zimskom periodu može posluživati hrana i male kuhinje za pripremu hrane.

»Ono što smo uspjeli napraviti zahvaljujući projektu koji je financiran od strane Ruralne mreže Srbije jeste tradicionalna *parasnička peć*. Iako se ona izvorno nalazila dublje u dvorištu, konceptijski je napravljena bliže glavnom objektu, jer je jako važno da kada turisti borave ovdje mogu vidjeti kako se nekad pripremala hrana ili se čak i sami oprobati u kulinarskim sposobnostima. Također mi je bila ideja da imamo i svoj vrt kako bismo mogli poslužiti prirodne organske proizvode. Tu je cvjetni, potom vrt sa začinskim biljem, a ostatak je na principu tzv. perma kulture, gdje se za uzgoj koristi slama i prirodni elementi kako bi se što manje eksploatirala voda, a s druge strane ne zahtijeva toliko bri-

ge i fizičkog rada. Ono što je najvažnije, ništa se ne tretira kemijskim proizvodima. Sačuvan je i stari bunar s vodom izuzetne kvalitete.«

Osim što turisti na ovom mjestu mogu vidjeti kako je nekada salaš izgledao, i izvana i iznutra, na raspolaganju im je i gastronomska ponuda u smislu degustacije (tavankutska domaća rakija, vino, višnjevača, orahovac, zamedljana rakija, prirodni sok od jabuke itd.) ili redovnog obroka koji se sastoji od tradicionalnog bunjevačkog *ila*, u čijoj pripremi mogu i sami sudjelovati. Ovdje se mogu kupiti suveniri od slame, kao i provjereni domaći proizvodi tavankutskih proizvođača. Do sada su na *Orluškovom salašu* održane



radionice pečenja kruha, za izradu predmeta od slame, a prošle godine u ovo vrijeme kosidbe, organizirana je i žetvena svečanost gdje su dobri poznavatelji prilika pokazivali mladima kako se, primjerice, otkiva kosa, te kako se nekad kosilo žito.

Do ovog se salaša stiže tako što se sa Somborskog puta skreće na Tavankutski kod benzinske crpke i na oko kilometar od nje, nalazi se s lijeve strane na gredi.

»Najčešće nam dolaze organizirane grupe autobusom, ali smo naravno otvoreni i za posjete manjih grupa (samo za obilazak, za gastronomsku ponudu, radionice, proslave rođendana i drugih svečanih prilika), i to uz najavu, za što se mogu obratiti meni na broj telefona 064/148-8163. Trudimo se svakom našem gostu osigurati kvalitetan boravak. Dakle, osim ambijentalnog ugođaja, želimo stvoriti i taj neki subjektivni osjećaj, da se gost, uz naš domaćinski pristup, s kvalitetnom hranom i pićem, doista dobro osjeća u Tavankutu i zadovoljan ga napusti«, poručuje na koncu Ladislav Suknović.

I. Petrekanić Sič

FOTO: Republički zavod za zaštitu spomenika kulture, fotograf Pavle Marjanović

Tribina o Registru gospodarstvenika i poljoprivrednih gazdinstava

Registrom do subvencija

Fondacija Cro-Fond formirana je i zbog potpore gospodarstvu hrvatske zajednice u Srbiji. Nakon formiranja 2019. godine, pristupilo se realizaciji ideje izrade registra gospodarstvenika i poljoprivrednih gospodarstava hrvatske zajednice u Srbiji

Osnovna ideja izrade ovog registra je da se pokuša sa stvaranjem određenog fonda sredstava financiranog iz proračuna Vlade Hrvatske na koji bi zainteresirani mogli aplicirati prema pravilima i programima koji bi s Vladom bili dogovoreni. U cilju realizacije projekta formiran je tim za izradu registra. Prva tribina na temu »Registar gospodarstvenika i poljoprivrednih gospodarstava« održana je u Subotici, 20. srpnja, u dvorani HKC-a *Bunjevačko kolo*. Na tribini je o izazovima ovdašnjih gospodarstvenika govorio upravitelj Fondacije *Cro-Fond* **Lazar Cvijin**.

Resursi i šanse

»Ove izazove možemo svrstati u više podgrupa: usitnjenost posjeda, prosječno obiteljsko gospodarstvo je oko 6 hektara, dotrajalost mehanizacije, prosječna starost 83% traktora je preko 20 godina, mali su poticaji i uslijed toga manja konkurentnost na širem tržištu, poticaj po hektaru je u Vojvodini 34 eura, a u okruženju, primjerice u Hrvatskoj, preko 300 eura, mali je broj projekata za nabavu mehanizacije, 2019. godine odobreno je 250, a podnijeto preko 1.800 zahtjeva. Imamo neorganiziranost u zadruge i udruženja radi boljeg nastupa na tržištu, odsustvo prerade proizvedenih poljoprivrednih proizvoda, a u novije vrijeme tu je i nelojalna konkurencija uslijed enormnih poticaja koje pojedine zajednice dobivaju«, rekao je Lazar Cvijin i istaknuo koji su izazovi u sektoru poduzetništva:

»Ove izazove možemo svrstati u više podgrupa: visoki porezi i doprinosi na plaće zaposlenih, nedostatak radnika na tržištu, mali poticaji, nedovoljna okrenutost k izvozu. Ono što grije nadu u ovoj pomalo turobnoj i ne baš ohrabrujućoj realnosti u kojoj se nalaze naši gospodarstvenici jeste da resursi postoje, prvenstveno tu mislim na obradivo zemljište, tvrtke, znanja i vještine ljudi u poslovima kojima se bave. Postoje i svijetli primjeri, koji nisu ni malobrojni, uspješnih postignuća i u ovako složenim uvjetima poslovanja. Međutim, taj postotak uspješnosti nije dovoljan i smatramo da valja iznaći načine kako pomoći našim gospodarstvenicima da u svojim poslovanjima naprave značajnije iskorake.«



Mirko Ostrogonac, Lazar Cvijin i Mladen Petreš

Lazar Cvijin je govorio i o registru gospodarstvenika i poljoprivrednih gospodarstava.

»Cilj registra je upoznati se detaljnije s resursima i potrebama hrvatske zajednice u Srbiji u području gospodarstva i formiranje inicijative za stvaranje prosperitetnog fonda, a upis je dobrovoljan i isključivo je namijenjen za statističke potrebe, daljnju analizu i strategiju gospodarstva hrvatske zajednice. U svezi tima za izradu registra – svako područje gdje žive Hrvati ima svog predstavnika, u Timu za Suboticu su **Mirko Ostrogonac** i **Miroslav Kujundžić**. Za veće zajednice su koordinatori po mjestima, postoje dva upisna obrasca – za gospodarstvenike i za poljoprivredna gospodarstva upis može biti kod koordinatora i online, a vremenski rok upisa je od 20. 8. do 20. 9. 2021. Osim inicijative za stvaranje prosperitetnog fonda ono što se čini najrealnijim je upoznati se s projektnim aktivnostima na području gospodarstva Hrvatske i sagledati mogućnosti da se dio tih aktivnosti usmjeri i prema Hrvatima u Srbiji. Trebamo osmisliti na koji način bi naše tvrtke mogle skupa s hrvatskim tvrtkama povezati se i nastupiti na trećim tržištima. Tu bi važnu ulogu mogle imati županijske gospodarstvene komore. Postoje mogućnosti koje trenutno poljoprivredni proizvođači imaju u vidu poticaja na razini Republike i Pokrajine. U interakciji s nazočnima na tribinama, očekujemo povratne informacije kako

bismo došli do saznanja što je to što nedostaje, kako bi se mogućnosti bolje iskoristile i na koji način Fond može pomoći», rekao je Cvijin.

Treba biti informiran

Pomoćnik u Tajništvu za poljoprivredu Autonomne Pokrajine Vojvodine **Mladen Petreš** govorio je na tribini o mogućnostima koje trenutno poljoprivredni proizvođači imaju u vidu poticaja na razini Republike i Pokrajine i o dosadašnjim iskustvima.

»Pokrajinsko tajništvo svake godine raspisuje natječajе kojima je cilj dodjela bespovratnih sredstava za poljoprivredna gospodarstva, dakle za investicijama koje obuhvaćaju nabavu opreme za navodnjavanje, nabavu protugradnih mreža i prateće opreme, nabave opreme za proizvodnju u zaštićenom prostoru, opremanje stočarskih farmi, nabavu opreme i mehanizacije u organskoj proizvodnji, ulaganja u fizičku imovinu gospodarstava što obuhvaća i kupovinu prikolica, strojeva za obradu, sjetvu i zaštitu bilja, nabavu opreme za preradu voća, povrća, mesa, mlijeka, proizvodnju piva, vina i rakije, kao i start-up natječaj za mlade koji žele započeti poljoprivrednu proizvodnju. Ove godine je za poljoprivredna gospodarstva opredijeljeno preko milijardu dinara. Također, pored direktnih davanja po hektaru, na republičkoj razini postoji veći broj natječaja i poziva za dodjelu bespovratnih sredstava. Nadalje, tu su i sredstva iz IPARD programa. To su sve mogućnosti o kojima je neophodno podići svijest proizvođača da one postoje, ali je potrebno i obučiti ljude kako da pripreme dokumentaciju kako bi ta sredstva i dobili. To su recimo stvari na kojima također trebamo raditi u narednom periodu«, rekao je Petreš i istaknuo kako gospodarstvenici i poljoprivredni proizvođači trebaju biti informirani o mogućnostima raznih natječaja.

Izrada registra – dobar početak

Ivica Tumbas, koji se bavi ratarstvom na imanju u Ma-loj Bosni, nakon održane tribine kaže da je izrada registra gospodarstvenika i poljoprivrednih gospodarstava hrvatske zajednice u Srbiji dobra inicijativa.

»Vidimo da kod naših ovdašnjih susjeda, Mađara, to dobro funkcionira, dobivaju poticaje od Mađarske. Poljoprivredna proizvodnja u sadašnjim uvjetima ovdje je skoro pa neodrživa, bez poticaja. Pa i u Europskoj uniji poljoprivredna proizvodnja funkcionira na subvencijama. Nije to samo uzorati njivu i posaditi kukuruz. Mora se napraviti plan od sedam godina, a ne iz godine u godinu. Tek poslije stižu rezultati, uvijek treba nova mehanizacija i sve se to ne može bez subvencija.«

Vinko Stantić, poljoprivrednik iz Male Bosne, kaže kako je inicijativa za upis u registar dobra.

»To je put da i mi ovdašnji Hrvati dobijemo pomoć od Hrvatske, kao što su ovdašnji poljoprivrednici Mađari dobili pomoć od njihove matične države. Sada kupujem polovne strojeve za obradu zemlje. Valjda će biti bolje.«

Generalni konzul Republike Hrvatske u Subotici **Velimir Pleša** ističe kako se bez pravih podataka o gospodarstvenicima i poljoprivrednim gospodarstvima ne može očekivati odgovarajuća pomoć Hrvatske.

»Zbog toga je važna izrada registra. Mora se točno znati za što i za koje su potrebe ti novci koji bi se mogli dobiti iz državnog proračuna Hrvatske. Naravno da smo svjesni da to neće biti u tolikim milijunima koje dobiva neka druga nacionalna manjina ovdje u Vojvodini, ali izrada registra je dobar početak, a nadam se jednoj uspješnijoj politici vođenja brige za ovdašnje Hrvate koji privređuju.«

Z. Sarić



Novi broj *Godišnjaka za znanstvena istraživanja*

SUBOTICA – Objavljen je dvanaesti broj *Godišnjaka za znanstvena istraživanja* Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata. Na 416 stranica objavljeno je 12 znanstvenih i stručnih radnji koje tematiziraju neki aspekt društvenog života Hrvata u Vojvodini, bilo u povijesti bilo u sadašnjosti. Sadržaj *Godišnjaka* podijeljen je u sedam tematskih cjelina, u kojima autori radova donose nove i aktualne prinose iz društvenih i humanističkih znanosti, značajnih za sve subetničke skupine Hrvata u Vojvodini.

Godišnjak se objavljuje u nakladi od 300 primjeraka uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Veleposlanstva Republike Hrvatske u Beogradu. Može se nabaviti u prostorijama Zavoda (Laze Mamužića 22, Subotica) ili naručiti putem elektroničke pošte ili telefonom. Cijena primjerka je 1.000 dinara.



Mladen Šimić novi-stari predsjednik HKU-a Antun Sorgg

VAJSKA – HKU *Antun Sorgg* iz Vajske održala je svoju godišnju, ujedno i izbornu skupštinu. Nakon četiri godine izabran je novi Upravni i Nadzorni odbor, imenovani su voditelji pojedinih sekcija. Za predsjednika udruge izabran je dosadašnji predsjednik **Mladen Šimić**. Uz njega, Upravni odbor čine: **Krunoslav Šimunović**, **Željko Pakledinac**, **Dario Bošnjak** i **Ivica Straćinski**. Nadzorni odbor čine: **Katica Barukčić**, **Josip Dumendžić** i **Štefanija Kovačev**.

Voditelji sekcija su: **Vesna Feher Petrov** (dramska), **Amalija Šimunović** (folklorna), **Aleksandra Pakledinac** (ženska sekcija *Vridne ruke*) i **Dario Bošnjak** (istraživačka).

Izvještaj o radu u protekle četiri godine podnio je **Željko Pakledinac**, dok je **Mladen Šimić** zahvalio na ukazanom povjerenju za novi mandat. Zamolio je članstvo za daljnju suradnju i pomoć oko aktivnosti udruge. Zahvalio je i vlč. **Vinku Cvijinu** koji je uveliko pomagao radu udruge, a sad odlazi u novu župu.

Dužionica u Somboru

SOMBOR – HKUD *Vladimir Nazor* priređuje 87. *Dužionicu* u Somboru. Kao uvertiru u središnju svečanost, u suradnji s KD-om *Ivan Antunović* iz Subotice, večeras (petak, 23. srpnja) priređuje Književnu večer. Tema večeri je »Povijest ženskog redovništva u gradu Somboru«, a predavač će biti vlč. **Luka Poljak**. Bit će održano i predstavljanje najnovijeg sveska *Leksikona podunavskih*



Hrvata – Bunjevaca i Šokaca, kao i predstavljanje bandašice i bandaša 87. *Dužionice*. U programu će sudjelovati i *Nazorova* pjevačka skupina. Početak je u 20 sati.

Somborska Dužionica bit će održana u nedjelju, 25. srpnja. Svečana misa zahvalnica bit će služena u crkvi Presvetoga trojstva s početkom u 10 sati. Predaja kruha od novoga žita gradonačelniku Sombora je u 12.30 sati, a risarski ručak u 14 sati.

Dužijanica u Subotici

21. srpnja tijekom dana – postavljanje izloga u središtu grada za natjecanje aranžera izloga, Subotica. 25. srpnja u 10 sati – *Dužijanica* u Maloj Bosni – crkva Presvetog Trojstva, Mala Bosna.

30. srpnja do 30. kolovoza – Izložba slika s XXIV. Međunarodne likovne kolonije *Bunarić* – HKC *Bunjevačko kolo*, Subotica – otvorenje 30. srpnja u 19 sati.

1. kolovoza u 10 sati – *Dužijanica* u Đurđinu – crkva sv. Josipa Radnika, Đurđin.

1. kolovoza od 14 sati – Konjičke utrke *Dužijanica* – Gradski hipodrom, Subotica.

1. kolovoza u 18 sati – *Dužijanica* u Mirgešu – kod križa.

5. kolovoza u 19 sati – Književna večer u organizaciji Katoličkog društva *Ivan Antunović* – svečana dvorana HKC-a *Bunjevačko kolo*



Deputacija bunjevačkih prvaka u Beogradu, Mačekov 60. rođendan

17. srpnja 1921. – *Narod*, list **Laze Stipića**, piše da je na proslavi rođendana kralja **Petra Karađorđevića** sudjelovala od bunjevačkih društava samo Dobrotvorna zajednica Bunjevaca, dok su Pučka kasina, Katolički krug, Prosvjetno društvo *Neven*, Katoličko divojačko društvo, Katoličko momačko društvo, katoličko svećenstvo i narodni zastupnici Bunjevačko-šokačke stranke dr. **Vranje Sudarević**, dr. **Stipan Vojnić Tunić** i **Blaško Rajić** izostali.

18. srpnja 1919. – *Neven* piše da je 17. srpnja u Beograd otišla jedna oveća deputacija na čelu s narodnim zastupnikom **Blaškom Rajićem**. Deputaciju su činili bunjevački prvaci iz naselja Bajskog trokuta: Baje, Bikića, Gornjeg Sv. Ivana, Mateovića, Bačaljmaša i okolice.

19. srpnja 2002. – *Subotičke novine* pišu da je u Zelenoj vijećnici Gradske kuće 17. srpnja održana konstitutivna sjednica Upravnog i Nadzornog odbora NIU *Hrvatska*

20. srpnja 1937. – *Novosadski Dan* piše da je 19. srpnja u Petrovaradinu na svečan način proslavljen rođendan dr. **Vladka Mačeka**. Prije podne u 10 sati u župnoj crkvi Sv. Križa održana je svečana služba, na kojoj je prisustvovalo oko 250 osoba iz Petrovaradina i okolice. Misu je služio uz asistenciju svećenstva župnik **Ivan Berka**. Poslije službe građani su otišli u gostionu *Kod Frankopana*, gdje je održana akademija. Uvodnu riječ je održao **Ivan Jelašić**. Zatim je o životu i radu dr. Mačeka govorio **Pavao Mladineo**, odvjetnik iz Novog Sada. Drugi govornik je bio **Ivan Stuparić**, seljak iz okolice Siska, predstavnik Gospodarske sloge. Završnu riječ je održao Jelašić.

21. srpnja 1906. – *Fruškogorac* donosi tekst memorandum interesanata iz Petrovaradina i Kamenice ministru trgovine **Ferencu Kossuthu**, gdje iznose svoje prigovore protiv gradnje gornje trase vicinalne željeznice Petrovaradin – Beočin.

21. srpnja 1939. – *Subotičke novine* pišu da je u nedjelju, 16. srpnja, u Subotici proslavljen 60. rođendan predsjednika HSS-a dr. **Vladka Mačeka**. Proslava je započela svečanom misom u stolnoj crkvi Tereze Avilske, a služio ju je vlč. **Marin Vakoš** uz asistenciju vlč. **Alekse Kokića** i **Ivana Beneša**. Božjoj službi su uz mnoštvo naroda prisustvovali i predstavnici HSS-a, Seljačke sloge, Gospodarske sloge i svih kulturnih i vjerskih društava. Poslije sv. mise povorka je krenula do prostorija Katoličkog doma, gdje je održana svečana akademija. Akademiju je svečanim govorom otvorio **Josip Vuković Đido**. Poslije njega je održao govor o radu i ličnosti dr. Mačeka predsjednik Hrvatskog akademskog društva *Matija Gubec* **Marko Horvacki**.

22. srpnja 1938. – *Hrvatski dnevnik* piše da je u Petrovaradinu održana konferencija pristaša HSS-a i Samostalne demokratske stranke. Bio je pozvan i upravni odbor organizacije HSS-a iz Zemuna, pa su došli **Stjepan Katinčić**, **Stjepan Zimmerman**, **Šepl** i dr. **Sekula Drljević**.

23. srpnja 1937. – *Subotičke novine* pišu da je Subotička matica na prijedlog **Ive Prčića** na sjednici svog upravnog odbora 11. srpnja izabrala predsjednika Književnog društva sv. Jeronima dr. **Ferdinanda Rožića**, koji je bio prisutan na sjednici, za počasnog predsjednika Subotičke matice.

riječ. Teme razgovora su bile pripreme za donošenje statuta i izbor predsjednika Upravnog i Nadzornog odbora.

20. srpnja 1921. – *Neven* u odgovoru na kritike **Laze Stipića** objavljene u *Narodu* piše da nije točno da su bunjevački prvaci krivi za političke neprilike Subotice. Odgovara Stipiću da su Bunjevci proslavili rođendan kralja **Petra I. Karađorđevića**, »ali bez Vas, u našim srcima, a ogorčeni protiv vas, zbog tih budalaština koje nam činite«.

X. Seminar bunjevačkog stvaralaštva u Tavankutu

Ples, pjevanje, tambure, slama

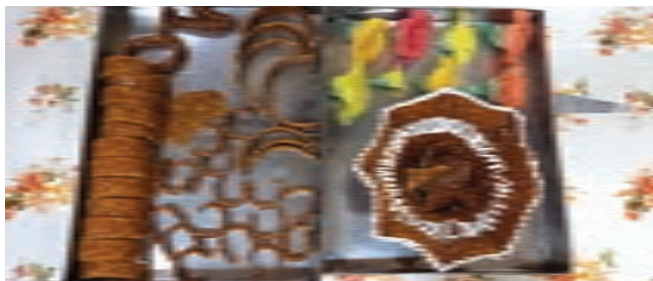


Srpanj je mjesec u kojem HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta organizira veliki broj programa, pa tako i Seminar bunjevačkog stvaralaštva, koji je ove godine, u terminu od 12. do 17. srpnja, održan deseti puta. Cilj seminara je sve zainteresirane, s naglaskom na voditelje sekcija drugih KUD-ova, upoznati s kulturnom baštinom bunjevačkih Hrvata na sjeveru Bačke. Ovogodišnji fokus bio je na običaju *kraljica*.

Radionice i predavanja

Seminar obuhvaća niz edukativnih segmenata, od kojih su tri osnovne grupacije: tradicijski ples (voditelj **Ivica Dulić**), tamburaška glazba (voditelj **Vojislav Temunović**) i umjetnička tehnika slamarstva (voditeljice **Jozefina Skenderović** i **Dobrinka Babijanović**). Uz ovo su vezane i radionice – tradicijskog pjevanja (voditeljica **Tamara Stricki Seg**), tradicijskih instrumenata (voditelj **Augustin Žigmanov**) i gastro radionica (u kojoj su se ove godine izrađivali ukrasi za torte od prženog šećera a voditeljice su bile **Marija Rukavina** i **Ana Šujić**).

Teorijski dio nudi predavanja: **Kata Suknović** govorila je bunjevačkoj nošnji, **Ljubica Vuković Dulić** o povijesti bunjevačkih Hrvata, a **Ladislav Suknović** o povijesti i aktivnostima HKPD-a *Matija Gubec*.



Ove godine okupilo se 35 polaznika i Srbije, Bosne i Hercegovine i Hrvatske, a najviše u radionicama plesa i pjevanja (16) te tambure (10).

»Nakon prošle godine koja je bila obilježena koronavirusom, imamo veći broj polaznika, ali još to nije blizu onoga kad smo imali i preko njih pedeset. Nedostaju nam polaznici iz Hrvatske i Mađarske u značajnijem broju. No, ipak možemo biti zadovoljni kako je protekao jubilarni, deseti seminar«, kaže voditelj jedne od radionica i koordinator seminara **Ivica Dulić**.

Dojmovi polaznika

Ivan Vidić koji radi kao folklorni voditelj u Čapljini, Metkoviću i Širokom Brijegu kaže kako je za bunjevačke plesove znao preko interneta i drugih KUD-ova te da ih je sada imao priliku izravno upoznati.

»Sadržaj seminara je zanimljiv. KUD-ovi u kojima sam ja aktivan ove plesove ne igraju, nadam se da ćemo ih svladati i prenijeti u te krajeve, jer, kako predaja kaže, Bunjevci su podrijetlom iz Hercegovine i okolice. Tako da se nadam da ćemo u Tavankut doći i dogodine«, kaže on.

Seminar je polazila i **Gabrijela Širić** iz HKUD-a *Fra Petar Bakula* iz Posušja.

»Drugi puta sam u Tavankutu. Suradnja s HKPD-om *Matija Gubec* počela je 2016. kada je tu bila Udruga gospodarstvenika iz Posušja, preko njih smo ostvarili kontakt. Potom smo gostovali s našim Društvom 2018. godine, a sada smo na seminaru. Trebali smo doći još prošle godine, ali nismo mogli zbog situacije s koronavirusom. Tradicija bunjevačkih Hrvata iz Bačke mi se dosta sviđa, nošnja je drukčija od naše, pjesme su lijepe. Puno toga smo naučili kroz ples i pjesme, predavanja iz povijesti, o narodnim nošnjama. Inače, mi u našem KUD-u radimo

projekt da postavimo bunjevačke plesove s nošnjom«, kaže ona.

Mario Gunić iz bajmačkog KUD-a *Jedinstvo – Egység* kaže kako će mu stečena znanja i vještine koristiti i kasnije u radu.

»Prijenosom znanja čuva se i održava tradicija. Prvi

puta sam ovdje, iz našeg KUD-a su bili i prošle godine. Po-
hađamo radionice plesa i pjevanja. Ekipe je dobra. Neke stvari nisam znao do sada, neke sam naučio. Budući da u našem KUD-u radim s djecom, ovaj seminar smatram korisnim«, kaže Gunić.

D. B. P.



Koncert tamburaša HKPD-a *Matija Gubec* iz Tavankuta

Okupljanje za jubilej

U povodu jubileja – 75. obljetnice od osnutka HKPD-a *Matija Gubec* iz Tavankuta, nakon folkloraša, svečani koncert (14. srpnja) priredili su i tamburaši koji su svoje prve trzaje naučili upravo u ovom Društvu. Kako je ovom prigodom istaknuto, brojni poznati tamburaši iz ovog sela bili su članovi *Gupca*: **Stipan Prčić Baća**, **Tomica Miljački Cvrčo**, **Grgica Vujić**, **Stipan Baraković Kurjak**, tu je i *Dukina banda* u kojoj su svirali: **Lojzija Vuković Pupija**, **Tomica Prčić Satar**, **Antun Balažević Zubo**, **Marko Markulin**, **Bela Vujić Čulan**, **Stipan Benčik Modri**, **Antun Lebović Taraban** i drugi.

Na repertoaru jubilejskoga koncerta našle su različite

te skladbe: skladbe *Mali tavankutski marš* i *Ča Lozine vragolije* koje potpisuje spomenuti **Stipan Prčić Baća**, a zatim i instrumentali *Vojvodinom ravnom*, *Dunda kolo* i *Sašino kolo*. Izvodeći numere, od narodnih i zavičajnih do pop-glazbenih, nastupili su i vokalni solisti: **Nikola Stantić**, **Boris Godar**, **Elizabeta Balažević**, **Martin Vojnić Mijatov** i **Marko Grmić**.

Orkestar koji je nastupio na prošlotjednom koncertu činili su: prim 1 – **Zoran Galfi** i **Grgo Stantić**, prim 2 – **Marko Grmić** i **Danilo Milojević**, basprim 1 – **Martin Vojnić Mijatov**, **Srđan Križanović**, **Vladimir Vuković** i **Nikola Vujić**, basprim 2 – **Davor Šimić**, **Vladimir Peić** i **Nikola Stantić**, čelo – **Davor Ševčić**, kontra – **Darko Bajić** i **Hrvoje Benčik**, bas – **Mladen Petreš** i **Krunoslav Piuković**.

S pojedinim prekidima, učenje tambure pri *Gupcu* odvija se od 50-ih godina prošloga stoljeća. U različitim razdobljima pedagozi su bili: **Lojzija Vuković Pupija**, **Stipan Ivić**, **Tomica Miljački Matak**, **Stipan Prčić Baća**, **Nela Skenderović**, **Stipan Jaramazović** i **Vojslav Temunović**.

I. D.



Promotor tradicijske kulture



Zbornik radova *Čuvari tradicije*, tiskan u povodu deset godina Seminara bunjevačkog stvaralaštva u Tavankutu, predstavljen je u četvrtak, 15. srpnja, na Etnosalašu *Balažević*.

Idejni tvorac Zbornika, tiskanog u nakladi tavankutskog HKPD-a *Matija Gubec*, **Ivica Dulić**, koji je ujedno i idejni tvorac spomenutog Seminara, ističe kako su *Čuvari tradicije* svojevrsni promotor tradicijske kulture bunjevačkih Hrvata i navodi kako je nastala ideja za njegovim izdavanjem:

»Seminar je pokrenut 2012. godine, a već 2014. prof. **Vojislav Temunović**, koji na Seminaru predaje polaznicima tambure, obradio je i izdao CD bunjevačkih igara po zapisu **Pere Tumbasa Haje**, u produkciji HGU-a *Festival bunjevački pisama*. Od tada postoji potreba da se nešto slično uradi i s bunjevačkim igrama. Prva zamisao je bila da se uradi samo snimanje DVD-a svih plesova s pratećim kratkim opisom, no vremenom se rodila ideja da se izda publikacija koja bi prikazala sva područja koja se obrađuju na Seminaru«.

Zbornik, u čijem se prilogu nalaze CD s notnim i zvučnim zapisima svih bunjevačkih igara te DVD s video snimkama bunjevačkih igara te frizura i oglavlja, po njegovim riječima, ima višestruki značaj odnosno misiju – na jednom mjestu se nalazi stručan i bogat prikaz tradicijske kulture, sadržaj Zbornika će biti od pomoći polaznicima Seminara, folklornim ansamblima koji se bave bunjevačkim plesovima odnosno njihovim voditeljima, a najvažnije od svega jest što će ostati zapečaćeno jedno razdoblje rada na očuvanju tradicije u Tavankutu.

Urednica Zbornika **Ivana Petrekanić Sič** je, predstavljajući njegov sadržaj, na promociji istaknula kako ova publikacija predstavlja istodobno neku vrstu udžbenika, priručnika, vodiča, koja je na jednom mjestu obuhvatila tekstove ne samo o Seminaru bunjevačkog stvaralaštva, odnosno sekcijama koje obuhvaća, već i o povijesti, tra-

diciji, kulturi, riječju identitetu bunjevačkih Hrvata.

»*Čuvari tradicije*, kojima se, osim HKPD-a *Matija Gubec* kao nakladnika, svakako smatraju autori ovog Zbornika, koji su u većini i voditelji sekcija Seminara, svojim su prinosom omogućili da se oni koji znaju, podsjetu ili dopune svoje znanje, a oni koji ne znaju, upoznaju s kulturnom baštinom Hrvata na sjeveru Bačke«, rekla je ona, navodeći ukratko sadržaj i autore Zbornika:

»Čitatelja na 156 strana, među ostalim, očekuje pet poglavlja i to sljedećih tema: *Crte iz povijesti – naroda, mjesta i Društva, Nošnja i rukotvorine na ponos, Glazba – sviranje i pjevanje, Život u običajima i Bunjevački narodni plesovi*. Autori tekstova u poglavlju o povijesti su **Vladimir Nimčević**, **Ljubica Vuković Dulić**, **Stipan Stantić**, **Ladislav Suknović** i **Ivica Dulić**, o nošnji i rukotvorinama pisale su **Kata Suknović** i **Jozefina Skenderović**, o glazbi **Vojislav Temunović**, **Augustin Žigmanov** i **Tamara Štricki Seg**, koja je doprinos svojim tekstovima dala i za poglavlje posvećeno bunjevačkim običajima, kao i bunjevačkim narodnim plesovima o kojima su pisali i **Ivica Dulić** i **Vojislav Temunović**. Za autentičan i prelijep grafički dizajn možemo zahvaliti apsolvenciji na Fakultetu tehničkih nauka, na smjeru grafičko inženjerstvo i dizajn u Novom Sadu **Ivani Piuković**, koja se prvi put okušala u ovako ne malom i izuzetno odgovornom pothvatu«.

Stručni suradnik Zbornika te autor njegova uvodnika **Tomislav Žigmanov** istaknuo je kako ovakve knjige nisu svakodnevna pojava u našem kulturnom prostoru.

»Mali je broj onih koji bi mogli, znali, htjeli, cjelovito opisati, sažeti, protumačiti određeni fenomen, naročito kad je u pitanju tradicijska kultura. No, ovim je Zbornikom Seminar bunjevačkog stvaralaštva u Tavankutu uspio namjestiti tu prazninu, odnosno potrebu da na jednom mjestu imamo kvalitetno, potpuno, stručno, na suvremen način, i s CD-om i s DVD-em, predstavljene plesove, pjesme i glazbene sadržaje koji to prate, te prikazan dio tradicijske kulture bunjevačkih Hrvata«, rekao je Žigmanov.

Svoje zadovoljstvo Zbornikom ovom je prigodom iskazao i predsjednik HKPD-a *Matija Gubec* **Ladislav Suknović**, svrstavajući ga po sadržaju, kao najznačajnije izdanje za *Gubec* pa i za Tavankut, gotovo u istu ravan s knjigom *Protiv zaborava*, koju je priredio **Naco Zelić**.

Zbornik radova *Čuvari tradicije* može se kupiti u prostorijama HKPD-a *Matija Gubec* u Tavankutu ili naručiti putem telefona na broj 064/148-41-44.

H. R.

Koncert tamburaškog sastava iz Golubinaca



Desetljeće *Ladnog špricera*

U subotu, 17. srpnja, u porti katoličke crkve u Golubincima održan je koncert tamburaškog sastava *Ladan špricer* u povodu 10 godina njegovog postojanja i rada. Proslavljanje njihove obljetnice trebalo je biti održano prošle godine, ali je odgođeno zbog pandemije.

Ovo je prvi veći kulturni događaj u organizaciji HKPD-a *Tomislav* iz Golubinaca od početka epidemije koronavirusa, a u golubinačkoj udruzi se nadaju da će u narednom periodu uspješno realizirati sve aktivnosti i održati planirane manifestacije kako bi se nastavio rad Društva.

Rast uz tamburu

Tamburaški sastav *Ladan špricer* djeluje u sklopu HKPD-a *Tomislav* iz Golubinaca. Počeo je s radom prije deset godina, sasvim spontano, na inicijativu nekoliko entuzijasta, članova Velikog tamburaškog orkestra.

»To je bio period kada smo bili vrlo mlad tim i trebalo je puno vremena da se uigramo. Kako je rasla tambura, tako smo rasli i mi. Ubrzo su uslijedili brojni nastupi i koncerti na lokalnim manifestacijama, na koncertima naše udruge, a bilo je i televizijskih nastupa. Uslijedio je i naš čuveni nastup u dvorani *Vatroslava Lisinskog* u Zagrebu gdje smo predstavljali našu udruhu, zatim naš koncert na Međunarodnom sajmu turizma u Berlinu gdje smo predstavljali nošnju, muziku, kulturu i tradiciju Golubinaca, ali i cijele Vojvodine. S godinama se mijenjao i sastav orkestra. Vrijeme je učinilo svoje i članovi su se mijenjali. Neki od njih su se školovali i usavršavali i postali pravi virtuoz na tamburi. Ali orkestar nije prestajao s radom i to nam je najbitnije«, istaknula je predsjednica golubinačke udruge **Anita Žanić**, koja je i sama članica sastava *Ladan špricer* od njegovog osnutka.

HKPD *Tomislav* za ovu godinu planira i sljedeće programe: manifestaciju *Večeri i noći Ilije Žarkovića Žabara*, Godišnji koncert Velikog tamburaškog orkestra, a zatim i poznate *Golubinačke mačkare*.

Spontani početci

Danas tamburaški sastav broji sedam članova. **Aleksandar Žarković Sandi** jedan je od inicijatora osnivanja tamburaškog sastava *Ladan špricer*. Ostao je u njegovom sastavu sve ove godine.

»Za Golubince se zna da su tamburaško mjesto, ali jedno vrijeme nije postojala nijedna manja 'banda' koja može odsvirati za neko slavlje i veselje nego su postojali veći orkestri koji su svirali programski. Ja sam više-manje samouk. Na probama folkloru sam se družio s ostalom ekipom iz *Ladnog špricera*. Jednom prilikom smo na jednom druženju pokušali odsvirati nekoliko pjesama, nakon čega smo počeli organizirati probe. Tako je sve krenulo. Osim na manifestacijama, sviramo i na raznim slavljinama i zabavama. Za mene osobno je dugogodišnje postojanje ovog sastava od velikog značaja. Ni po koju cijenu nikada nisam želio da to prestane. Vremenom je došlo do promjene sastava članova, ali mi je drago što sam uspio okupiti i tu prvobitnu postavu, koja se u povodu obilježavanja ove obljetnice predstavila publici«, kaže Žarković.

Kao gosti sastava *Ladan špricer* te večeri su se publici predstavili i magistar **Ljubinko Lazić**, izvođač narodnih tamburaških pjesama, **Milan Prunić** i profesor, suradnik golubinačkog tamburaškog sastava od njihovog osnutka **Miša Bliznac**.

»Želja mi je bila da pospješim vojvođansku tamburu i uopće tamburašku priču. Mislim da je pjesma važnija od svega ostalog, a mi tu pokazujemo kakvi smo susjedi, braća i prijatelji. Ja sam ovdje vidio nešto što je meni najvažnije. Moj rad je negdje uvijek uz djecu. Najviše radim s djecom s mentalnim smetnjama, ali me raduje kad vidim te male majstore, tamburaške virtuozne, koje iznjedri selo kao što su Golubinci«, istaknuo je Bliznac.

Osim izvedbi tamburaškog sastava i gostiju solista, publici su se te večeri predstavili i pjesnici iz Srijema – **Stevan Vidović Brica** i **Milan Krković**.

S. D.

Proštenje i crkveni god

Susret s Bogom u sakramentu pomirenja



Proštenje, crkveni god... Više naziva, a značenje isto. Naziv proštenje je nastalo u vezi s oproštenjem grijeha, odnosno odlaskom na ispovijed i pomirenjem s Bogom. Nekada je to bio povod i za društveno okupljanje mještana i hodočasnika, odnosno rođaka i prijatelja koji bi dolazili iz drugih mjesta. Toga dana nije se ništa radilo nego se obvezno odlazilo u crkvu na svečano euharistijsko slavlje i potom na zajedničko druženje, nerijetko i objedovanje domaćina i zvanica. Bio je to povod i za dolazak raznih trgovaca, takozvanih proštenjara koji bi dolazili ponuditi vlastitu robu, od »šećera« (*bombondžije*) do raznih obrtnika, ugostitelja, glazbenika, vrtuljaka. Na ovu temu razgovarali smo sa župnim vikarom iz Horgoša vlč. **Tomislavom Vojnićem Mijatovim**.

Zašto slavimo proštenja i koji je smisao ovoga slavlja?

Proštenje ili crkveni god se u župi slavi kao svetkovina. Naziva se *Svetkovina naslova vlastite crkve* ili pučki rečeno *proštenje* koje spada u prvi stupanj liturgijskih slavlja, jer se slavi neko posebno Božje otajstvo spasenja ili određenog sveca te ima prednost pred blagdanom i spomendanom.

Danas kada ljudi kažu proštenje ili crkveni god prvo pomisle na to za kojim će se obiteljskim stolom okupiti, hoće li djeci kupiti igračke, suvenire, hoće li susresti prijatelje i rođake te se proveseliti. Sve to ima svoje mjesto na proštenju, no kao vjernicima to nam nikako ne smije biti na prvom mjestu. Trebamo imati svijest o tome da kada odlazimo negdje na proštenje, poput biskupijskog svetišta (npr. marijanskog) ili slavimo u svojim ili drugim župama, onda najprije hodočastimo svecu ili zaštitniku župe. U temelju svakog hodočašća čežnja je za Bogom ali i ispunjavanje zavjeta, uslišanje molitvi i nakana. Hodočašće prošteništu je prilika za susret s Bogom koji čeka i čovjeka vjere. Kako bi se taj susret ostvario, potrebno je da čovjek čista srca slavi i prima živoga Boga u Euharistiji. Sama riječ *proštenje* dolazi od *moliti oprost*, a *proštenišće* je mjesto gdje se oprost dobiva. Stoga je glavni smisao

odlaska u prošteništa susret Boga u sakramentu pomirenja, sv. Ispovijedi, u kojem doživljavamo Božju ljubav i oproštenje, te konačno blagovanje Tijela i Krvi našega Gospodina. Bilo bi lijepo kad bi odlazak na hodočašća i proštenja posvetili temeljitijem ispitu savjesti.

Ljudi s ovoga područja su nekada hodočastili i obilazili brojne crkve i mjesta koja su bila i poprilično udaljena kako bi dobili potpuni oprost grijeha. Hodočasti li se i danas?

Stariji ljudi se sigurno dobro sjećaju godišnjih hodočašća u Aljmaš, Mariju Bistricu, Trsat, zatim u marijanska svetišta Lurd i Fatimu. Mnogi od naših roditelja su imali priliku hodočastiti u Rim, Svetu zemlju gdje su tražili utjehu i zagovor svetaca. Vjernici su nekada možda hodočastili s više oduševljenja i s velikim vjerničkim zanosom, jer su vremena bila teža i tražili su utjehu i duševni mir u brojnim proštenišcima. No, danas se također hodočasti ali ne u tolikoj mjeri kao ranije, jer za jedno daleko hodočašće često običan čovjek nema dovoljno materijalnih sredstava. Tomu je pridonijela i činjenica da su se mnoga hodočasnička mjesta pretvorila u dobro razvijena vjerska turistička mjesta. Time se možda narušio onaj prvotni smisao hodočašća, a to je svakako pješačenje do svetišta, osobna žrtva, odricanje... Lijepo je vidjeti i danas kako mnogi vjernici, a osobito mlade obitelji, hodočaste u naša biskupijska svetišta Bunarić, Doroslovo...

Što točno znači potpuni oprost grijeha i kako ga je moguće zadobiti?

Katekizam Katoličke crkve u br. 1471 veli: »Oprost je otpuštenje pred Bogom vremenite kazne za grijeha ko-

Proštenje sv. Ane

Proštenje na kerskom groblju sv. Ane u Subotici bit će proslavljeno u ponedjeljak, 26. srpnja, svetom misom u 18 sati.

jih je krivica već izbrisana; to otpuštenje vjernik, pravo raspoložen i uz određene uvjete, dobiva posredovanjem Crkve koja, kao poslužiteljica otkupljenja, svojom vlašću dijeli i primjenjuje blago zasluga Krista i svetaca». Oproštenje grijeha je uvijek bilo individualno i sakramentalno i ono se temelji na besplatnom Božjem milosrđu po spasiteljskom djelu Isusa Krista. Oproštenje od vremenitih kazni, odnosno od izvršavanja pokorničkih djela, Crkva je činila (i čini) na osnovu zasluga ne samo svetih mučenika nego prvenstveno Isusa Krista, Blažene Djevice Marije i svih svetih. U tome smislu i danas Crkva naučava da se u ispovijedi grijesi otpuštaju tako da se griješnik u potpunosti pomiruje s Bogom, a interventom Crkve vjerniku se olakšava ili oprašta vremenita kazna za grijeh. Da bi se takav oprost snagom Crkve primijenio na grešnika tražili su se određeni uvjeti. U prošlosti bi to često bilo hodočašće u sveta mjesta (što je po sebi već bila teža pokora), ali i nešto što je bilo jednostavnije, kao na primjer pohod novosagrađenoj crkvi, milostinja siromašnima, neko dobro djelo i sl. Oprosti su redovito bili povezivani i s jubilarnim godinama. Međutim, osnovni uvjet za takve oproste uvijek je bila sakramentalna ispovijed i pričest.

Je li danas »proštenje« često zna ostati na onome »šećeru« ispred crkve, a ne u crkvi?

Svetkovine i proštenja jesu blagoslovljeno vrijeme, vrijeme koje kao vjernici trebamo posvetiti sebi, svojim obiteljima te dati Bogu više mjesta u našem životu, da nam oprosti, da nas oslobodi i podari milosti potrebne za radostan duhovni život, sada i zauvijek. Tek nakon što nahranimo svoju dušu i s Bogom nastavimo hoditi dalje kroz život dolazi »šećer« na kraju.

Ž. V.



Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Jedinstvo

Često se priča o jedinstvu kršćana, no rane nejedinstva najbolje osjećamo mi koji živimo suživot s pripadnicima drugih crkava, koji s njima dijelimo susjedstvo i obitelj. Krist je ustanovio jednu Crkvu i želio je da jedna i ostane. Sveti Ivan evanđelist zapisao nam je i Isusovu molitvu za jedinstvo (usp. Iv 17). Ipak, čovjek je zbog svoje grješne naravi narušio to jedinstvo i Crkva se podijelila više puta. I ne samo da se podijelila nego su pripadnici različitih crkava u povijesti toliko bili jedni protiv drugih da su čak vodili međusobne ratove. Sukobi i netrpeljivost toliko su produbljivali jaz među podijeljenim stranama da je vremenom svaka nada u ponovno zbližavanje i međusobno ujedinjavanje nestala. U devetnaestom stoljeću kršćani polako shvaćaju da njihova razjedinjenost nije Kristova volja za Crkvu i počinju različita ekumenska djelovanja. Ipak, svi su svjesni da su stoljeća razjedinjenosti načinila štetu koja ljudskim snagama ne može biti popravljena, stoga je najsnažnije oružje u borbi za jedinstvo molitva Bogu da ponovo ujedini Crkvu.

Pavlova pouka

Iako jedino Bog može popraviti štetu koju je čovjek učinio, mi ipak, osim molitve, možemo dati neki doprinos na tom putu jedinstva. Četvrto poglavlje Pavlove poslanice Efežanima nam je poticaj da o tome razmišljamo, pa onda u tom smjeru i djelujemo.

Ono čemu nas Pavao želi poučiti i na što nas želi podsjetiti je to da postoji samo jedno tijelo zato što postoji samo jedan Duh (usp. Ef 4,4). To jedno Tijelo je crkva, tijelo Kristovo, a obuhvaća vjernike iz bilo kojeg naroda, i Židove i pogane. Svoju jedinstvenost duguje jednom Duhu Svetom. Pavao, također, podsjeća da našem kršćanskom pozivu pripada jedna nada, jedna vjera i jedna krst,

zato što postoji samo jedan Gospodin (usp. Ef 4, 4-5), jer je Isus Krist jedini objekt vjere i nade čitavoga kršćanskoga svijeta. U Krista vjerujemo, po Kristu smo kršteni i na povratak Krista čekamo puni nade. Dakle, kakve god da su razlike nastale među crkvama ljudskim djelovanjem, to nam je svima zajedničko, a to je bit kršćanske vjere.

Krist nas spaja

Stoga, kada promatramo našu kršćansku braću koja pripadaju nekoj drugoj crkvi, trebamo ih promatrati kroz ono što nas ujedinjuje, a ne kroz ono što nas udaljava. Prostor na kojem živimo sudar je Istoka i Zapada i u kulturnom i u vjerskom smislu. Brojni sukobi raznih vrsta ostavili su tragove na ovim prostorima, pa često jedni na druge gledamo u svjetlu ljudskih sukoba, a ne u svjetlu Božje ljubavi kojom nas sve jednako ljubi, jer smo svi njegova djeca po krštenju. Često čujemo, pa i sami govorimo, kako je međusobno uvažavanje važno, osobito kada jednu obitelj čine pripadnici različitih crkava. A onda to uvažavanje svedu na to da ni u jednu crkvu ne idu, jer tako najlakše čuvaju mir. No, međusobno uvažavanje i naš doprinos jedinstvu nije ignoriranje postojanja različitog nego suživot u ljubavi. A ljubav prema bratu kršćaninu znači da poštujem njegove blagdane, poznajem njegove običaje i rado budem gost na njegovim vjerskim slavljenjima, ali isto tako da njega rado pozivam da sudjeluje na mojim. Tek kada se budemo istinski poznavali, shvatit ćemo koliko je manje važno ono što nas razdvaja, a koliko je važno što nas spaja. Kada svaki pojedinac to shvati, dat će svoj doprinos jedinstvu kršćanstva. Vjerojatno nećemo doživjeti da Crkva bude jedna, kao na početku, ali da crkve žive u miru i ljubavi to je misija svakog tko je kršten u ime Isusovo.

Iz povijesti *Dužijance* (VI.)

Ujedinjenje gradske i crkvene *Dužijance*

O godini 1993. za koju znamo da su se ujedinile gradska i crkvena *Dužijanca*, ali i godinama koje su joj prethodile, razgovarala sam s **Marinom Skenderovićem** i **Lazom Vojnićem Hajdukom**. Oni su tada bili izravni sudionici u organiziranju *Dužijance*.

Kad su počela društvena gibanja krajem 80-ih godina prošlog stoljeća i stvaranje novih političkih opcija, ukidanje jednopartijskog sustava, rušenje berlinskog zida, pad komunizma u socijalističkim zemljama, određeni slojevi društva izgubili su svoje ovlasti. *Dužijancu*, koju je do tada organizirao Socijalistički savez radnog naroda (SSRNJ), i za koju su se iz proračuna izdvajala sredstva, ukidanjem tih tijela više nije imao tko organizirati.

Za predsjednika KUD-a *Bunjevačko kolo* 1989. godine imenovan je **Vlado Šujić**, koji je bio sklon novim snagama koje su se pojavile. Osim Laze Vojnić Hajduka, aktivni su bili **Bela Ivković**, **Grgo Bačlija**, **Vojislav Sekelj**, **Marica Sekulić** i na skupštini općine je izabrano novo rukovodstvo *Bunjevačkog kola* kojemu je povjerena organizacija *Dužijance*. Bela Ivković je izabran za predsjednika i tada su nove snage počele davati oblik i *Kolu* i *Dužijanci*.

Prvi predsjednik organizacijskog odbora je bio **Karlo Blesić** 1990. godine, drugi, 1991. je bio Marin Skenderović, sljedeće 1992. godine Vojislav Sekelj, a Lazo Vojnić Hajduk od 1993. do 2004. godine.

Prvi pokušaj objedinjavanja

Angažman Marina Skenderovića u *Dužijanci* počinje 1989. godine kada je bio predsjednik Nogometnog kluba *Bačka*. Naredne, 1990. godine je imenovan dopredsjednikom KUD-a *Bunjevačko kolo*, a o tom vremenu kaže:

»Godina 1990. je ključna, jer smo tada preuzeli organizaciju *Dužijance*. Trebalo je i *Kolo* i *Dužijancu* 'oteti' od Grada koji ju je do tada organizirao. Bilo nam je važno obraniti *Dužijancu* od toga da je to 'svečanost naših naroda i narodnosti', jer je ona običaj Hrvata Bunjevaca i ima duboki duhovni smisao, kao zahvala Bogu za uspješno provedenu žetvu. Zbog svojih stavova doživio sam određena maltretiranja jer 'napadam bratstvo i jedinstvo'. Već

tada sam predlagao da s Crkvom zajednički organiziramo *Dužijancu*, no, u razgovoru s biskupom **Zvekanovićem**, kojemu su osim mene prisustvovali i svećenici **Andrija Kopilović**, **Stjepan Beretić** i Andrija Anišić, kler je bio suzdržan, sa stavom da je to još prerano. Gradski bandaš i bandašica su birani na trgu, večer uoči *Dužijance*. Izabrani su najljepši među djevojkama i mladićima u nošnjama prema žiriju kojega smo mi imenovali«, sjeća se Skenderović.



Godine 1991. na misnom slavlju *Dužijance* bilo je dva bandaška para, to je bio prvi pokušaj objedinjavanja slavlja *Dužijance*. Unutar hrvatske zajednice želja je bila približiti takozvanu gradsku i crkvenu *Dužijancu*, što se vrlo brzo i ostvarilo 1993. godine. Na fotografiji su **Radoslav Peić Gavran** i **Suzana Vukov** kao crkveni bandaški par i **Aleksandra Šarčević** i **Ivica Miković** izabrani kao najljepši par na izboru za bandaša i bandašicu na gradskoj *Dužijanci* koja se održavala odvojeno od crkvene.

Crkvena *Dužijanca* se održavala na Veliku Gospu, a gradska u nedjelju prije crkvene. Slično je bilo i 1992. godine, o čemu svjedoči i fotografija.



Godine 1992. na misnom slavlju *Dužijance* su šest bandaških parova, iz Đurđina, Tavankuta, Male Bosne i Žednika, »gradski« bandaš **Marinko Stantić** i bandašica **Mirjana Vuković** (stoje biskupu s desna) i »crkveni« bandaš **Ljubomir Mesaroš** i bandašica **Nevena Kujundžić**.

Novo vino u novim mješinama

Kao dopredsjednik *Bunjevačkog kola* Lazo Vojnić Hajduk je osmislio prijedlog programa *Dužijance* i predstavio ga tadašnjem gradonačelniku **Józsefu Kaszi**, koji je to podržao i tako je krenula organizacija *Dužijance* 1993. godine. Novi organizacijski odbor je imenovalo *Kolo*, a verificiralo predsjedništvo grada i od tada *Dužijanica* dobiva novo organizacijsko obličje. O tom vremenu Lazo Vojnić Hajduk kaže:

»Želio sam da 1993. godina bude prijelomna u ujedinenju, jer je te godine Velika Gospa pala u nedjelju. Crkva se opirala zajedničkoj organizaciji, ali nisam oduštao. Otišao sam kod biskupa i tada smo počeli zajednički koncipirati *Dužijancu* i mislim da je to bio dobar put.«

Ipak, *Dužijanica* se tada održavala bez javne potpore, bez finacijskih sredstava, u ratnim vremenima.

»Treba razumjeti da je to bio period rata, osobito 1995., kada je bila hrvatska vojna akcija *Oluja*, izbjeglice svuda, a mi pravimo *Dužijancu*. Skoncentrirao sam se na crkvene okvire, nisam smio organizirati gradsku *Dužijancu* s hipodroma. No, to je razdoblje u kojem u *Dužijanci* bilježimo nekoliko novina. Za crkvenog celebranta pozivao sam visoko rangirane crkvene dostojanstvenike, nadbiskupe, biskupe, kardinale i to je pridonijelo da *Dužijanica* bude atraktivna i da privuče ljude. S druge strane, svake godine sam ponaosob pozivao čitav diplomatski kor iz Beograda, a najviše ih je došlo četrnaestoro jedne godine. Ono što vidim kao vlastiti nedostatak je da nisam znao napraviti iskorak, sve sam ih pozvao i dočekao, ali trebalo je te susrete dignuti na jednu višu razinu, dati mogućnost za unaprijeđenje razgovora.«

Mnogo toga je tih godina trebalo osmisliti, dobro sagledati, usmjeriti. Ono što je karakteriziralo gradsku *Dužijancu* bio je sindrom »šatre« i sve što s njom ide,

glazba, ponuda hrane i pića, opći duh vašara, što je bilo u neskladu s onim kako je *Dužijanica* viđena u organizaciji Hrvata Bunjevaca, i trebalo se boriti za dostojanstvo *Dužijance*:

»U tom periodu smo se borili da *Dužijancu* oslobodimo vašarskog duha, borili smo se za dostojanstvenu *Dužijancu*, povorku s puno ljepote i mirnoće, i mislim da smo u tome uspjeli. Imao sam dobru suradnju s Józsefom Kaszom, koji je dao podršku *Dužijanci* kao duhovno-kulturnoj manifestaciji, a ja sam učinio sve da *Dužijanica* pokaže to dostojanstvo. Da bude svečani mi-

mohod kroz grad, u nošnji koja lijepo izgleda u povorci, da se ponosno pokaže sve ono što je narodni duh Hrvata Bunjevaca iznjedrio. Umjesto dotadašnjih *Dana kruha i riječi* u crkvenim dužijancama, ustanovili smo tamburašku i folklornu večer i skupštinu risara.«

Jedna od vizualno lijepih novina bila je i to da su čelnici *Dužijance* s gradonačelnikom pješice išli od katedrale do trga. No, ne može se ovim tekstom obuhvatiti sve što se događalo tih godina i detaljno pojasniti odnose koji su vladali između organizatora *Dužijance* i drugih važnih društvenih subjekata. U vrijeme kada je *Bunjevačko kolo* preuzelo organizaciju *Dužijance*, osniva se i Demokratski savez Hrvata u Vojvodini, 1990. godine.

No, kako je i u ovom razgovoru naveo Vojnić Hajduk, uza sve što je postignuto, činjenica je da tih godina *Dužijanica* nije imala nikakvu podršku od rukovodstva hrvatske nacionalne zajednice.



Godine 1993. prvi puta se slavi *Dužijanica* kao jedinstvena manifestacija, koju zajednički organiziraju Grad i Crkva. Na fotografiji bandašica **Verica Malagurski** predaje gradonačelniku Józsefu Kaszi kruh koji je blagoslovljen na misi. Kraj gradonačelnika s desne strane je predsjednik Organizacijskog odbora i glavni inicijator ideje i osmišljavanja jedinstvene *Dužijance* Lazo Vojnić Hajduk.

Nela Skenderović

Motorist Željko Rakela predstavio knjigu u Zrenjaninu

Čovjek koji je našao svoj gušt

Hrvatska kulturna udruga *Antun Gustav Matoš* iz Zrenjanina organizirala je 17. srpnja u Kulturnom centru Zrenjanina predstavljanje dviju knjiga. Knjiga *300.000 kilometara avanture*, čiji je autor ljubitelj moto putovanja **Željko Rakela** iz Splita, predstavljena je zahvaljujući banatskom bikeru **Miši Hromčiku**, koji je i sâm autor drugopredstavljene knjige *Welcome to my country*. Dinamično ozračje u kojemu su knjige predstavljene bilo

sam preko prijatelja upoznao Mišu», pojasnio je Rakela. »Pokušao sam publici pokazati filozofiju života, i da čovjek mora naći svoj gušt. Ljudi se tijekom života posvete radu, trče za novcem i zaborave uživati. Ne moraju to biti motori i putovanja, ali neki svoj gušt morate imati, i morate imati vremena za sebe. Ja imam privilegij da živim svoj život, i za sve to podršku svoje supruge, za koju kažem da je ona 'moje jidro a ne sidro'. Pokušao sam

ljudima dočarati kako drugdje ljudi mnogo lošije žive nego mi ovdje, a mi uvijek gledamo stvari na drukčiji način i mislimo kako je nama teže. Naravno da nam sve može biti puno bolje i da možemo napraviti više nego što jesmo i da nam situacija nije bajna. Gledajući što sve imamo i ove ljepote koje nas okružuju, stvarno živimo na lijepom prostoru«, istaknuo je on.



je moguće osjetiti, između ostaloga zahvaljujući slikama dalekih krajolika koje su njih dvojica posjetili, a koje su na predstavljanju prikazane.

»Ovo je predstavljanje dvije avanture, dva zasebna putovanja, koja smo napravili Željko i ja. Mi smo dugogodišnji prijatelji, putovanja nam se ne preklapaju, ali se mogu nadovezati. U knjizi su opisani momenti prije i tijekom putovanja. U ovakvoj avanturi sve je zanimljivo, počevši od same pripreme i maštanja o putovanju. Upoznavanje novih ljudi i drukčijih kultura kao i nemjerljiva gostoprimljivost Bliskog i Dalekog istoka su nešto neprocjenjivo«, kazao je Hromčik, predstavivši putovanje do Bliskog istoka, i Bliski istok s Iranom.

Bikerske veze

Rakela je govorio o svojem putovanju iz 2007. godine, prijateljstvu s Hromčikom i povezanosti sa Zrenjaninom koja, kako je rekao, traje već više od 10 godina.

»Više od 10 godina organiziram 'Balkan Rally', i tako

Kilometri ceste

Rakela je, kako je rekao, svoju knjigu namijenio mladim vozačima koji se spremaju na put, kako bi znali na što trebaju pripaziti na dvokotačkim avanturama.

Rakelu, vlasnika tvrtke za osiguranje osoba i imovine, pasija veže za dvokotače, zvuk motora, dim i kilometre ceste. Godine 2009. osnovao je *BMW Moto klub Split*. Od 2011. godine organizira *Balkan Rally* gdje sudionici u devet dana upoznaju kulturu, običaje i specijalitete na području bivše Jugoslavije. U posljednjih sedam godina su mu hobi avanturistička putovanja. Na svojem BMW-u R 1200 GS *adventure* prešao je preko 300.000 kilometara na pet kontinenata.

M. Tucakov

Klapa za gosta

Nakon uvodnih obraćanja, publici je, na iznenađenje Rakele, i njemu u čast, klapa petrovaradinskog HKPD-a *Jelačić* otpjevala nekoliko popularnih dalmatinskih melodija.

Ispraćaj Alekse Kokića u vojsku



Fotografija stara osamdeset i jednu godinu, iz obiteljskog albuma **Jasne Dulčić-Šarčević**, napravljena je u ljetu 1940. godine u okolici Subotice i prikazuje uzvanike na ispraćaju u vojsku subotičkog svećenika, književnika, pjesnika i publicista **Alekse Kokića**. Zanimljivo je vidjeti kako je za potrebe ove prigodne svečanosti u jednom šumarku, autoru nepoznate lokacije, iskopan improvizirani stol na kome su poslužena najbliža rodbina i gosti budućeg vojnika Kraljevine Jugoslavije. Nažalost, slabo zdravlje mladog 27-godišnjeg svećenika nije izdržalo soldatski režim i nepuna dva tjedna kasnije Kokić je preminuo 17. srpnja na Cetinju. Za vječni spomen i hvalu iza njega su ostala književna djela: *Klasovi pjevaju* (1936.), *Zvona tihe radosti* (1938.), *Bunjevci i Šokci* (1939.), *Slikovnica kršćanskog nauka* (1939.), a posthumno su izdana djela *Srebrno klasje* (1962.) i *Prvijenji* (2010.).

Aleksa Kokić rođen je u Subotici 14. listopada 1913. godine, a nakon svršetka osnovnog školovanja, obrazovni teološki put ga je odveo prvo u Travnik (Isusovačka gimnazija), potom u Zagreb gdje je studirao bogoslovije. Subotički biskup **Lajčo Budanović** ga je zareadio za svećenika, te je potom službovao u crkvi Svetog Roka u rodnoj Subotici. Uz svoj svećenički poziv iznimno je bio aktivan u književnim vodama i njegovi literarni radovi ostat će zauvijek zapamćeni po svojoj prepoznatljivoj ljubavi prema bačkoj ravnic i podneblju iz kojeg je potekao. Također, već zarana je odlučio spisateljski se suprotstavljati socijalnoj nepravdi vremena u kome je živio svoj kratki život, a kroz njegove napise i stihove konstantno je ispoljavao solidarnost s teškoćama bitisanja svoga napaćenog naroda. Tako je jedan njegov profesor sa Zagrebačkog sveučilišta lijepo elaborirao književni opus svoga učenika:

»Za prosuđivanje književnog značenja nekoga autora nije od važnosti jedino dojam, što ga on u čitatelju pobuđuje danas, već u konačnoj ocjeni treba u prvom redu uzeti u obzir onaj umjetnički i uopće duhovni doprinos, što ga je netko svojim radom unio u kulturni život svoga naroda i svoga doba«.

Ipak, jedan od najboljih napisa o pjesničko-spisateljskoj veličini Alekse Kokića jamačno je tekst iz 1967. godine koji potpisuje **Tin Kulić**, u kome, među ostalim, navodi:

»Valja ovdje spomenuti i to, da je Aleksa Kokić pripadao pokoljenju, koje je u okvirima bivše monarhije željelo i borilo se da Bunjevci i Šokci na etničkoj periferiji budu ono, što jesu – dio hrvatske etničke cjeline s pravima slobodnoga gospodarskog i kulturnog života. I možda je Kokić ostao kao pojava i pjesnik živ upravo zato, što je uporno želio biti tumač svoga pokoljenja; što je htio jasno, nedvojbeno izraziti sve ono, što je pokretalo ljude njegova kraja u sklopu prilika i neprilika vremena, koje je za nama.

U njegovim pjesmama pjeva pjesnik bunjevačkih bijelih salaša: o svojim, o salašu, o blagdanu zelenih ravni, o djedu i njegovim riječima jedne proljetne večeri, o stazama kroz mirisne ravni, o salašima, koji snivaju pod snijegom, o Božiću na ravnica. Prepleće se u njegovim pjesmama šuštanje vjetra sa šumom klasja, orkan oluje nad ravnicom s tugom visoka, žuta suncokreta. U svojim pjesmama Kokić je izmjenjivao način izražavanja: od svakidašnjeg govora ljudi nizina do patetična pitanja, utkao je u svoja ostvarenja bogatstvo boja i vidika. Međutim, Kokićevu uspjehu pridonijelo je i sadržajno bogatstvo njegovih pjesama. Živeći u prilikama, kada je trebalo konačno odrediti i naći položaj svoga kraja i u sklopu političkih zbivanja, pjesničkom intuicijom Kokić je napisao nekoliko pjesama, koje su se mogle primjenjivati na borbu, na svakidašnjost, a da se nije mogla prigovoriti odviše bučna tendencija. Njegov je zavičaj:

Ravan plodna i bez kraja mriši brazda,
poljski cvit,
nebo plavo, puno sjaja,
vedre pisme, sriče svit (*Bačka*).

I na koncu njegov stih iz pjesme *Bunjevka*, kojim jasno iskazuje svoju ljubav prema rodnom gradu:

Subotica grad mi rodni,
svaki dan je gledam,
Suboticu volim,
pa je Nikom vriđat ne dam!«

D. P.

Leon Žarko, talentirani pijanist iz Srijemske Mitrovice

Uz ljubav i rad do uspjeha

Nemam omiljenog skladatelja, već epohu. Obožavam romantizam, djela Chopina i Čajkovskog



Leon Žarko iz Srijemske Mitrovice je trinaestogodišnji pijanist u klasi profesorice **Margarite Vujo-
vić** i trenutačno pohađa peti razred OMŠ *Petar Kranjčević*. Kao mladi i talentirani umjetnik on postiže velika priznanja i nagrade, kako na domaćim tako i na inozemnim natjecanjima. Redoviti je učenik 6. razreda OŠ *Sveti Sava* iz Srijemske Mitrovice gdje od 1. razreda pohađa predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. Nedavno je održao prvi solistički koncert u svom gradu.

Što nam možeš kazati o svojim počecima, kada si se i zašto odlučio za klavir?

Otkako znam za sebe glazba je bila dio mene i moje obitelji. Moja rodica je krenula svirati violončelo, stoga me je ona dodatno nadahnula i motivirala da se upišem



u glazbenu školu. U početku nisam bio siguran je li klavir za mene, ali me je baš zainteresiralo. Stoga sam odlučio probati. Moja mama je išla u osnovnu glazbenu školu i bavila se solo pjevanjem, pa je uvijek pjevala za mene.

Koliko puta tjedno ideš u glazbenu školu i uspijevaš li uskladiti obveze s redovitom školom?

U glazbenu školu idem dva puta na redovite sate solfeđa, koji se dobijaju pored instrumenta. Sate glasovira imam četiri do pet puta tjedno. Sve je dobro sinkronizirano s redovitom školom i sve uspijem postići.

Koje nagrade i natjecanja su ti najdraža i što bi istaknuo?

Sudjelovao sam na mnogim natjecanjima i manifestacijama. Neka od njih na kojima sam osvojio prvo mjesto su Međunarodno natjecanje Festival slavenske glazbe i Republičko natjecanje klavira, Međunarodno natjecanje mladih pijanista. Posebno mjesto u mom srcu ima *Sirmium music fest*, koje je bilo moje prvo natjecanje u mom rodnom gradu gdje sam također osvojio prvo mjesto.

Imaš li pored klavira vremena baviti se nekim hobbijem?

U svoje slobodno vrijeme volim čitati romane i igrati video-igre. Koliko slobodnog vremena imam ovisi o tomu spremam li se za natjecanje ili ne kao i od obveza u redovnoj školi. Često se družim i sa svojim školskim prijateljima i prijateljima iz župe. Subotom je vjeronauk tako da se vidim svake subote s njima i nakon vjeronauka se družimo. Naravno, vidimo se i svake nedjelje na svetoj misi.

Upravo si imao svoj prvi solistički koncert. Što nam možeš kazati o njemu?

Bio je divan. Stvarno mi je bila čast svirati sugrađanima, prijateljima i svojoj obitelji. To je bio neopisiv događaj koji me je preplavio emocijama, to je događaj koji ću vječno pamtit. Nastavnica je još prošle godine htjela da imam svoj prvi solistički koncert, ali covid-19 je krenuo i nismo se mogli uopće vidjeti. Solistički koncert ne može

Prijave za Etnokamp

Ove godine Etnokamp je poranio, te iz Hrvatske čitaonice pozivaju sve osnovce na zajedničko igranje od 9. do 13. kolovoza. Tema ovogodišnjeg 14. po redu Etnokampa je igra, te će okupljeni tijekom pet dana sjajnog druženja moći naučiti neke stare i pomalo zaboravljene igre, ali i izraditi nove vlastite društvene igre, koje će moći nositi i igrati doma.

Sve one koji se prijave najkasnije do 1. kolovoza očekuje mnoštvo radionica, pjesme i plesa,



kuhanja i naravno iznenađenja, a posljednjeg dana bit će priređena prodajna izložba dječjih radova nastalih u kampu te priredba za roditelje, rodbinu i prijatelje. Neće izostati ni izlet, a cijena za petodnevno nezaboravno druženje iznosi 1.000 dinara.

Etnokamp će biti održan u dvorištu DSHV-a, a prijaviti se može na broj telefona (može i putem vibera) 069/101-70-90 (**Bernadica Ivanković**), kao i putem e-maila bernadica@gmail.com.

svatko imati, tako da je to dostignuće samo po sebi.

Kakvi su ti ciljevi, planovi za budućnost?

Za sada planiram upisati srednju glazbenu školu, a zatim glazbenu akademiju. Nakon toga bih volio putovati u inozemstvo. Za sad bih volio glazbeno obrazovanje nastaviti u Moskovskom konzervatoriju.

Imaš li omiljenog skladatelja?

Nemam omiljenog skladatelja, već epohu. Obožavam romantizam, djela **Chopina** i **Čajkovskog**. Muzikalnost mi je uvijek bila bitnija od tehnike. Chopina sam svirao od početka školovanja, a Čajkovskog sam od skora počeo svirao.

Što bi preporučio mlađim generacijama koje razmišljaju baviti se glazbom?

Iz vlastitog iskustva znam da uz naporan i pravilan rad muzika donosi veliku radost i zadovoljstvo. Zapoštavljanje obveza je najveća greška koju ljudi prave.

D. Š. i S. D.



Hrckov spomenar

ZOVEM SE: **Valentina Mišković**

IDEM U ŠKOLU: OŠ *Aleksa Šantić*, Vajska – 2. razred

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: nemam

VOLIM: igrati se s psom

NE VOLIM: kad mi brat prkosi

U SLOBODNO VRIJEME: igram se s psom, skačem vijaču

NAJ PREDMET: hrvatski jezik i likovno

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: učiteljica jahanja



Too Toth optika

DR. TOOTH

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Povoljno prodajem dvosobnu kuću u Mičurinoj 22, Subotica. Informacije na mobilni: 066-555-49-61.

Prodaju se: dunje, dvije nekorištene perne punjene novim sitnim gušćijim perjem i auto Lada Samara '90. (200 eura). Tel.: 024 532570

Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, suncokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski omani i sl. Tel.: 024/532570 ili 0600532570.

Prodaje se peč za etažno grijanje na čvrsto gorivo Podvis Knjaževac 30 kw. Tel.: 024 528682.

Prodaje se poslovni prostor i stan od oko 600 m² u Ulici Huga Badalića 6, Subotica. Tel.: 069 2887213.

Izdaje se jednosoban stan na Proizvici u Subotici (42 km, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem ili mijenjam dvoetažni stan površine 77,5 m² u centru Šida kod gradske tržnice (Karadorđeva 17), za nekretninu na Hrvatskom primorju. Stan je novoizgrađen s centralnim grijanjem. Informacije na telefon: 060/0289407 ili 060/7158020.

U Somboru **prodajem** kompletno završenu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 064 2808432; 025 5449220.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 544-92-20; 064 280-84-32.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, viraškoši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Prodajem plac u Borči, 12 kilometara od centra Beograda, veličine 5 ari i tražim njegovateljicu za teško pokretnu osobu. Tel.: 060 3105572.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmo-mjesečnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel.: 065 6081194.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Hitno i povoljno prodajem kuću u Subotici, 107 m². Kao i zemlju 1h 6 ari. Tel.: 064 18-39-591.

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 – ispr., 64/2010 – odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 – odluka US, 50/2013 – odluka US, 98/2013 – odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 – dr. zakon, 9/2020 i 52/2021) i članka 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019), Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

urbanističko-arhitektonske razrade lokacije za izgradnju postrojenja za pročišćavanje otpadnih voda na k. p. br. 3034 i 6661 K. O. Čantavir u Čantaviru (naručitelj projekta – Grad Subotica)

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o Urbanističkom projektu od 30. srpnja do 5. kolovoza 2021. godine, svakog radnog dana od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekt se može pogledati i na službenoj internet stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog Urbanističkog projekta je Javno poduzeće za upravljanje cestama, urbanističko planiranje i stanovanje, Subotica.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 30. srpnja do 5. kolovoza 2021. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Laura Márton Bence.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.



Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji VAŽI DO 27. 7. 2021.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo



Hrvatska likovna udruga *CroArt* prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge.

Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218;
e-mail: horvat.josip.su@gmail.com



HKC *Bunjevačko kolo*, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

ILI-ILI

AKCIJA

do 30. 04. 2021.

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po 1 dinar ili
- 12 meseci sa 50% popusta

AT

Astra
Telekom

011 44 22 009

Manifestacija *Sastali se alasi i bečari* u Monoštoru

Ponovo »ZAPLESALI« kotlići

Poslije godinu dana pauze, u Monoštoru su ponovo iznad jakih vatri »zaplesali« kotlići na manifestaciji *Sastali se alasi i bečari*. Svježa riba, jaka vatra crvene vrbe, crvena začinska paprika, sol, luk, rajčica i možda još po koja tajna, sastojci čuvenog monoštorskog paprikaša mamili su svojim osebujnim mirisom. Između dugog reda kišnih kapi, onih prije i onih poslije, kuhari natjecatelji, dodavači i navijači, sudionici, uz zvuke sončanske tambure, pucketanje vatri i dim kotlića dali su dušu ovom događaju. Natjecateljski žiri pod vodstvom **Stipana Forgića – Lese**, inače nekad europskog prvaka u kuhanju ribljeg paprikaša, nije imao laku zadaću. Prvo mjesto za jedan poen više od drugoplasiranog osvojio je **Stipan Francuz**, drugo **Stipan Kolar**, a treće **Dalibor Pejak**. Nakon proglašenja pobjednika, fešta je na zadovoljstvo



svih trajala do jutarnjih sati. Manifestaciju je organiziralo KUDH *Bodrog*, a održana je uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH i Grada Sombora.

H. R.

HKU *Antun Sorgg* iz Vajske

Paorsko veče

Organizaciji HKU-a *Antun Sorgg* iz Vajske prošle subote održano je prvo *Paorsko veče*. U pitanju je zamjena za *Šokačko veče* koje se ranije ove godine nije moglo održati zbog covid epidemije. Budući da su mjere popustile, a u želji za druženjem i zabavom, u udruzi su došli na ideju u *Šokačkoj kući*, koja ima i terasu-ljetnikovac, napraviti zabavnu večer.

A otkuda naziv *Paorsko veče*? Budući da se večer održava u srpnju, članovi udruge su istraživali po selu jesu li mještani u prošlosti imali poslije žetve kakvu zabavu? Zabava i balova je bilo tijekom jeseni i zima, nazivali su ih raznim imenima, po onom što se u to vrijeme radilo, ali ih nakon vršidbe nije bilo. No, svaki gazda koji je u ono vrijeme imao vršalicu, za svoje radnike poslije vršidbe u dvorištu pripremao je čast, zabavu. Vajska je selo zemljoradnika, ratara, selo paora i na brzinu su se usuglasili kako će ovo okupljanje nazvati *Paorsko veče*.

A subotnja zabava je uspjela. Unatoč kiši. Plesali su sudionici uz zvuke tamburaškog sastava *Ruže* i po kiši i po blatu, baš kao pravi paori. Kao predjelo serviralo se kruha i masti sa solju i sitnom crvenom paprikom, a za večeru je bila prasetina i pilići s ražnja.



»Ovom prigodom želim zahvaliti **Krunoslavu Šimunoviću** što nam je omogućio ovakvu večeru. Jedno prase je darovao, a cijelo popodne je pekao piliće na ražnju, što nije nimalo lagan posao«, rekao je predsjednik Udruge **Mladen Šimić**.

Ova večer je bila i svojevrsni oproštaj od župnika vlč. **Vinka Cvijina**, a članovi udruge su mu se zahvalili na svemu što je učinio za Udrugu, a učinio je puno toga.

»Od samoga početka bio je uz nas, bodrio nas, pomagao nam savjetima, mudrim poticajnim riječima, ustupao nam svoje prostorije za sastanke. Želimo mu mnogo sreće na njegovom daljnjem putu i radu. Znajte da ćete uvijek imati posebno mjesto u našim srcima«, rekao je Mladen Šimić.

Bila je ovo prigoda i za promociju *Šokačke kuće*. Naime, mnogi gosti su ovom prigodom po prvi puta bili u tom objektu i imali su samo riječi hvala.

A. Š.

Veliko iznenađenje na početku



Prvi susret u nastupajućoj sezoni Prve hrvatske nogometne lige (1. HNL) prošlog petka na Maksimiru odigrali su branitelj naslova *Dinamo* i *Slaven*. Očekivanu pobjedu najtrofejnije momčadi u povijesti domaćeg nogometa na startu prvenstva i najbolju moguću uvertiru pred susret drugog kola kvalifikacija za Ligu prvaka pokvarili su gosti iz Koprivnice. Dva gola u mreži reprezentativnog vratara **Livakovića** donijeli su veliko iznenađenje i težak poraz aktualnog prvaka (0:2). Ali, to je nogomet, a 1. HNL je upravo zbog ovakvih rezultata posljednjih godina sve bolja i kvalitetom jača.

Dinamo

Unatoč ovom posve neplaniranom porazu i gubitku već unaprijed uknjiženih bodova, *Dinamo* slovi i dalje glavnim favoritom za osvajanje naslova. Svlačionica *modrih* vrvi od kvalitetnih imena i sada je na treneru **Krznaru** da pronađe najbolji sastav, uskladi igru i vrati momčad na prošlosezonske tračnice na kojima je maksimirski plavi vlak sigurno jurio Hrvatskom i Ligom Europe. Dupla kruna i četvrtfinale drugog po jačini europskog klupskog natjecanja veliki su imperativ pred ovom generacijom *di-*

namovaca. **Livaković**, **Ademi**, **Oršić**, **Petković**, **Ivanušec**, **Majer**, **Gavranović** – sve redom reprezentativci s proteklog Eura u stanju su opravdati vrhunski status.

Osijek

Najugodnije iznenađenje prošloga prvenstva, momčad *Osijeka*, predvođena **Nenadom Bjelicom**, zasigurno najboljim trenerom u 1. HNL, jurišat će svim raspoloživim snagama na naslov prvaka Hrvatske. Drugo mjesto osvojeno uz rekordan broj bodova u povijesti kluba iz grada na Dravi, ojačan igrački kadar i šampionske ambicije cijeloga klupskog kolektiva pridonijet će zanimljivoj utrci sa zagrebačkim rivalom. Paralelno s domaćim susretima, Osječani će nastojati ostvariti i plasman u skupine novoformirane Konferencijske lige, trećeg jakosnog natjecanja pod okriljem UEFA-e. A da tako bude i na terenu pobrinut će se među ostalima prošlogodišnji najbolji strijelac 1. HNL Argentinac **Mierez**, Slovenac **Bohar**, novi hrvatski reprezentativac **Škorić** i dr. Sigurna pobjeda protiv *Šibenika* (3:0) na otvaranju sezone donijela im je stratnu poziciju i tri boda prednosti ispred *Dinama*.

Hajduk

Iako se očekivala gostujuća pobjeda protiv *Lokomotive*, na kraju su Splitsani iz Zagreba odnijeli samo bod (2:2). Znatno ojačani *Hajduk*, s novim trenerom **Gustafssonom** i pojačanjima Slovincem **Mlakarom** (postigao oba gola) i **Krovinovićem** (Benfica), uz ostanak svog najboljeg igrača **Livaje** i reprezentativnog vratara **Kalinića** u novo prvenstvo ulazi s velikim ambicijama. Uz njih nikako se ne smiju zaboraviti mlade snage **Biuk** i **Ljubičić** na kojima počiva »bila budućnost«. Kako je bilo prošle sezone, zasigurno »gore ne može«, a *hajdukovce* očekuje i nastup u kvalifikacijama Konferencijske lige koju su doslovno izborili u posljednjem kolu prošloga prvenstva. No, već u sljedećim susretima vidjet će se realne mogućnosti ovog sastava *majstora s mora*.

Rijeka

Sigurnom pobjedom protiv uvijek neugodne *Gorice* na svojoj Rujevici (2:0) nogometaši *Rijeke* suvereno su zakoračili u novo izdanje 1. HNL. Momčad koju vodi odličan strateg **Goran Tomić** doživjela je dosta promjena u odnosu na prošlu sezonu, a okosnicu sastava čine iskusni igrači poput **Tomečaka**, Švicarca **Drmića**, vratara **Labrovića**, ali i pridošlice **Ampem**, **Escoval** i **Obregon**. Riječane također očekuje igra na domaćoj i euro fronti, a nadolazeći susreti pokazat će njihovu natjecateljsku snagu. U svakom slučaju, Rujevica će biti teško osvojiva tvrđava za broje goste iz hrvatske prvoligaške karavane.

Donji dom

Prema viđenom u prvom kolu, u posljednjem susretu tzv. derbiju Donjeg doma *Istra* je u Puli nadmoćno svladala *Hrvatski dragovoljac* (3:1) i navijestila svoju svjetliju budućnost. Objektivno gledano, ako se uzme u obzir igrački potencijal i financijske mogućnosti, povratnik u društvo najboljih teško će se nositi s mnogo jačim prvoligaškim rivalima. Za izbjegavanje neugodnog »fenjera« najvjerojatnije će se boriti skupa s *Istrom*, *Šibenikom* i *Lokomotivom*, ali hoće li stvarno tako biti ostaje nam vidjeti. Sve u svemu, čini se kako bi novo prvenstvo Hrvatske u nogometu moglo biti izuzetno zanimljivo i rezultatski neizvjesno do samoga kraja.

D. P.

ATP Umag

Otvoreno prvenstvo Hrvatske u tenisu, ove godine pod službenim nazivom *Plava laguna Croatia Open*, igra se ovoga tjedna 31. puta u Umagu. Na jedinom hrvatskom ATP turniru nastupit će nekoliko mlađih domaćih tenisača (**Serdarušić**, **Ajduković**) uz nekoliko već etabliranih igrača iz TOP 100 (**Lajović**, **Krajinović**, **Ramos**, **Gasquet**, **Cecchinato**). U natjecanju parova mjesto u glavnom ždrijebu imaju i subotički blizanci **Matej** i **Ivan Sabanov**.

D. P.

POGLED S TRIBINA

Goran Ivanišević

Zasigurno ne postoji hrvatski sportaš koji je svojim navijačima pojeo više nerava nego što je tijekom svoje aktivne karijere činio legendarni tenisač **Goran Ivanišević**. A tijekom stotina odigranih mečeva bilo je svega, no na koncu ćemo se sjećati samo onoga najljepšega i najvrjednijega. Čarobnog Wimbledona 2001. godine, kada je u finalu igranom u ponedjeljak, 9. srpnja, u svom četvrtom pokušaju (prethodna tri je izgubio od **Agassija** i **Samprasa** dva puta), pobjedom protiv Australca **Raftera** (9:7 u petom setu) konačno prigrlio najvrjedniji pokal u teniskom svijetu i zakoračio u sportsku besmrtnost. A na turnir svih turnira stigao je s pozivnicom organizatora (wild card) kao 125. tenisač na ATP ranking ljestvici. Wimbledonski naslov, uz nekadašnju svjetsku poziciju broj 2 (7. srpnja 1994.), 333 pobjede u profesionalnoj karijeri i 22



osvojena naslova i još 27 nastupa u finalima, te osvojen naslov pobjednika Davisova kupa donijeli su mu na koncu mjesto u teniskoj *Kući slavnih* (*Hall of fame*) u koju je u Newportu, kao prvi Hrvat u povijesti, svečano primljen prošloga vikenda. Mala Hrvatska sada ima mjesto među najvećim imenima bijelog sporta zahvaljujući Zecu, koji je svojom tenisačkom vještinom i neprevaziđenom osobnošću, bez diskusije i oprečnih mišljenja, zavrijedio mjesto među besmrtnim zvijezdama.

Danas, na pragu svog 50. rođendana (13. rujna 1971.) Goran Ivanišević nastavlja svoju tenisku priču, ali kao pedagog i trener najboljeg svjetskog tenisača u povijesti **Novaka Đokovića**. Otkada su skupa, Nole je osvojio 5 grand slamova i dostigao **Federera** i **Nadala**, te oborio gotovo nedostižni rekord po broju tjedana na prvom mjestu ATP ljestvice. Uz to, nemojmo zaboraviti kako je Goran bio i uz **Marina Čilića** kada je Međugorac osvojio svoj jedini Grand Slam, US Open (2014.).

Život ide dalje. Ali za Gorana Ivaniševića, kao člana *Kuće slavnih*, više neće biti isti. Zaključujući svoj počasn govor, shrvan emocijama, rekao je: »Ovo je ostvarenje snova!«.

I jeste. A Goran je to itekako zaslužio. Za sve što je dao tenisu!

D. P.

Narodne poslovice

- * Rane se izliječe, ali ne zle riječi.
- * Slušaj što govore o drugima i znat ćeš što govore i o tebi.
- * Jutarnja kiša ne zaustavlja hodočasnika.

Vicevi, šale...

Zaustavi policajac vozilo i kaže vozaču:

– Gospodine, pijani ste.

Čovjek odgovori:

– Nisam!

– Crvene su vam oči – policajac će.

A vozač će na to:

– Dobro, ako ćemo se vrijeđati, i Vama su klem-pave uši!

- Ženo, dodaj mi one golf čarape.
- Golf čarape? Kakve su to čarape?
- One s devet rupa.

Mudrolije

- * Ako si uživao u potrošenom vremenu, onda to vrijeme nije uzalud potrošeno.
- * Velika je nesreća kad čovjek ne zna što hoće, a prava katastrofa kad ne zna što može.
- * Ljudi koji imaju hrabrosti i karaktera drugim su ljudima uvijek neugodni.

Vremeplov – iz naše arhive

Dužionica u Lemešu, 2007.



Iz Ivković šora



Žeže li žeže

Piše: Branko Ivković

Faljnjs, čeljadi moja. Jestel se vi nakuvali ovi dana? Av, ja borme jesam. Pocrnio sam kugod da sam odraso digod u Afriki a ne ode na severu naše lipe Bačke. A oplele vrućine kugod u srid kanikule, i to baš u vršidbi kad se najviše radi. A tek dolazi poso: triba navucl slame, sadit kamare a moš mislit kako je sad lipo vilama bacat na digod šesti red na prikolicu, a da ne divanimo o ovim sadašnjim prikolicama što su od zemlje višlje od metera. Sve se to okrenilo, čeljadi moja, od sirotog čovika, bilo nadničara bilo onog što ime malo pa mora sam radit. Jeste, doduše, sad ima i oni okrugli bala; te se s traktorom i toware, al ne možmo svi imat taku mašineriju, ima nas i siroti paora. A i što divani niki dan Periša šta nama triba ta tolika baletina, mi što imamo dva zeca, par svinja i šumajst vašaka i mačaka to ne možmo potrošit ni za po godine. Jeto, prošla nam i kosidba na Đurđinu, urađen ris i prikazano svitu. Mislim, ovim mladima što to nisu doživili kako se kadgod radilo i spremalo za priživljavanje cile familije. Kruv je kadgod bio glavna rana; ni se moglo zamislit nikaka rana brez kruva. Moja majka je znala ist kruva i dinja, kruva i grožđa, a i ja sam kugod deranac zdravo volio kruva i duda. Sav svit ga je najviše poštivo od sviju ila. Valjdar je zato i uveden prija sto i jedanašt lita u crkveni obred zafala Bogu na žitu i kruvu. Jeto, baš smo niki dan razglabali nas trojca o tim takmičenju, složili smo se da je ipak bilo lipče kad se išlo od sela do sela, od salaša do salaša neg sad kad je metnuto na jedno misto. Više je svit odlazio, a i više se nji zanimalo za Dužijancu neg sad. Moždar bi to tribalo ponovo tako opraviti. A, da: moram i to spomenit, i to prvo misto je svitu već nikako da ne viruješ da nema čovika od mladi ljudi da ne mož pobedit čovika od sedamdeset godina. Veli moj Joso da je ovo sad gazdačka izmišljotina, da gazdama ne triba svit, a ja mislim da je sve to zbog novaca jal kako je bilo kadgod moro si nač domaćina, platit mu arendu pa sve stalno vuć i sastavljat uvik na drugim mistu. Periša veli da je sve teže nač i ko će to radit; mladež ne trza baš na taj poso ko kadgod, a nas stariji što više nismo vridni poturit grbaču je sve više pa misli da je dobro i vako kako je. Samo da ne budne gore, i ja sam sam se niki složio s njim. Ovog lita nisam dospio na Dužijancin ris, al vidim na slikama da je bilo lipo. Moj pajdaš Ivan je vidim opet kuvo tarane. Hu, mal nisam Bogu zgrišio pa kresnio štogod. Izila ga tarana, kugod da se Tumbasovi nisu naili soparnne zagorene kod gazda, kugod i moji Ivkovićani. Al šta ćeš, ova što je on kuva cigurno nije kugod ona gazdačka što gori na porubu kotla već ima u njoj i dobra zaprška, domaća lipa divenica, mesnata slanina pa nek je svakom nazdravlje. Samo mene nemojte zvati, bać Ivane, na taranu. Ja sam i mojoj gospoji kad sam se ženio još kazo ako mi skuva tarane, oma je nosim natrag mami i baći. Ne volim je da ima u njoj bilog duda pa eto. Ajd, čeljadi, kad imo visti iz Ivković šora, divaniću vam. Zbogom.

Rič po rič

Molitva

Piše: Željko Šeremešić

U posljednje vrime se najpametnija klupčica ni baš proslavila rešavajuć naše brige kad evo ti nove brige. Taman Coronu ko zaboravili, komarci, obadovi i muve se pritajili a sad svi upiremo oče u nebo. Kako mene ne napušćaje volja i želja da uvijek iz prve ruke, gledim da ne promašim prelo na klupčice. Zato sam i danaske na vrime zauzao položaj s one strane tarabe i načullio uše. I eto ti koda je vitar nosi stigle Baka Janja - štukina, baka Tonka -oblakova, baka Manda - sovicina i baka Marica - striljina. Baka Janja brez čije prve, što bi danaske rekli „uvodne“ riči ništa ni moglo početi oma j pridložila da ne triba čekat da nevolja dodje ka j kasno već već se oma triba borit. Kaže ženama da se eto i ove godine ponavlja isto, a to je da su velike suše a da kiše nema. Da se oko sela crni od oblaka svaki dan, da grmi-dučka po cili dan i noć a da su zapare za poludit kako za čeljad još gorje za stoku. Da nas kiša obilazi a da j atar žedan, željan kiše ko njezin čovek ladnog špricera. Baka Tonka skoro uplakana kaže da j na televizije gledala da j u Nemačke i Austrije bila taka salauka, da j vitar nosio krovove, rušio kuće, da j spalo toliko kiše da j voda poplavila čitave gradove, da su limuzine plivale ulicama ko čamci, da j bilo mrtvi koda j najgori rat. Čudo j kaže da se to moglo desiti na tom zapadu di svi sve znu i di je sve uredito da bude lipo i cigurno. Baka Marica za koju su svi znali da j najbolje informisana kaže da se ne čudi ovom što se dešava jel odavno baš u svitu čeljad ne poštivu dragoga Boga pa se čak i bacamo na njeg što bi rekli, al se čudi tom što j danas svit očo na misec, izmislio da skoro sve može it na struju, da čeljade ne mora više ni radit već da misto njeg radi nikaka mirakula što zovu robot, da gvozdene ladje od više iljada ljudi idju Dunavem i morjem, da na onom malom sokočalu što zovu mobitel mož viditi na čemu svit stoji, da vala već srce i dušu mož zaminjit a da svit ni mogo napraviti da ne pada led i vitar da ne duše tako da i kuće ruši jel odnese. Da za tako malo vrimena mož ostati brez svega, pa čak i brez života. Baka Manda sva u čudu pita s čim će mo se mi boriti protiv take nevolje ko što j salauka, vitar i led i kiša kad tu bogate države i cili svit ne možu ništa. Kaže da j čula da smo kupili i dobili tušta tenkova i aviona, svakojaki čuda, da imamo dosta svakojakog oružja, kako kažu na televizije najviše od svi komšija, pa misli da i to triba upotrebit protiv salauke ako triba. Baka Janja će, pa Mando ti divaniš koda si s kruške spala, pa mi imamo najveće, najjače oružje, to j molitva, te da čepo zadatku ona već danaske it kod velečasnog i potirat ga da sutra na u nedilju na mise pozove narod da se idjemo moljit kod Svetog Ivana, za lipu potijanu kišu. Druge nam nema. Sva u čudu će baka Janja. Na to će sva zbunita baka Manda pitati jel triba da kažem da se moljimo da kiša pada sam noćom ka j najcigurnije da neće bit leda? Ne mogu kazati šta su žene rekle na ovo jel ni za kazati al ja sam što se nisam odo od smija. Molitva za kišu noćom, e taku mudrost još na klupčice nisam čuo.

U NEKOLIKO SLIKA

Nagrađeni na Natjecanju
u pucanju bičevima, 2021.



**PETAK
23.7.2021.**



6:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:11 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:11 Dobro jutro, Hrvatska
10:18 Doktor Martin
11:10 Riječ i život
11:35 Hrvati koji su mijenjali svijet
12:00 Dnevnik 1
12:27 Život vrijedan življenja
13:18 Dr. Oz
14:06 Normalan život
14:56 Bajkovita Hrvatska:
15:06 Na vodenome putu
15:55 Frankie Drake istražuje
17:00 Vijesti u 17
17:19 Kod nas doma
18:11 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:10 Sve ili ništa, film
21:54 5.com s Danielom: Boris Novković i Miroslav Čiró Blažević, zabavni talk show
22:56 Dnevnik 3
23:28 Zemlja tigrova, američko-njemački film
01:10 Na vodenome putu
01:56 Frankie Drake istražuje
02:40 Dnevnik 3
02:55 Vijesti iz kulture
03:03 Dr. Oz
03:45 Neukroćena Italija - Život s vulkanima: Otoci vjetra i vatre
04:33 Skica za portret
04:40 Bajkovita Hrvatska:
04:46 Dnevnik 2
05:35 Život vrijedan življenja



05:05 Kultura s nogu
05:30 Regionalni dnevnik
06:14 Juhuhu
10:00 Split: Sv. Duje, prijenos procesije i mise
11:36 Napokon sreća
12:35 Makłowicz na proputovanju
13:33 Tajna dvorišne rasprodaje: Fotografija ubojstva, američki film
15:02 Mjesto pod suncem - Ostati ili otići
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Neukroćena Italija - Život s vulkanima: Otoci vjetra i vatre, dokumentarna serija

17:37 Ko te šiša
18:16 Jedrima oko svijeta, dokumentarna serija
18:48 I to je Hrvatska: Morske orgulje i Pozdrav Suncu
19:01 Kapetan Clar
19:29 POPROCK.HR
20:05 Alfi Kabiljo - u susret Zagrebačkom festivalu
20:42 Gibonni u po ure na sv. Duju, koncert na splitskoj Vidilici
21:27 Van der Valk, serija
23:02 Forenzičarka Halifax: Osveta, serija
00:39 Tajna dvorišne rasprodaje: Fotografija ubojstva, američki film
02:04 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
24.7.2021.**



06:38 Klasika mundi: Nikita Borisoglebskij i Simfonijski orkestar HRT-a pod ravnanjem Jurija Simonova
07:43 Kanzaški pobunjenici, američki film
10:00 Vijesti
12:00 Dnevnik 1
12:25 Veterani mira
13:16 Zdrav život
13:47 Zajedno u duhu
14:22 Prizma
15:09 Istrage prometnih nesreća
15:40 Agenda: Svijet, vanjskopolitički magazin
16:12 Potrošački kod
16:41 Manjinski mozaik: Nijemi svjedoci
17:00 Vijesti u 17
17:17 Kultura s nogu
17:48 Lijepom našom: Makarska
19:00 Dnevnik 2
20:03 LOTO 7
20:12 Usamljeni osvjetnik, američki film
22:37 Loto 7 - izvještaj
22:42 Dnevnik 3
23:18 Prkos, američki film
01:33 Sam protiv mafije, film
02:55 Dnevnik 3
03:10 Vijesti iz kulture
03:18 Kanzaški pobunjenici, američki film
04:54 Veterani mira
05:39 Fotografija u Hrvatskoj



05:45 Dnevnik 2
06:34 Lijepom našom: Makarska
06:36 Juhuhu
06:37 Susjedstvo tigrića Daniela, crtana serija
10:18 Vrtlarica
10:53 Život u parku
11:44 Poslovni plan
12:15 Dom na kvadrat
12:46 Veliki majstori slikarstva
13:43 Auto Market
16:00 Regionalni dnevnik
16:27 Magazin Euro 2020.
16:55 Vaterpolo PH - 1. finalna utakmica, prijenos
20:05 Čarobna godišnja doba, dokumentarni film
21:41 Ekspedicije Stevea Backshalla - Kad zagusti, dokumentarna serija
22:37 EBU: Zarah - Divlje godine, serija
01:06 Glazbeni Top20
01:51 Hrvati koji su mijenjali svijet
01:54 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
25.7.2021.**



07:52 Song without end, američki film
10:00 Prozorje: Misa, prijenos
11:07 Pozitivno
12:00 Dnevnik 1
12:28 Plodovi zemlje
13:22 Rijeka: More
14:00 Nedjeljom u 2
16:29 Mir i dobro
17:00 Vijesti u 17
17:21 Potpis zločina
18:59 Dnevnik 2
19:59 Lokalni izbori, specijalna emisija
23:06 Dnevnik 3
23:41 Song without end, film
01:46 Nedjeljom u 2
02:41 Dnevnik 3
03:04 Mir i dobro
03:29 Jazz klub Ronnie's, glazbeno-dokumentarni film
05:12 Dnevnik 2



06:01 Rijeka: More
06:05 Regionalni dnevnik
09:40 Grantchester
10:30 Umorstva u Midsomeru
12:05 Dobar, bolji, najbolji...

britanski slastičar
13:10 Sjedni, odličan
13:40 Passage du désir, le secret de Manta Corridor, francuski film
15:15 Odbrojanje do Tokija
15:45 Ekspedicije Stevea Backshalla - Kad zagusti, dokumentarna serija
16:37 Klub 7
17:35 Magazin Euro 2020.
18:00 Košarka, NBA liga: Milwaukee - Miami, snimka
19:05 Koncert Varaždinskog komornog orkestra i sopranistice Marije Vidović - Međimurje tak imam te rad, Čakovec 29.4.2021.
20:00 Loto 6
20:10 L.A. povjerljivo, film
22:20 Loto 6 - izvještaj
22:25 Republika, dokumentarna serija
23:15 Graham Norton i gosti
00:00 Jazz klub Ronnie's, glazbeno-dokumentarni film
01:43 Brooklyn 99
02:13 Umorstva u Midsomeru
03:43 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
26.7.2021.**



06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:11 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:11 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:11 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:17 Doktor Martin
11:10 Treća dob
12:00 Dnevnik 1
12:25 Život vrijedan življenja, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:02 Globalna Hrvatska HTV
14:43 I to je Hrvatska:
15:04 Na vodenome putu
15:55 Frankie Drake istražuje
17:00 Vijesti u 17
17:19 Kod nas doma
18:08 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:10 Opstanak 2: Država, dokumentarna serija
21:02 Počivali u miru
22:05 Otvoreno
22:55 Dnevnik 3
23:28 Na vodenome putu

00:15 Agenda: Svijet, vanjskopolitički magazin
00:48 Frankie Drake istražuje
01:35 Dr. Oz
02:17 Dnevnik 3
02:40 Diviji Shetland - vikiška granica Škotske, dokumentarna serija
03:39 Divlja zemlja, telenovela
04:22 Fotografija u Hrvatskoj
04:36 Dnevnik 2
05:25 Život vrijedan življenja, telenovela



05:05 Peti dan
06:05 Riječ i život
06:34 Juhuhu
11:05 Sjedni, odličan
11:35 Napokon sreća
12:30 Legendarne prve dame: Michelle Obama, dokumentarna serija
13:25 Loša majka, francuski film
15:00 Najbolji dizajneri interijera
16:00 Regionalni dnevnik
16:48 Diviji Shetland - vikiška granica Škotske, dokumentarni film
17:45 Auto Market
18:20 TV Bingo
18:55 Tea Mamut:
19:43 Glazbeni spotovi
20:05 Stadion
21:00 Hemingway na Kubi, američko-kanadski film
22:55 Cma lista
23:50 Ray Donovan
00:40 POPROCK.HR
01:10 Loša majka, francuski film
02:35 Noćni glazbeni program

**UTORAK
27.7.2021.**



06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:17 Doktor Martin
11:09 Glas domovine
11:34 Hrvati koji su mijenjali svijet
12:00 Dnevnik 1
12:25 Život vrijedan življenja, telenovela
13:15 Dr. Oz
13:57 Hrvati koji su mijenjali

* Sva prava eventualne izmjene programa zadržavaju TV postaje.

svijet
14:05 Znanstveni krugovi
14:30 Zdrav život
15:00 Na vodenome putu
15:45 Kratki dokumentarni film
15:55 Frankie Drake istražuje
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:10 U svom filmu
21:05 Tajne noći: Grad, dokumentarni film
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Hrvatska za 5: Najbolje hrvatske poduzetnice i poduzetnici 2021.
00:15 Na vodenome putu
01:00 Frankie Drake istražuje
01:45 Dr. Oz
02:30 Dnevnik 3
02:53 Konji u oluji - Kamenito utočište na Sardiniji, dokumentarni film
03:42 Divlja zemlja, telenovela
04:27 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
04:37 Dnevnik 2
05:26 Život vrijedan življenja



05:05 Izvan formata
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
10:31 Odred za čuda
11:35 Napokon sreća
12:30 Ikone: Zabavljači, dokumentarna serija
13:30 Novi klinac, francuski

film
15:00 Mjesto pod suncem - Ostali ili otići
15:49 Cesarica - HIT travnja
15:52 Hrvati koji su mijenjali svijet
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Konji u oluji - Kamenito utočište na Sardiniji, dokumentarni film
17:35 Stipe u gostima
18:15 Jedrima oko svijeta, dokumentarna serija
18:45 I to je Hrvatska:
19:05 Kapetan Clark, crtana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Duž američko-meksičke granice sa Sue Perkins, dokumentarni film
21:00 Moja super bivša, američki film
22:40 EBU: Lobistica, serija
23:35 Ray Donovan
01:45 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 28.7.2021.



06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:17 Doktor Martin
11:09 Eko zona
12:00 Dnevnik 1
12:25 Život vrijedan življenja, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Potrošački kod

14:30 Pogled preko granice - Hrvati u BiH
15:00 Na vodenome putu
15:50 Munch
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:03 LOTO 7
20:10 Romano Bolković - 1 na 1, talk show
21:00 Loto 7 - izvještaj
21:05 Mijenjamo svijet: Kriptopija - Budućnost interneta, dokumentarni film
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:26 Na vodenome putu
00:16 Istrage prometnih nesreća
00:41 Munch
01:31 Dr. Oz
02:16 Dnevnik 3
02:39 Florida - zemlja sunca, dokumentarni film
03:29 Divlja zemlja, telenovela
04:14 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
04:37 Dnevnik 2
05:26 Život vrijedan življenja,



telenovela
05:20 Što je klasik?
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
11:05 Luka i prijatelji
11:35 Napokon sreća
13:30 Savršeno vjenčanje, američki film
15:00 Najbolji dizajneri interijera
16:00 Regionalni dnevnik

16:45 Florida - zemlja sunca, dokumentarni film
17:35 I to je Hrvatska:
20:05 Mi smo iz Los Angelesa
21:00 Eurovision Song Contest: The Story of Fire Saga, američko-islandsko-kanadski film
23:00 Crna lista
23:55 Ray Donovan
00:45 POPROCK.HR
01:15 Savršeno vjenčanje, američki film
02:40 Obiteljski zločini
03:25 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 29.7.2021.



06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:17 Doktor Martin
11:09 Priče s končom iz borše Stanka Ferića: Okus sjećanja - šibenska maraština, emisija pučke i predajne kulture
12:00 Dnevnik 1
12:25 Život vrijedan življenja
13:15 Dr. Oz
14:05 Hrvatska moj izbor: Bernarda i Vladimir
14:30 Prometej
15:00 Na vodenome putu
15:53 Munch
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:03 LOTO 6
20:10 Tko želi biti milijunaš?

20:55 Loto 6 - izvještaj
23:15 Dnevnik 3
23:50 Na vodenome putu
01:25 Dr. Oz
02:10 Dnevnik 3
02:33 Vodenkonji - afrički riječni divovi, dokumentarni film
03:22 Divlja zemlja, telenovela
04:07 Kad zasvira samica na stanu, emisija pučke i predajne kulture
04:32 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
04:37 Dnevnik 2
05:26 Život vrijedan življenja



05:20 Knjiga ili život
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
11:05 Pozitivno
11:35 Napokon sreća
12:30 Dulum zemlje, dokumentarna serija
13:30 Priznanje, američki film
15:00 Najbolji dizajneri interijera
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Vodenkonji - afrički riječni divovi, dokumentarni film
17:32 Cesarica - HIT travnja
17:35 I to je Hrvatska:
20:05 Klub 7
21:00 Agape, hrvatski film
22:20 Crna lista
23:15 Most
00:05 POPROCK.HR
00:35 Priznanje, američki film
02:00 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetonik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata. Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati. Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

MULTIKULTURALNI KAMP ZA DJECU – UPOZNAJMO BOGATSTVO NAŠE VOJVODINE



Tri dana uz igru, ples, kreativne radionice i mnogo zabave, a sve to s animatorima Subotičkog oratorija za djecu. Prijaviti se mogu učenici od 1. do 8. razreda iz *Berega, Monoštora i Sombora* koji izučavaju izborni predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. Osigurani su ručak, užina, materijali za radionice. Za prijevoz iz Sombora i Berega do Monoštora naknadno ćemo se dogovoriti, nakon prijava.

2. 8. od 10 do 17 sati – Monoštor
(kuća župe)

3. 8. od 10 do 17 sati – Monoštor
(kuća župe)

4. 8. od 10 do 17 sati – Tavankut
(osiguran prijevoz za sve;
župa, Etnosalaš „Balažević“)

cijena: 300 din

Prijave traju do 28. 7. 2021., a možete se javiti:

Bereg – Tamari Lerić (063/1163877)

Monoštor – Eleni Brdar (062/653199) i Lidiji Marinković (065/8346070)

Sombor – Mariji Matarić (069/4125313)

Za sva dodatna pitanja kontaktirajte Natašu Stipančević, asistenticu u obrazovanju pri HNV-u (064/6590832).

**Provedite 3 dana na raspustu u igri, druženju i
razonodi!**



Organizatori:

Hrvatsko nacionalno vijeće u Republici Srbiji

HPD „Bela Gabrić“, Subotica

Fondacija „Cro-Fond“

KUDH „Bodrog“, Monoštor

HKUD „Vladimir Nazor“, Sombor

Financijska potpora:

Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne
manjine – nacionalne zajednice
i Grad Sombor



RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

5+plus

Paket SIGURNOSTI

za samo

3.600 RSD

GODIŠNJE



Osiguranje drugačije od svih

Oprez u vožnji i briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti na putu.

Zato Milenijum osiguranje u svojoj ponudi ima polisnu koja pokriva najčešće rizike po automobil i lica u njemu, a omogućava Vam da **jednom polisom obezbedite sebe, svoj automobil i druge putnike u njemu.**

Polisa Paket 5+ predstavlja paket sigurnosti, a za **samo 3.600RSD** godišnje dobijate osiguranje od sledećih rizika:

1. Lom stakala na vozilu
2. Osiguranje lica u vozilu
3. Zamensko vozilo
4. Troškovi pomoći na putu
5. Prirodni rizici
(olujna, grom, grad, snežna lavina i poplava)



MILENIJUM®
OSIGURANJE

www.mios.rs
011/ 715 33 00

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE



JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

ČUVARI TRADICIJE

ZBORNIK RADONA

Seminar pumjevačkog stvaralaštva

10
GODINA